

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Water in beeld

Voortgangsrapportage Nationaal Waterplan over het jaar 2010

De actietabellen uit het Nationaal Waterplan zijn in deze rapportage van een nummering voorzien. Waar dat van toepassing is wordt in de tekst het nummer van de actie tussen haken genoemd, bijvoorbeeld: [29].

De voortgang van de actiepunten is per paragraaf terug te vinden in een tabel. De betekenis van de kleurencode daarin is als volgt:

	op koers
	vertraagd
	nog niet gestart
	onbekend
	gestopt
	getemporeerd
<i>aanvullende informatie</i>	
	doorlopend/jaarlijks
	planning NWP afgerond
	bijgestelde planning

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Water in beeld

Voortgangsrapportage Nationaal Waterplan over het jaar 2010

UTRECHT

Voorwoord

Nederland behoort tot de best beschermde delta's in de wereld. Dat is iets om trots op te zijn. Onze veilige en mooie delta is het resultaat van vele eeuwen hard werken. Dat werk gaat tot op de dag van vandaag door en zal ook in de toekomst voortdurend nodig blijven. Daarbij gaat het niet alleen om veiligheid, maar ook om voldoende zoetwater voor onszelf, onze landbouw, onze economie en onze natuur.

Deze eerste rapportage over de voortgang in het waterbeleid sinds het verschijnen van het Nationaal Waterplan 2009-2015 laat zien hoe breed het terrein is waarop actie wordt ondernomen. Het eerste Deltaprogramma werd opgesteld en door de Tweede Kamer akkoord bevonden. Het lopende werk aan de dijken en de kust ging onderwijl door. De waterbeheerders zijn voortvarend aan de slag met de uitvoering van maatregelen die voortvloeien uit de Kaderrichtlijn Water. Een jaar na vaststelling van de stroomgebiedbeheerplannen is van de voorgenomen maatregelen al meer dan 30 procent in uitvoering of zelfs al gereed.

Waterveiligheid heeft bij mij prioriteit. 2011 is het jaar van de duidelijkheid over wat er aan investeringen nodig is om ons land in de toekomst veilig te houden. Gezien de grens aan de beschikbare financiële middelen zullen er keuzes moeten worden gemaakt. Doelmatiger waterbeheer en een betere samenwerking tussen overheden zijn noodzakelijke voorwaarden om onze ambities te realiseren.

Overheden, bedrijfsleven, wetenschappelijke instituten en maatschappelijke organisaties hebben elkaar hard nodig. Niet alleen om de beste en meest efficiënte oplossingen in eigen land tot stand te brengen, maar ook om de ongekende kansen elders in de wereld te benutten. Nederland staat immers internationaal te boek als een land met een indrukwekkende waterexpertise.

Deze rapportage geeft de stand van zaken op het brede terrein van het water. Ze kijkt terug op wat is bereikt en geeft de voortgang aan van alle lopende acties. Daarmee helpt deze rapportage ons op koers te blijven bij ons werk aan een veilige, sterke en leefbare delta.

Joop Atsma
Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu

Verantwoording

Water in beeld is de jaarlijkse voortgangsrapportage over het waterbeheer in Nederland sinds 1998. Deze uitgave verschijnt onder verantwoordelijkheid van de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu.

De hoofdstukindeling is met ingang van dit jaar aangepast aan die van het Nationaal Waterplan 2009-2015. De nieuwe voortgangsrapportage is nog niet volledig en moet worden gezien als een eerste proeve.

In de toelichtende tekst wordt met name ingegaan op de acties uit het Nationaal Waterplan die in het verslagjaar 2010 in uitvoering waren. De actietabellen uit het Nationaal Waterplan zijn in deze rapportage van een nummering voorzien. Waar dat van toepassing is, wordt in de tekst het nummer van de actie tussen haken genoemd, bijvoorbeeld: [29].

De voortgang van de actiepunten is per paragraaf terug te vinden in een tabel. De betekenis van de kleurencode (zie ook uitklapbare flap voorin) is als volgt:

	op koers	<i>aanvullende informatie</i>		doorlopend/jaarlijks
	vertraagd			planning NWP afgerond
	nog niet gestart			bijgestelde planning
	onbekend			
	gestopt			
	getemporeerd			

Water in beeld is opgesteld door het Directoraat-Generaal Water van het ministerie van Infrastructuur en Milieu in samenwerking met de bij het Nationaal Water Overleg (NWO) betrokken partijen. In het NWO zijn rijk, provincies, waterschappen en gemeenten vertegenwoordigd.

Bij de inzameling van informatie over de voortgang van de maatregelen voor de Kaderrichtlijn Water heeft het per 1 januari 2011 gestarte Informatiehuis Water zijn diensten verleend.

De foto's in deze uitgave zijn geselecteerd uit inzendingen voor de speciale categorie "Nederland Waterland" van de National Geographic Fotowedstrijd 2010. Deze wedstrijd werd gehouden in samenwerking met de overheidspartners van de campagne Nederland leeft met Water.

Water in beeld wordt aangeboden aan de Tweede Kamer in samenhang met het departementale beleidsverslag over het afgelopen jaar.

Er wordt in aanvulling op deze rapportage dit jaar een website ingericht waarop meer achtergrondinformatie wordt geboden.

Inhoud

	Voorwoord	3
	Verantwoording	4
1	Terugblik op 2010	6
2	Samenwerken aan realisatie van het waterbeleid	10
2.1	Samen aan de slag	11
2.2	Ruimtelijke aspecten waterbeleid	13
2.3	Waterbewustzijn	15
2.4	Kennis en innovatie	16
2.5	Monitoring en evaluatie	18
2.6	Klimaat	19
3	Waterbeleid in thema's	20
3.1	Waterveiligheid	21
3.2	Watertekort en zoetwatervoorziening	25
3.3	Wateroverlast	27
3.4	Waterkwaliteit	29
3.5	Gebruik van water	33
4	Waterbeleid in gebieden	36
4.1	Kust	37
4.2	Rivieren	39
4.3	IJsselmeergebied	43
4.5	Randstad	47
4.6	Noordzee	49
4.7	Noord-Nederland en Waddenzee	52
4.8	Hoog Nederland	53
4.9	Stedelijk gebied	54
5	Nederland werkt wereldwijd met water	56
6	Financiële en economische aspecten	60
	Bijlage:	
	Afkortingen en begrippen	69

1 Terugblik op 2010

Nadat in de laatste weken van 2009 het Nationaal Waterplan werd vastgesteld begon 2010 voortvarend met de indiening van het wetsvoorstel Deltawet waterveiligheid en zoetwatervoorziening en het aantreden van de Deltacommissaris. Van de voorgenomen KRW-maatregelen kwam in het afgelopen jaar bijna één derde tot uitvoering of is zelfs al gereed. En met de projecten Ruimte voor de Rivier, de Maaswerken en het Hoogwaterbeschermingsprogramma werd stevig doorgevoerd aan het verbeteren van de bescherming van ons land tegen overstromingen. Het nieuwe kabinet ziet de vergroting van die veiligheid als een belangrijke prioriteit.

Na de val van het kabinet-Balkenende IV op 20 februari 2010 werd het kabinet demissionair en werden de waterdossiers controversieel verklaard. Met instemming van de Kamer kon echter wel – zo lang er geen sprake was van onomkeerbare besluiten – aan de uitwerking van het Nationaal Waterplan worden doorgewerkt. Van de ruim 200 acties uit dit plan ligt driekwart op koers.

Na de verkiezingen van 9 juni 2010 en de formatieperiode trad op 14 oktober 2010 het kabinet-Rutte aan. In het nieuwe kabinet is staatssecretaris J. Atsma de verantwoordelijke bewindspersoon voor het waterbeleid. Het waterbeleid is ondergebracht in het nieuw gevormde ministerie van Infrastructuur en Milieu, de opvolger van het ministerie van Verkeer en Waterstaat en (gedeeltelijk) het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. Aan het eind van het jaar ging de nieuwe Tweede Kamer akkoord met het Nationaal Waterplan.

Waterveiligheid

Om in 2015 te voldoen aan de maatgevende Rijnafvoer zijn in de Planologische Kernbeslissing Ruimte voor de Rivier 39 maatregelen opgenomen. De nadruk ligt daarbij op rivierverruiming. In 2010 bevond Ruimte voor de Rivier zich in de overgang van de planstudiefase naar de uitvoering. Bij tien maatregelen is inmiddels de realisatiefase gestart. In 2010 is ook voor de laatste PKB-maatregel (Uiterwaardvergraving Meinerswijk) de planstudie gestart. De dijkverbetering Lek/Lopiker- en Krimpenerwaard is geschrapt, omdat de dijk volgens de huidige inzichten de komende dertig jaar aan de norm voldoet. Dit betekent dat eind 2010 in totaal drie PKB-maatregelen zijn geschrapt.

Voor de Maas is het project Maaswerken in uitvoering (2005-2020). Dit bestaat uit ongeveer vijftig verschillende projecten verdeeld over de Grensmaas, de Zandmaas en de Maasroute. Zeventien projecten daarvan zijn inmiddels gereed. De rivier krijgt meer ruimte door verbreding van de stroomgeul en verlaging van uiterwaarden. Dit zorgt bij hoogwater voor tot een meter lagere waterstanden. Tegelijkertijd levert de verruiming van de rivier meer natuur op. Van de doelstelling om 556 hectare nieuwe natuur te realiseren is nu 408 hectare gerealiseerd. Op enkele locaties worden kades en oevers versterkt.

In het kader van het Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) is gewerkt aan verbetering van die waterkeringen die in 2001 en 2006 niet voldeden aan de geldende normen. Kort samengevat is de stand van zaken bij de 92 verbetermaatregelen per medio december 2010 dat 45 procent inmiddels voldoet aan de norm, waaronder vijf van de acht prioritaire zwakke schakels langs de kust. Dertien projecten zijn nu in uitvoering en 37 projecten verkeren in de fase van planvoorbereiding; één project – de Houtribdijk – is getemporiseerd.

Medio 2010 bleek echter ook dat er sprake is van een tekort van 0,9 – 1,3 miljard euro om het gehele beschermingsprogramma uit te voeren. Dit was aanleiding voor het instellen van de Taskforce Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Deze adviseerde op 10 december 2010 dat waterschappen zouden moeten gaan meebetalen aan de hoogwaterbescherming om de kosten van het HWBP beter te kunnen beheersen. Ook de financieringsystematiek van het HWBP kan beter volgens de taskforce. Verder moet meer tijd worden genomen voor de voorbereiding van HWBP-maatregelen en er moet meer maatwerk worden geleverd, rekening houdend met de ontwikkelingen in het gebied waar de kering ligt. Ook bepleit de taskforce dat de waterbeheerders meer investeren in (de uitwisseling van) kennis en kunde. Het kabinet heeft inmiddels de hoofdlijnen van het advies onderschreven.

Waterkwaliteit

Van de maatregelen uit de Kaderrichtlijn Water om de waterkwaliteit te verbeteren is al meer dan 30% in uitvoering of gereed. Dit geldt met name voor maatregelen gericht op oppervlaktewater én op grondwater. De aanpak door waterbeheerders van puntbronnen en diffuse verontreinigingen naar het oppervlakte- en grondwater loopt voor op de gemiddelde voortgang. Hydrologische maatregelen zoals aanpassen waterpeil, verwijderen van stuwten en hermeanderen van stromende wateren lopen achter.

Een deel van de in de rijkswateren voorgenomen maatregelen wordt getemporiseerd als gevolg van afspraken in het regeerakkoord over een bezuiniging van 150 miljoen euro tot en met 2015. Dit geldt voor ongeveer een derde van de maatregelen in het hoofdwatersysteem.

Het kabinet maakte in november 2010 het voornemen bekend om het zogenoemde Kierbesluit in te trekken. Deze maatregel was bedoeld om visintrek naar bovenstroomse paaigebieden mogelijk te maken. Er wordt aanvullend onderzoek verricht naar andere mogelijkheden om aan de internationale afspraken over vismigratie te kunnen voldoen. De staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu zal de Tweede Kamer hierover voor het zomerreces van 2011 informeren.

Deltaprogramma

Op 1 februari 2010 trad W. Kijken aan als eerste deltacommissaris. In diezelfde week werd het wetsvoorstel Deltawet waterveiligheid en zoetwatervoorziening ingediend bij de Tweede Kamer. Deze wet heeft tot doel het Deltaprogramma, het Deltafonds en de taken van de deltacommissaris wettelijk te verankeren.

Het eerste Deltaprogramma ('Werk aan de delta') werd op 21 september 2010 samen met de begrotingsstukken van het ministerie van Verkeer en Waterstaat aangeboden aan de Tweede Kamer. In het programma staat onder meer dat de deltacommissaris vijf deltabeslissingen voorbereidt, die in 2014 worden voorgelegd aan het kabinet. Deze beslissingen gaan over:

- actualisering van de waterveiligheidsnormen voor de primaire waterkeringen;
- zoetwaterstrategie die voor een adequate watervoorziening in Nederland op de lange termijn moet zorgen;
- lange termijn peilbeheer van het IJsselmeer gericht op de watervoorziening in Nederland en de veiligheidsopgave in het gebied;
- de bescherming van de Rijn-Maasdelta;
- een nationaal beleidskader voor de (her)ontwikkeling van bebouwd gebied.

In negen deelprogramma's wordt nagegaan wat nodig is voor de langere termijn. De onderzoeken die hiervoor zijn gestart, zijn ook opgenomen in het zogeheten MIRT Projectenboek (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport).

Doelmatig waterbeheer

Het nieuwe kabinet wil met de betrokken overheden komen tot een doelmatiger waterbeheer. Een deel van de rijkstaken op het terrein van water (aanleg en verbetering van primaire keringen in beheer bij de waterschappen) wordt overgedragen aan de waterschappen. Hiervoor is in aanvulling op besluiten van het vorige kabinet in het regeerakkoord een taakstelling opgenomen van 50 miljoen euro in 2014 oplopend tot 100 miljoen in 2015 en verder. Om te komen tot het gewenste doelmatiger waterbeheer is eind 2010 de voorbereiding van een Bestuursakkoord Water ter hand genomen.

Financiën

De totale uitgaven van rijk, provincies, waterschappen en gemeenten aan watertaken bedroegen in 2010 ruim 5,2 miljard euro. Dit is ruim 700 miljoen meer ten opzichte van 2005. De uitgaven van het ministerie van Infrastructuur en Milieu namen fors toe, vooral door een toename van de uitgaven voor Ruimte voor de Rivier en het Hoogwaterbeschermingsprogramma.

In 2010 betaalde een gemiddeld huishouden in totaal 577 euro aan waterschappen en gemeenten voor waterverbruik en het watersysteem. Dit bedrag ligt 1 procent hoger dan in 2009.

Uit het Regeerakkoord:

Vergroting van de waterveiligheid van onze door rivieren doorsneden delta blijft een kerntaak van de overheid en is nodig om te kunnen blijven voldoen aan geldende normen.

- Achterstallig onderhoud op dit gebied wordt uitgevoerd.
- Er wordt gewerkt aan veilige dijken en waterkeringen.
- De kustwering wordt versterkt.
- Er komen geen nieuwe besluiten tot ontpoldering, bestaande plannen worden heroverwogen.
- Het kabinet zal de voorstellen van de Deltacommissie nader bekijken en uitwerken in het MIRT.
- Het kabinet en de betrokken overheden komen tot een doelmatiger waterbeheer.
- Het Besluit beheer Haringvlietsluizen ('Kierbesluit') wordt ingetrokken.

Drie generieke deelprogramma's, die voor het hele land gelden:

- Veiligheid
- Zoetwater
- Nieuwbouw en herstructurering

Zes gebiedsgerichte deelprogramma's:

- - - Rijnmond-Drechtsteden
- - - Zuidwestelijke Delta
- - - IJsselmeergebied
- - - Rivieren
- - - Kust
- - - Waddengebied

- Hogere gronden
- Stedelijk gebied
- Overstromingsgevoelige dijkringen en buitendijkse gebieden

Op deze kaart staan de plaatsen, wateren, kunstwerken en projecten die in de tekst van het Deltaprogramma worden genoemd.

2 Samenwerken aan realisatie van het waterbeleid

2.1 Samen aan de slag

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Versterking samenwerking
- ‘Decentraal wat kan, centraal wat moet’
- Gebiedsgericht maatwerk actief benutten
- Meer samenhang in besluitvorming door het MIRT
- Inzet op stimulering publiekprivate samenwerking
- Deltawet als grondslag voor Deltaprogramma, taken en bevoegdheden deltacommissaris en Deltafonds

Mijlpalen 2010

- Wetsontwerp-Deltawet waterveiligheid en zoetwatervoorziening ingediend
- Deltaprogramma 2011
- Eerste Nationaal Deltacongres
- Spoedwet 100 miljoen
- Handboek wet- en regelgeving waterbeheer gereed

Voortgang

Bestuurlijke ontwikkelingen

In het regeerakkoord zijn vergaande afspraken gemaakt over veranderingen in de rol van de Rijksoverheid, provincies, gemeenten en waterschappen. Het kabinet steunt de plannen van de waterschappen voor verdere opschaling en bezuinigingen.

Het ministerie van Verkeer en Waterstaat en onderdelen van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer zijn samengevoegd tot het ministerie van Infrastructuur en Milieu.

Deltawet waterveiligheid en zoetwatervoorziening

Begin 2010 is het wetsontwerp Deltawet waterveiligheid en zoetwatervoorziening bij de Tweede Kamer ingediend [1]. Met deze wet worden de juridische grondslag voor het Deltaprogramma, de taken en bevoegdheden van de deltacommissaris en de voorwaarden voor een solide financiële basis (Deltafonds) onder het Deltaprogramma verankerd. Eind 2010 heeft de Tweede Kamercommissie het verslag ingediend naar aanleiding van het wetsontwerp Deltawet. De wet wordt naar verwachting medio 2011 in de Tweede en Eerste Kamer behandeld.

Uit het Regeerakkoord:

- Rijk, provincies en waterschappen beperken zich tot hun kerntaken.
- Per terrein ten hoogste twee bestuurslagen.
- Vermindering aantal bestuurders en ambtenaren.
- Vermindering aantal volksvertegenwoordigers.
- Aantal ministeries daalt.
- Decentralisatie en taakverschuiving richting provincies en gemeenten.
- Minder regels en sneller beslissen.
- Voorstellen Deltacommissie nader bekijken en uitwerken in het MIRT.
- Vereenvoudiging wet- en regelgeving omgevingsrecht.

Deltacommissaris

Op 1 februari 2010 ging W.Kuijken aan de slag als deltacommissaris. Zijn eerste ‘deltajaar’ stond voor een belangrijk deel in het teken van de voorbereiding van het Deltaprogramma 2011. De deltacommissaris zorgt voor de voortgang en uitvoering van dit programma. Ook stimuleert hij het overleg en de samenwerking tussen overheidsorganen, waterschappen, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Hij rapporteert en adviseert aan de coördinerend bewindspersoon voor het Deltaprogramma, de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu.

De deltacommissaris bereidt vijf deltabeslissingen voor, die in 2014 worden voorgelegd aan het kabinet. Deze beslissingen gaan over:

- de normen van onze belangrijkste dijken en andere waterkeringen;
- de beschikbaarheid van zoetwater;
- het peilbeheer van het IJsselmeer;
- de manier waarop de Rijn-Maasdelta veilig kan blijven zonder aan economische waarde in te boeten;
- hoe bij de ontwikkeling van buurten en wijken rekening kan worden gehouden met water.

Actietabel samen aan de slag

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1	●							
2	●							
3								
4								
5								
6	●							
7	●							
8			●					
9								

Deltaprogramma

Het eerste Deltaprogramma ('Werk aan de Delta. Investeren in een veilig en aantrekkelijk Nederland, nu en morgen') is in september 2010 als onderdeel van de begrotingsstukken van Verkeer en Waterstaat aan de Tweede Kamer aangeboden. Op 4 november 2010 werd het Eerste Nationaal Deltacongres gehouden. Staatssecretaris Atsma van Infrastructuur en Milieu zette voor de Nederlandse waterwereld uiteen dat het Deltaprogramma een belangrijke hoeksteen is van het waterbeleid van dit kabinet. In december 2010 heeft de Tweede Kamer het programma besproken en goedgekeurd. De staatssecretaris gaf daarbij aan in 2011 meer duidelijkheid te willen geven over de investeringen in waterveiligheid.

Spoedwet 100 miljoen

Op 23 december 2010 is in de Tweede Kamer de Spoedwet 100 miljoen aangenomen. Deze wet regelt een verschuiving van taken ten behoeve van de verbetering van dijken van de rijksoverheid naar de waterschappen. Hiermee is een bedrag gemoeid van 81 miljoen euro. De waterschappen nemen ook de bestrijding van muskusratten, die schade veroorzaken aan dijken en waterkeringen, over van de provincie. Het rijk kort 19 miljoen euro op het Provinciefonds vanwege het vervallen van deze taak van de provincie. Aanleiding voor de Spoedwet vormde een besluit van het vorige kabinet om een doelmatigheidswinst in te boeken, naar aanleiding van het voorstel van de waterschappen tot 'Doelmatig waterbeheer'.

Doelmatig waterbeheer

In het regeerakkoord staat dat het rijk met de betrokken overheden wil komen tot een doelmatiger waterbeheer. De vergroting van de waterveiligheid van onze delta blijft een kerntaak van de overheid en blijft nodig om te kunnen voldoen aan geldende normen. Het regeerakkoord geeft daarbij aan dat een deel van de rijkstaken op het terrein van water wordt overgedragen aan de waterschappen. Het betreft de aanleg en verbetering van primaire keringen die in beheer zijn bij de waterschappen. Hiervoor is in aanvulling op besluiten van het vorige kabinet (Spoedwet 100 miljoen) een besparing op de rijksuitgaven opgenomen van 50 miljoen euro in 2014, oplopend tot 100 miljoen euro in 2015 en verder.

Om te komen tot het gewenste doelmatiger waterbeheer is eind 2010 de voorbereiding van een Bestuursakkoord Water ter hand genomen. Naar verwachting wordt dat akkoord in het voorjaar van 2011 getekend.

Handboek wet- en regelgeving waterbeheer

In mei 2010 is het Handboek wet- en regelgeving waterbeheer uitgekomen [2]. Dit 'handboek water' geeft een toelichting op de werking van het instrumentarium, de rolverdeling en verantwoordelijkheden. Het gaat onder

meer in op het beleidskader voor vergunningen en algemene regels. In het handboek wordt bijzondere aandacht besteed aan de regelgeving met betrekking tot lozingen. Daarbij komen alle lozingsroutes aan de orde, dus zowel lozingen op de riolering als in de bodem en in het oppervlaktewater.

De rijksoverheid gebruikt het handboek om de bekendheid van de wetgeving te vergroten. Het handboek staat op de website van de Helpdesk Water (www.helpdeskwater.nl). Het handboek is voortdurend in ontwikkeling; er worden regelmatig stukken aan toegevoegd.

2.2 Ruimtelijke aspecten waterbeleid

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Water meer bepalend
- Bouwen op fysisch ongunstige locaties op basis van integrale kosten-batenanalyse
- Versterken van de watertoets
- Meer inzicht in ruimtelijke reserveringen en beschermingszones

Mijlpalen 2010

- Bepaling opgesteld over beschermingszones in bestemmingsplannen
- Actieprogramma Water en Ruimte opgesteld

Voortgang

Naar aanleiding van het regeerakkoord wordt een nieuwe Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte opgesteld, waarin een actualisatie en decentralisatie van het ruimtelijke ordeningsbeleid wordt vormgegeven.

Water meer bepalend

In 2010 heeft het deelprogramma Nieuwbouw en herstructurering van het Deltaprogramma een eerste selectie gemaakt van kansrijke en kosteneffectieve maatregelen, inrichtingsprincipes en sturingsinstrumenten, die optimaal bijdragen aan een duurzame en toekomstgerichte stedelijke (her)ontwikkeling [10]. Ook is onderzoek uitgevoerd naar instrumenten waarmee de verhouding tussen kosten en baten van duurzame maatregelen in beeld kunnen worden gebracht [11].

Door de Unie van Waterschappen is in april het manifest Water en ruimte uitgebracht. Dit spoort waterschappen aan om een actieve rol in de ruimtelijke ordening te spelen. Het actieprogramma dat in aansluiting op het manifest is opgesteld ondersteunt waterschappen en hun partners in de rol van regionale waterbeheerders in gebiedsontwikkelingen. Dit programma wordt uitgevoerd in onderlinge samenwerking tussen de Unie van Waterschappen, het ministerie van IenM, Nirov en CURNET.

Uit het Regeerakkoord:

- Het kabinet komt met voorstellen om de ruimtelijke ordening meer over te laten aan provincies en gemeenten.

Beschermingszones

De huidige gang van zaken bij het vaststellen van beschermingszones is in kaart gebracht [18]. Ten behoeve van de concept- AMvB Ruimte is een bepaling opgesteld om beschermingszones van primaire waterkeringen vast te leggen in bestemmingsplannen [13]. De totstandkoming van de AMvB is getemporeerd als gevolg van de val van het kabinet Balkenende IV.

Uit onderzoek is gebleken dat er geen juridische belemmeringen bestaan voor het toepassen van ruimtelijke reserveringen [17]. Het deelprogramma Nieuwbouw en herstructurering van het Deltaprogramma onderzoekt de praktische aspecten van het gebruik van ruimtelijke reserveringen en mogelijke alternatieve instrumenten, zoals het voorkeursrecht van gemeenten.

Actietabel ruimtelijke aspecten waterbeleid

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
10	Uitwerking differentiatie water meer bepalend	●		○					
11	Uitwerken kosten-batenanalyse op fysisch ongunstige locaties	●		○					
12	Verbreding toepassing watertoets (klimaatverandering, waterveiligheid, watertekort en waterkwaliteit)	●					●		
13	Bepaling voor gemeenten in AMvB Ruimte over beschermingszones primaire waterkeringen in bestemmingsplannen	●		○					
14	Opstellen handreiking voor een goede afstemming tussen de belangen van waterkwaliteit en ruimtelijke besluiten	●							
15	Evaluatie werking van de watertoets	●	●						
16	Aanpassing handreiking en bestuurlijke notitie watertoets	●							
17	Onderzoek om ruimte op lange termijn beschikbaar en geschikt te houden	●			○				
18	Verkenning huidige gang van zaken beschermingszones	●							

Noot: De planning van de acties 10, 11 en 17 uit het Nationaal Waterplan is in het Deltaprogramma herzien op basis van nieuwe inzichten. Actie 13 is getemporeerd.

Nationaal

- Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)
- Innovatie Deltatechnologie
- Innovatieprogramma KRW
- Nadere Uitwerking Rivierengebied (NURG)
- Baggerwerkzaamheden voor bebouwd gebied
- Synergieprogramma KRW
- Bestrijding regionale wateroverlast
- Verbeterprogramma waterkwaliteit
- Rijkswateren
- DP Zoetwater
- DP Nieuwbouw en herstructurering
- DP Rivieren
- DP Kust

Waterprojecten zoals opgenomen in het MIRT-Projectenboek

2.3 Waterbewustzijn

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Draagvlak voor (ingrijpende) watermaatregelen vergroten
- Samenwerking en kennisuitwisseling in het waterbeheer verbeteren
- Waterbewust gedrag bevorderen
- Aandacht voor wateronderwerpen in het onderwijs en bij jongeren stimuleren

Mijlpalen 2010

- Stakeholdersanalyse aanpak waterbewustzijn
- Start actualisering campagne 'Nederland leeft met Water'
- Ontwikkeling kernleerplan met leerlijnen
- Oprichting Deltadenktank

Voortgang

Ter voorbereiding op een overkoepelende aanpak waterbewustzijn van rijk, bestuurlijke en maatschappelijke partners, is in 2010 een stakeholdersanalyse uitgevoerd [19]. Onderzocht is welke partijen, zowel publiek als privaat, bereid zijn en in staat zijn om deel te nemen aan een gezamenlijk activiteitenprogramma om het waterbewustzijn van inwoners van Nederland te vergroten. Uit de analyse blijkt dat er een breed draagvlak is om hierin te investeren.

Nederland leeft met Water

De campagne 'Nederland Leeft met Water' heeft in 2010 aandacht besteed aan de thema's waterveiligheid en goed rioolgebruik. Beide themacampagnes zijn door het publiek goed ontvangen en hebben – net als in 2009 – grotendeels het gewenste effect bereikt. Er is gebruik gemaakt van massamediale middelen zoals TV, radio, internet en advertenties.

Vergroten handelingsperspectief bij (dreigende) overstroming

Het opstellen van overstromingsrisicokaarten, een goede uitwisseling van informatie tussen de overheden en het opstellen van rampenplannen dragen bij aan het vergroten van het handelingsperspectief bij professionals en burgers. Deze acties [21] worden ondernomen in het kader van de implementatie van de Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) en naar aanleiding van de Kabinetsreactie Taskforce Management Overstromingen van 3 juni 2009.

Water in het onderwijs

Als houvast voor de adequate behandeling van het thema water op alle schoolniveaus is een kernleerplan met

Watermonitor onder jongeren

In aanvulling op het in 2009 gehouden Watermonitor-onderzoek onder volwassenen (18+), zijn in 2010 jongeren van 12-18 jaar bevroegd over hun kennis, houding en gedrag rond water en hun belangstelling voor een vervolgopleiding of beroep in de watersector. Hun kennis over waterveiligheid en -overlast, schoon water en betrouwbaarheid van de zoetwatervoorziening blijkt gering. Zeer weinigen blijken bekend met de mogelijkheden van een opleiding (6 procent) of baan (4 procent) in de watersector. Nog minder van hen overwegen zo'n keuze. Velen vinden de sector oninteressant en saai. Desgevraagd geven ze aan dat hun interesse kan worden gewekt door meer informatie en voorlichting op tv of internet en via activiteiten die de watersector dichterbij brengen, concreter maken en waarin ook de beleving een rol speelt: gastlessen, workshops, projecten op school én excursies, stages en meeloopdagen bij de watersector. Op het Eerste Nationaal Deltacongres is de Deltadenktank opgericht, om jongeren actief te betrekken bij het Deltaprogramma.

Wereldwaterdag/Dag van de Dijk

De gezamenlijke waterbeheerders hebben gekozen voor twee jaarlijkse focuspunten voor gezamenlijke laagdrempelige publieksactiviteiten: Wereldwaterdag en de Dag van de Dijk. De Wereldwaterdag is gericht op de mondiale waterproblematiek, de Dag van de Dijk op het Nederlandse waterbeleid en -beheer.

De Dag van de Dijk groeide in 2010 van één naar twintig locaties, met een breed scala aan publieksactiviteiten: van fiets- en wandeltochten tot zandzakken vullen, bakens bouwen aan het water en fotoworkshops.

leerlijnen ontwikkeld [22]. Steekproefsgewijs is nagegaan in hoeverre de onderwijsmethoden en additionele lesmaterialen aansluiten op dit kernleerplan. Dit heeft mede geresulteerd in een checklist voor leerkrachten, om te kunnen bepalen welk leermiddel voor hen het meest geschikt is. Ook aanbieders en ontwikkelaars kunnen bestaande of nieuwe middelen met de checklist toetsen. Verder is het bestaande aanbod aan buitenactiviteiten (excursies, veldwerkprogramma's, bedrijfs- en museumbezoeken) onderzocht, plus de mogelijkheden om de effectiviteit en het rendement daarvan te verhogen. De behoeften van docenten zijn in kaart gebracht via regionale bijeenkomsten, in samenwerking met KNAG, NIBI en VGN.

Actietabel waterbewustzijn

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
19	Overkoepelende aanpak waterbewustzijn					●		
20	Voortzetten en versterken waterbewustzijns campagne 'Nederland leeft met Water'					●		
21	Vergroten handelingsperspectief bij (dreigende) overstroming							
22	Uitvoeren actieplan Watereducatie					●		

2.4 Kennis en innovatie

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Een kennisagenda voor de planperiode 2009-2015; hierbij wordt ook rekening gehouden met de kennisbehoefte voor het Deltaprogramma
- Doorontwikkelen en onderhouden van kennisinfrastructuur
- Ambitie op deltagebied toonaangevend te zijn in de internationale kennis- en innovatiearena

Mijlpalen 2010

- Opstarten Economische Topsector Water
- Opbouw Water Governance Centre
- Afronding programma 'Leven met Water'

Voortgang

Het kabinet wil de concurrentiekracht van het bedrijfsleven versterken, onder meer door het stimuleren van de samenwerking tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheid. De ministeries van Economische Zaken en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zijn samengevoegd en gaan als ministerie van Economie, Landbouw en Innovatie (EL&I) verder om deze samenwerking te versterken. Dit krijgt vorm en inhoud in het zogenoemde topsectorbeleid, waarbij water als een van de topsectoren is benoemd. Per topsector wordt een actieagenda opgesteld.

Nationale Kennis- en Innovatieagenda Water 2009-2015

De Nationale Kennis- en Innovatieagenda Water 2009-2015 is door het Kennisplatform Water samengesteld na brede consultatie van kennisvragers en kennisaanbieders, afkomstig van overheden, kennisinstellingen, niet-gouvernementele organisaties en het bedrijfsleven.

De kennisvragen zijn ondergebracht in zes thema's:

1. Waterveiligheid
2. Gebruik en verdeling van water
3. Waterkwaliteit
4. Water in ruimtelijke processen
5. Water in integrale gebiedsprocessen
6. Rollen in verantwoordelijkheden in het waterbeheer

De agenda is in 2010 geactualiseerd [23] door het opnemen van de vragen van het Deltaprogramma, daarnaast zijn kennisvragen geprioriteerd [25]. Aan de primaire kennisvragers is gevraagd hoe het staat met de voortgang in de

beantwoording van kennisvragen [24]. Het eerste beeld is dat de beantwoording van vrijwel alle kennisvragen op koers ligt. Voor een aantal van de kennisvragen is het lastig om een scherp beeld te krijgen van de voortgang, dit is aangegeven als 'geen oordeel'. Ook komt het voor dat volgens de primaire kennisvragers een relevante vraag nog niet beantwoord wordt, terwijl er volgens de aanbieders wel onderzoek loopt (Figuur 2.1). In beide gevallen betreft het kennisvragen waarvan het onderzoek grotendeels niet uit eigen middelen wordt gefinancierd.

Uit figuur 2.2 blijkt dat er per vraag vaak meerdere vragers en aanbieders zijn. De totalen zijn dan ook hoger dan 100 procent.

Raad voor Deltaonderzoek

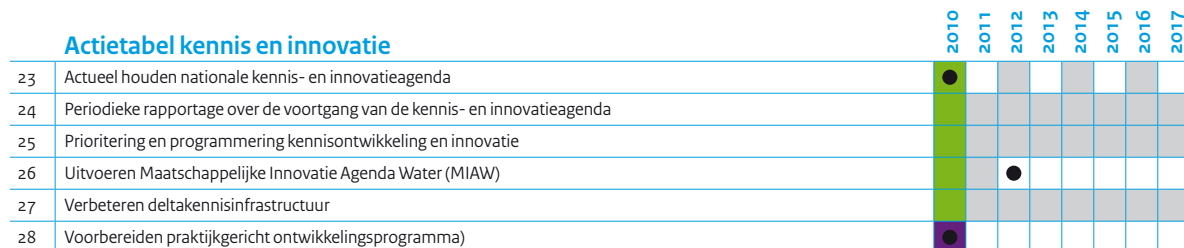
In de Raad voor Deltaonderzoek (RDO) zitten vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, de overheden, universiteiten en (technologische) kennisinstellingen op het gebied van waterbeheer. In 2010 ging het penvoerderschap van de RDO van het ministerie van Verkeer en Waterstaat over naar het ministerie van EL&I. Sindsdien adviseert de RDO de minister van EL&I over strategisch deltaonderzoek, zoals het onderzoeksprogramma van Deltares.

In november 2010 besloot de RDO om twee pilots uit te gaan voeren, gericht op de samenwerkingspotentie tussen kennisorganisaties. Dit met het idee om – door gezamenlijk te programmeren – te komen tot beter presteren, goedkoper werken en versterken van human capital in het strategisch deltaonderzoek [27]. De pilots zijn een aanzet om op termijn per waterthema, zoals waterveiligheid en waterkwaliteit, één meerjarig onderzoeksprogramma van alle betrokken kennisorganisaties op te stellen.

Maatschappelijke Innovatie Agenda Water

De Maatschappelijke Innovatie Agenda Water (MIAW) is een project van Nederland Ondernemend Innovatieland. De MIAW gaf in de afgelopen jaren krachtige impulsen aan activiteiten in de watersector die het innovatieve karakter van de sector versterken.

In januari 2010 is de SBIR-tender Klimaatadaptatie en Water opengesteld. Meer dan honderd projectvoorstellen zijn ingediend, uiteindelijk zijn twintig opdrachten voor de eerste fase verstrekt. Via het SBIR-programma krijgen bedrijven een kans om innovatieve producten, processen en

Thema:	Aantal vragen	Voortgang (%)						geen respons kennisvrager
		op koers	vertraagd ¹	geen oordeel	deels in uitwerking	niet in uitwerking		
						wel relevant	niet meer relevant	
Waterveiligheid	16	44	6	0	0	25 (6)	25	0
Gebruik en verdeling water	20	50	0	30	5	10 (0)	0	5
Waterkwaliteit	31	45	0	35	3	10 (0)	3	3
Water in ruimtelijke processen	33	61	0	6	0	15 (3)	9	9
Water in integrale gebiedsvragen	43	65	5	7	2	9 (2)	2	9
Rollen en verantwoordelijkheden	27	56	19	4	4	4 (0)	0	15
Alle vragen	170	55	5	14	2	11 (1)	2	8

¹ Vertraagd bij uitzetten kennisvraag door kennisvrager of bij uitvoering in overleg met kennisvrager

² Primaire kennisvrager onvoldoende op de hoogte met groot deel van het onderzoek

Figuur 2.1 Aantal kennisvragen en voortgang (%) in de beantwoording van de kennisvragen vanuit het perspectief van de primaire kennisvrager. Het percentage 'niet in uitwerking, wel relevant' is tevens vanuit het perspectief van de aanbieders tussen haakjes weergegeven

(A) kennisvragers ¹	EL&I	IenM	RWS	Provincies	Waterschappen	Overigen ²
Thema:						
Waterveiligheid	6	75	75	50	50	0
Gebruik en verdeling water	47	59	47	41	41	48
Waterkwaliteit	10	81	19	42	42	46
Water in ruimtelijke processen	21	48	30	52	52	27
Water in integrale gebiedsvragen	35	84	28	16	16	6
Rollen en verantwoordelijkheden	24	80	44	4	4	4
(B) Kennisaanbieders ³	Deltares	KNMI	KWR	PBL	RIVM	DLO-WUR
Thema:						
Waterveiligheid	75	19	6	25	0	13
Gebruik en verdeling water	94	0	65	12	12	29
Waterkwaliteit	68	0	39	39	26	74
Water in ruimtelijke processen	61	6	15	15	6	42
Water in integrale gebiedsvragen	84	0	0	7	0	14
Rollen en verantwoordelijkheden	56	4	0	16	0	28

Noot: Het Deltaprogramma is niet apart onderscheiden op moment van vraagarticulatie

¹ EL&I (voormalig LNV en EZ); IenM (voormalig VenW en VROM, exclusief Rijkswaterstaat), RWS = Rijkswaterstaat

² Dit zijn: Kenniscentrum recreatie, NL Ingenieurs, RIONED, VEWIN, VNG

³ Voor een aantal kennisaanbieders, met name DLO-instituten van Wageningen UR, is het beeld niet compleet

Figuur 2.2 Percentage kennisvragen per thema waarvan organisaties (A) kennisvrager of (B) kennisaanbieder is

diensten te ontwikkelen die betrekking hebben op maatschappelijk relevante onderwerpen. Daarnaast is subsidie verleend aan het Water Governance Centre i.o..

Als gevolg van het regeerakkoord is het programma Nederland Ondernemend Innovatieland beëindigd.

Leven met Water

In 2010 is het programma 'Leven met Water' afgerond. De aanbeveling om het programma deels voort te zetten in een praktijkgericht ontwikkelingsprogramma kan niet worden gerealiseerd [28]. De mogelijkheid om met geld uit het Fonds Economische Structuurversterking kennisprogramma's op te zetten is namelijk beëindigd. De kennisontwikkeling en het toepassen van kennis in de praktijk worden zo mogelijk voortgezet binnen lopende projecten en het Deltaprogramma.

2.5 Monitoring en evaluatie

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Voortgangsinformatie en beleidsevaluatie van wezenlijk belang
- Informatiebeheer wordt verbeterd

Mijlpalen 2010

- Het Informatiehuis Water is tot stand gebracht
- Er ligt een plan van aanpak voor de tussentijdse evaluatie waterbeleid

Voortgang

In een samenwerkingsverband tussen Rijkswaterstaat (namens het ministerie van Infrastructuur en Milieu), het Waterschapshuis (namens de waterschappen) en het IPO (namens de provincies) is in 2010 het Informatiehuis Water (IHW) tot stand gebracht [31]. Het doel is om waterinformatie efficiënt en effectief tussen waterpartners te laten stromen en beschikbaar te stellen voor derden, ter voorbereiding, uitvoering, evaluatie en verantwoording van het waterbeleid in brede zin. Het IHW is gevestigd in het pand van het Waterschapshuis in Amersfoort. Er wordt een gemeenschappelijke front-office gevoerd met de Helpdesk Water die functioneert bij het Water Management Centrum van Rijkswaterstaat Waterdienst. Stroomlijning van de informatievoorziening in de watersector levert een bijdrage aan doelmatig waterbeheer.

In 2010 verscheen de laatste voortgangsrapportage die geënt was op de Vierde nota waterhuishouding (1998). In Water in beeld wordt met ingang van 2011 gerapporteerd over de voortgang van de uitvoering van het Nationaal Waterplan 2009-2015 [29].

Het Planbureau voor de Leefomgeving heeft een plan van aanpak opgesteld voor een tussentijdse evaluatie van het waterbeleid [30]. Deze zogenoemde Waterbalans geeft een beschrijving van de toestand van het watersysteem en een analyse van de verwachte effecten van het waterbeleid. De tussentijdse evaluatie is bedoeld om te leren met het oog op de actualisatie van het waterbeleid in 2015. De rapportage verschijnt eind 2013.

Actietabel monitoring en evaluatie		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
29	Besluit over manier van rapporteren over voortgang waterbeleid en gezamenlijk informatiebeheer	●							
30	Evaluatie effectiviteit Waterbeleid (Waterbalans)				●				
31	Afspraken over informatieuitwisseling, databeheer en datamanagement						●		

2.6 Klimaat

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Klimaatontwikkeling wordt nauwgezet gevolgd

Mijlpalen 2010

- Geen

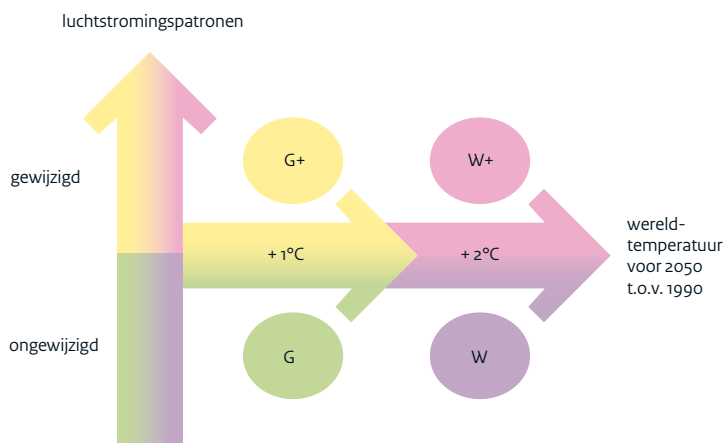
Voortgang

Klimaatscenario's

Het Deltaprogramma is mede gebaseerd op de klimaatscenario's van het KNMI. Klimaatscenario's zijn consistente en plausibele beelden van een mogelijk toekomstig klimaat. Ze geven aan in welke mate temperatuur, neerslag, wind et cetera kunnen veranderen bij een bepaalde mondiale klimaatverandering. De scenario's doen uitspraken over het gemiddelde weer en over de kans op extreem weer in de toekomst en bijbehorende onzekerheden.

De huidige generatie klimaatscenario's dateert uit 2006 en is nog op to date. Ze beschrijven nog steeds de meest waarschijnlijke veranderingen in het Nederlandse klimaat. Inmiddels voert het KNMI onderzoek uit naar nieuwe scenario's, de zogenoemde KNMI'Next scenario's [32]. Hier is een aantal redenen voor. De internationale wetenschap ontwikkelt voortdurend nieuwe kennis over het klimaatstelsel. Ook zijn de modellen aangepast aan de nieuwste wetenschappelijke inzichten. In de nieuwe scenario's worden de resultaten uit het vijfde assessment van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) gebruikt. Het IPCC is een panel van de Verenigde Naties. Ten slotte sluiten de KNMI'Next scenario's beter aan bij de wensen van de diverse gebruikers.

De geactualiseerde scenario's verschijnen in 2013. Ten behoeve van de Deltabeslissingen uit het Deltaprogramma worden de resultaten wel eerder beschikbaar gesteld. Na het gereedkomen van de KNMI'Next scenario's kunnen de rijksoverheid, provincies en waterschappen hun wateropgaven herijken [33] en zo nodig aanpassen.

G	Gematigd	1°C temperatuurstijging op aarde in 2050 ten opzichte van 1990 geen verandering in luchtstroompatronen in West-Europa
G+	Gematigd +	1°C temperatuurstijging op aarde in 2050 ten opzichte van 1990 + winters zachter en natter door meer westenwind + zomers warmer en droger door meer oostenwind
W	Warm	2°C temperatuurstijging op aarde in 2050 ten opzichte van 1990 geen verandering in luchtstroompatronen in West-Europa
W+	Warm +	2°C temperatuurstijging op aarde in 2050 ten opzichte van 1990 + winters zachter en natter door meer westenwind + zomers warmer en droger door meer oostenwind

Schematische weergave van de klimaatscenario's van het KNMI

Bron: www.knmi.nl/klimaatscenario's/

Actietabel klimaat

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
32	Actualisatie KNMI klimaatscenario's, inclusief een scenario voor de plausibele bovengrens				●				
33	Herijking wateropgave n.a.v. nieuwe KNMI scenario's				●				

3 Waterbeleid in thema's

3.1 Waterveiligheid

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Actualisering van de waterveiligheidsnormen
- Toetsen van waterkeringen meer toekomstgericht
- Nieuwe concepten verkennen, zoals Deltadijken
- Ruimte reserveren voor beschermingszones
- Werk in uitvoering voortzetten
- Beperken van gevolgen van overstromingen door gebiedsgerichte uitwerkingen
- Rampenbeheersing en crisisbeheersing in de waterkolom
- Implementatie Richtlijn Overstromingsrisico's
- Bewoners buitendijks zelf verantwoordelijk, eventuele herijking

Mijlpalen 2010

- Doorlopende uitvoering verbeterprogramma's waterveiligheid
- Advies Taskforce Hoogwaterbeschermingsprogramma
- Landelijk Draaiboek Management Overstromingen

- Rapportage derde toetsing door waterschappen aan provincies

Het doel van het waterveiligheidsbeleid is te komen tot duurzame beheersing van overstromingsrisico's op een maatschappelijk aanvaardbaar niveau.

Ingezet wordt op meerlaagsveiligheid, opgebouwd uit drie lagen:

1. Preventie als primaire pijler van beleid
2. Duurzame ruimtelijke planning
3. Rampenbeheersing op orde krijgen en houden

De lijn die in het Nationaal Waterplan is uitgezet, krijgt van het nieuwe kabinet een nog duidelijker accent: de huidige veiligheid op orde krijgen en voorbereiden op de toekomst. Dit gebeurt via de lopende uitvoeringsprogramma's die onderdeel zijn van het Deltaprogramma (Hoogwaterbeschermingsprogramma, Ruimte voor de Rivier, Maaswerken en Zwakke Schakels Kust) en de deelprogramma's van het Deltaprogramma waarin de deltabeslissingen worden voorbereid.

Actietabel waterveiligheid		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
34	Nieuwe normen definiëren in een overstromingskans per dijkkring (principe-besluit)		●						
35	Voorschrift toetsen en hydraulische randvoorwaarden aanpassen		●						
36	Uitvoeren kosten-batenanalyse en analyses slachtofferpotentieel ten behoeve van definiëren normen	●	○						
37	In beeld brengen ruimtelijke consequenties van nieuwe normeringssystematiek en herijking beschermingszones								
38	Inzichtelijk maken of ruimte voor waterberging en rivierafvoer in rivierenbed volstaat (als onderdeel van vierde toetsing)								
39	Proeftoetsing representatief aantal dijkkringen aan nieuwe normen								
40	Definitieve besluitvorming over nieuwe normen					○			●
41	Toetsing primaire waterkeringen aan hydraulische randvoorwaarden van 12 jaar vooruit					○			
42	Elke 12 jaar bekijken of normen voldoen								
43	Verkenning nieuwe concepten voor waterveiligheid inclusief Deltadijken		●						
44	Nadere regels om beschermingszones van primaire waterkeringen vast te leggen in bestemmingsplannen		●						
45	Afwegen en vastleggen in bestemmingsplannen van ruimtebehoefte voor beschermingszones				●				
46	Ontwikkelen methode overstromingsrisicozonering	●	○						
47	Doen van voorstellen voor risicozonering uitgewerkt op kaarten voor die gebieden die kwetsbaar zijn			●					
48	Opstellen AMvB vitale infrastructuur in kwetsbare gebieden			●					
49	Verkenkende studie weginfrastructuur en waterveiligheid	●							
50	Stimulering gebiedspilots						●		
51	Informatievoorziening (dreigende) overstroming	●							
52	Inventarisatie en beoordeling van knelpunten in buitendijks gebied en doorwerking uitkomsten naar beleid		●						
53	Samenwerkingsovereenkomsten waterbeheerders met veiligheidsregio's	●							
54	Ruimte voor de Rivier, Maaswerken, Zwakke Schakels en Zeeweringen Zeeland								
54a	Ruimte voor de Rivier						●		
54b	Maaswerken - Zandmaas						●		
54c	Maaswerken - Grensmaas							●	
54d	Maaswerken - Maasroute						●		
54e	Zwakke schakels								
54f	Zeeland						●		
55	Hoogwaterbeschermingsprogramma								
56	Periodieke toetsing waterkeringen		●						●
57	Richtlijnconforme risicokaarten				●				
58	Overstromingsrisicobeheerplannen						●		
59	Internationale afstemming EU-breed en binnen de stroomgebiedcommissies								

Noot:
In het Nationaal Waterplan staat abusievelijk dat actie 35 en 43 in 2010 moeten worden uitgevoerd. Dit moet zijn 2011. De planning van actie 46 uit het Nationaal Waterplan is in het Deltaprogramma herzien op basis van nieuwe inzichten. Actie 36 is vertraagd doordat voor de analyse meer tijd nodig bleek te zijn.

Legenda

- Verbetering aan dijk, duin, dam of kunstwerk
- Dijkstuk
- Project Zwakke schakels langs de Kust
- Project Ruimte voor de Rivier
- Project Maaswerken
- Project Zeeweringen Zeeland

- voldoet aan norm
- voldoet aan norm, wordt nog formeel bevestigd
- realisatie
- planstudie
- gepland
- getemporeiseerd

Voortgang

Preventie

Het voorkomen van overstromingen is de primaire pijler van het waterveiligheidsbeleid.

In het kader van het Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) wordt gewerkt aan verbetering van die waterkeringen die in 2001 en 2006 niet voldeden aan de geldende normen. Kort samengevat is de stand van zaken bij de 92 verbetermaatregelen per medio december 2010: 33 projecten voldoen aan de norm. Van 8 projecten moet deze status nog formeel bevestigd worden door de toezichthoudende provincies; 13 projecten zijn in uitvoering; 35 projecten zijn in de planstudiefase; 2 projecten zijn in de pré-planstudiefase; 1 project is getemporiseerd. Dit laatste betreft de versterking van de Houtribdijk, als gevolg van de in het Aanvullende Beleidsakkoord (2009) opgenomen taakstelling.

In 2010 bleek dat een fors tekort op dit programma dreigt (zie Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, 27625, nr. 167). Nader onderzoek naar de oorzaken hiervan en mogelijke opties voor een oplossing is uitgevoerd door een daarvoor opgerichte Taskforce Hoogwaterbeschermingsprogramma. Deze taskforce, onder leiding van E. ten Heuvelhof, stelde dat de belangrijkste oorzaken daarvan de zwakke ramingen waren (te korte voorbereidingstijd) en het ontbreken van een efficiëncyprikkel voor de waterschappen (het rijk subsidieert voor 100 procent). De taskforce heeft voorstellen gedaan voor aanpassingen in het toetsproces, het programmeren en financieren van het volgende HWBP.

De huidige normen waaraan de primaire waterkeringen in ons land moeten voldoen, dateren grotendeels uit de jaren '60. Bezien wordt of ze moeten worden geactualiseerd, omdat ons land inmiddels veel meer inwoners telt en de economische waarde als gevolg van vele investeringen enorm is toegenomen. Daarnaast is er nu meer kennis over de kansen en gevolgen van overstromingen.

In 2010 is in het kader van het Deltaprogramma deze actualisatie van de normering [34, 36] verder vorm gegeven. In het Nationaal Waterplan is aangegeven dat ook nieuwe concepten worden onderzocht, als mogelijk alternatief voor de gangbare maatregelen tegen overstromingen [43]. De aanleg van zogenoemde deltdijken is zo'n alternatief concept. Dit zijn robuuste dijken die zo hoog, breed of sterk zijn dat de kans op een oncontroleerbare overstroming praktisch nihil is. De resultaten van deze verkenning worden nauw verbonden met het besluit over de actualisatie van de veiligheidsnormering.

Tot 2011 zijn de sterkte en hoogte van de primaire keringen vijfjaarlijks getoetst aan de geldende wettelijke normen [56]. Alle waterschappen en Rijkswaterstaat hebben in 2010 aan de provincies gerapporteerd over de toestand waarin de primaire waterkeringen verkeren die aan hun zorg zijn

Uit het Regeerakkoord:

'Vergroting van de waterveiligheid van onze door rivieren doorsneden delta blijft een kerntaak van de overheid en is nodig om te kunnen blijven voldoen aan geldende normen'.

Meer concreet:

- Achterstallig onderhoud op dit gebied wordt uitgevoerd.
- Er wordt gewerkt aan veilige dijken en waterkeringen.
- De kustwering wordt versterkt.
- Het kabinet zal de voorstellen van de 'Deltacommissie' nader bekijken en uitwerken in het MIRT.
- Het kabinet en de betrokken overheden komen tot een doelmatiger waterbeheer.

toevertrouwd. De provincies rapporteren hierover op hun beurt aan het rijk. De Inspectie Verkeer en Waterstaat beoordeelt de toetsresultaten en legt haar bevindingen vast in de Landelijke Rapportage Toetsing. Deze bevindingen spelen een belangrijke rol bij de vaststelling van het nieuwe Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP 3). Volgens de Waterwet zal de toetsing in het vervolg om de zes jaar plaatsvinden.

Ruimtelijke inrichting

Het deelprogramma Nieuwbouw en herstructurering van het Deltaprogramma richt zich met name op duurzame ruimtelijke planning, de tweede laag van meerlaagsveiligheid.

In 2010 heeft het Planbureau voor de Leefomgeving een methodiek ontwikkeld voor overstromingsrisicozonering [46] die kansrijk is om bij te dragen aan gevolgebepanking. Deze zonering is een planologisch instrument om gebieden met verschillende overstromingsrisico's te onderscheiden. Er zijn drie soorten kaarten gemaakt die bestuurders inzicht kunnen geven in de gevaren (diepte en stroomsnelheid), de risico's (slachtoffers of schade) en de gebiedsperspectieven (mogelijke inrichtingsmaatregelen). De methodiek wordt binnen het Deltaprogramma nader uitgewerkt.

In het Nationaal Waterplan is aangegeven dat het rijk een aantal gebiedspilots stimuleert en faciliteert gericht op het verbeteren van de waterveiligheid [50]. Het doel van deze pilots is om met de betrokken (regionale) partijen te bezien hoe verschillende kans- en gevolgbeperkende maatregelen in onderlinge samenhang kunnen bijdragen aan waterveiligheid. Er zijn in totaal zes pilots gestart:

1. Dijkkring 14 (Centraal Holland)
2. Dijkkring 36 (Land van Heusden/De Maaskant)
3. Dijkkring 43 (Betuwe/Tieler- en Culemborgerwaarden)
4. Dijkkring 22 (Eiland van Dordrecht)
5. De waterbestendige stad (regio Amsterdam)
6. Maaskaden

Legenda

primaire waterkeringen

— categorie a

— categorie b

— categorie c

--- grens hoge gronden

maximale waterdiepten

0,2 m auto's kunnen nog rijden

0,2 - 0,5 m

0,5 - 0,8 m legervoertuigen kunnen nog rijden

0,8 - 2 m eerste verdieping toegankelijk

2 - 5 m zolder toegankelijk

> 5 m

buitendijks gebied

Deze gebiedspilots verschillen onderling sterk. Maar er zijn veel voorkomende onderwerpen van aandacht, zoals de mogelijkheden en consequenties van een nieuw normenstelsel en normverhoging, compartimentering, effectieve rampenbeheersing en de afstemming met regionale ruimtelijke plannen. De pilots bevatten verkenningen, analyses en oplossingsrichtingen (scenario's). De regie voor de uitvoering van de pilots ligt bij regionale overheden.

Rampenbeheersing

In november 2010 verscheen het Landelijk Draaiboek Management Overstromingen [51]. Hiermee zette de Stuurgroep Management Overstromingen (SMO) een forse stap in het verbeteren van de landelijke organisatie, binnen de waterkolom, bij een grootschalige overstroming. Het draaiboek draagt ook bij aan een heldere en eenduidige informatie vanuit de gezamenlijke waterbeheerders richting bevolking, wanneer er sprake is van een ernstige dreiging. Door het organiseren van oefeningen werkte de waterketen aan het verder verbeteren van de rampenbeheersing.

Er is een convenant opgesteld dat de basis vormt voor samenwerkingsovereenkomsten tussen waterbeheerders en veiligheidsregio's [53].

Vanuit het deelprogramma Nieuwbouw en herstructurering van het Deltaprogramma wordt een ruimtelijke aanpak ontwikkeld voor de bescherming van vitale functies en de bouw van kwetsbare objecten. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen buitendijkse en binnendijkse gebieden [47].

Richtlijn overstromingsrisicobeheersing

In 2010 is voor de drie veiligheidslagen (preventie, ruimtelijke inrichting en rampenbeheersing) informatie over huidig beleid en bestaande maatregelen samengevat in een nationale bouwsteen voor de overstromingsrisicobeheersing (ORBPen). Onder coördinatie van de provincies is gestart met het opstellen van vergelijkbare bouwstenen op regionale schaal. Dit gebeurt in samenwerking met waterschappen, gemeenten en veiligheidsregio's. Hiermee is de basis gelegd voor de vier ORBPen die in 2015 voor de stroomgebieden van de Eems, Rijn, Maas en Schelde aan de Europese Commissie worden gerapporteerd [58].

3.2 Watertekort en zoetwatervoorziening

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- De bestaande zoetwatervoorziening blijft tot 2015 uitgangspunt
- Bestrijding van droogte en verdroging overeenkomstig NBW-actueel
- Geen garanties dat er in de toekomst overal en altijd voldoende zoet water beschikbaar is

Mijlpalen 2010

- De bestaande afspraken over de zoetwatervoorziening in het NBW-actueel worden uitgevoerd (zie 3.5)

Voortgang

NBW-actueel

Vijf van de twaalf provincies hebben expliciet aangegeven in hun ruimtelijke planning rekening te houden met watertekorten. Het betreft Zuid-Holland, Groningen, Overijssel, Utrecht en Flevoland. Acht provincies geven aan dat zij regionale verdringingsreeksen hanteren. Deze is/wordt verder uitgewerkt of is opgenomen in een provinciaal plan.

Zoetwatervoorziening

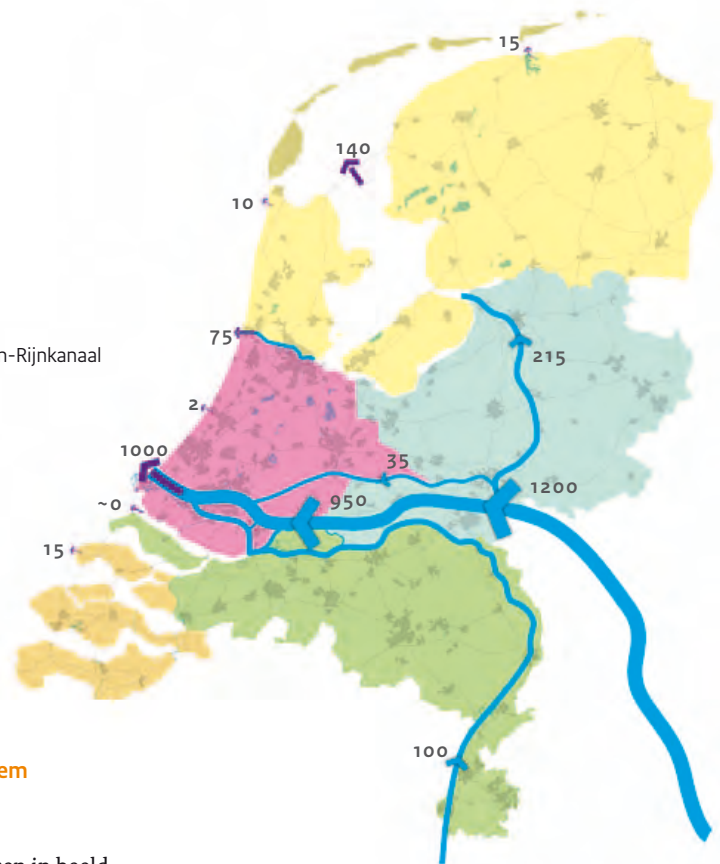
Het deelprogramma Zoetwater van het Deltaprogramma onderzoekt strategieën voor een duurzame zoetwatervoorziening in Nederland, inclusief de maatregelen die nodig zijn [61]. Het kan gaan om infrastructurele, economische, juridische en ruimtelijke instrumenten. Dit gebeurt aan de hand van de scenario's voor de welvaart en leefomgeving (WLO-scenario's, CPB en PBL, 2007) en de klimaatscenario's (KNMI, 2006 en 2009). In de verkenningen wordt ook een inventarisatie gemaakt van de (infrastructurele) maatregelen die nodig zijn voor een duurzame zoetwatervoorziening, zowel voor het grond- als voor het oppervlaktewater. De hoofdsporen van deze nieuwe strategie zijn een grotere regionale zelfvoorzienendheid en een optimalisatie van het hoofdwatersysteem en de regionale watersystemen. Klimaatverandering en sociaal economische ontwikkelingen hebben ook invloed op de watergebruikfuncties, zoals landbouw, natuur, scheepvaart, industrie, energie, visserij en recreatie [63]. Het deelprogramma Zoetwater

Actietabel watertekort en zoetwatervoorziening

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
60	Handhaven huidige zoetwatervoorziening en uitvoeren maatregelen watertekorten van NBW-actueel							
61	Landelijke verkenning zoetwatervoorziening en nemen van besluit over lange termijn zoetwatervoorziening					●		
62	Verkenning effect klimaatverandering op verdroogde en verdrogingsgevoelige natuur					●		
63	Inzichtelijk maken zoetwatervoorziening gebruiksfuncties	●						
64	Onderzoek reële prijsbepaling in Nederland					●		
65	Geen-spijtmateregelen watergebruikers om aan te passen aan veranderende omstandigheden					●		

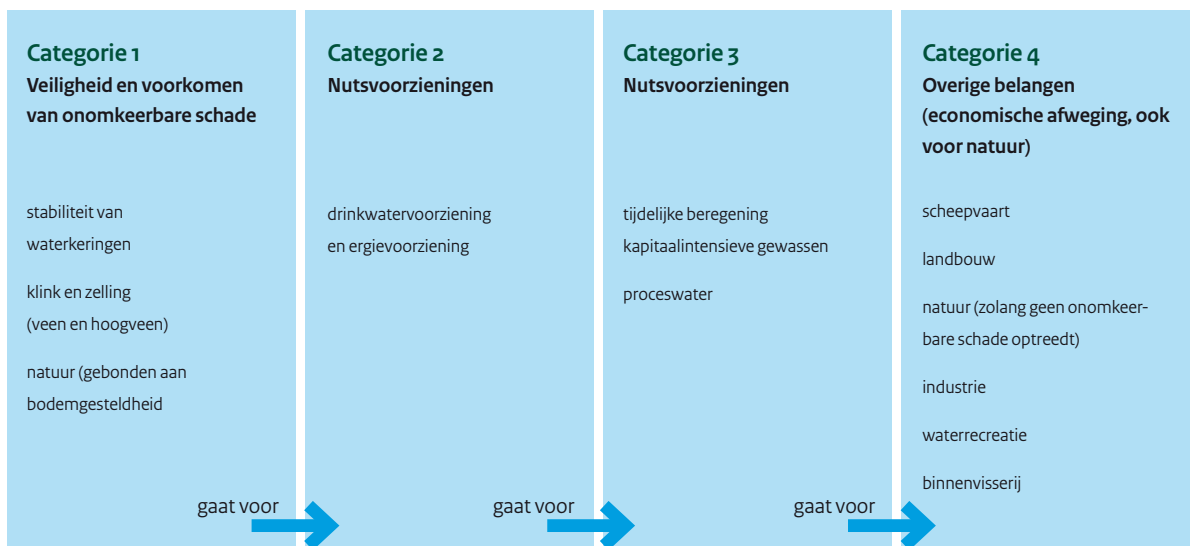
Legenda

- ← aanvoer van rivieren (m³/s)
- ← afvoer via hoofdwatersysteem (m³/s)
- ← afvoer via regionaal watersysteem (m³/s)
- wateraanvoer vanuit IJsselmeer
- wateraanvoer uit Rijn, IJssel en Waal
- wateraanvoer uit Maas
- wateraanvoer uit Lek, Brielse Meer en Amsterdam-Rijnkanaal
- geen wateraanvoer uit hoofdwatersysteem
- Waddeneilanden: geen wateraanvoer

Zoetwaterverdeling over het hoofdwatersysteem

brengt de watervraag, de consequenties en kansen in beeld. Ook wordt geïnventariseerd welke ruimtelijke, sociaal-economische, financiële en juridische instrumenten beschikbaar zijn voor de zoetwatervoorziening van Nederland én vindt onderzoek plaats naar de reële prijsbepaling [64]. Binnen de huidige kaders worden geen-spijtmatregelen geïdentificeerd, die al in de periode tot 2015 kunnen worden genomen [65]. In 2014 wordt een voorstel gedaan voor een deltabeslissing over de zoetwaterstrategie die voor een adequate watervoorziening in Nederland op de lange termijn moet zorgen.

Figuur 3.1 Landelijke verdringingsreeks

3.3 Wateroverlast

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Betere benutting van bodem voor wateropslag; perceel-eigenaar is primair verantwoordelijk
- Uitvoeren van maatregelen uit het NBW-actueel en goede monitoring
- Er worden gebiedsnormen voor regionale wateroverlast vastgelegd

Mijlpalen 2010

- Uit de voortgangsrapportage 2010 van het NBW-actueel blijkt dat er bovenmatig positieve resultaten zijn geboekt
- Alle provincies hebben een integrale afweging van de ruimtebehoefte voor water gemaakt en gebiedsnormen voor wateroverlast vastgelegd
- Bij de gemeenten bevat 84 procent van de plannen een waterparagraaf waarin de keuzes met betrekking tot de inpassing van water worden beargumenteerd. Hiervoor is het watertoetsproces doorlopen

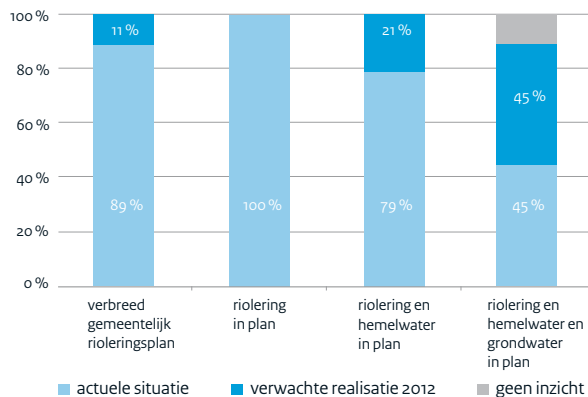
Voortgang

Nationaal Bestuursakkoord Water

Veel afspraken met betrekking tot waterkwantiteit zijn vastgelegd in het Nationaal Bestuursakkoord Water-actueel uit 2008. Het NBW-actueel is in zijn aard vooral beleidsgericht. Er staan geen harde afspraken in over maatregelen die moeten worden uitgevoerd. Wel is afgesproken dat voor de regionale watersystemen in 2015 de wateroverlast uit oppervlaktewater door de waterschappen is aangepakt met een adequaat maatregelenpakket. Hierbij wordt uitgegaan van het principe 'vasthouden, bergen en afvoeren'. Eind 2010 verscheen een voortgangsrapportage. Hieruit bleek dat bovenmatig positieve resultaten zijn geboekt. In 2011 wordt het NBW-actueel geëvalueerd [70].

Regionale watersystemen

Door waterschappen zijn werknormen voor wateroverlast opgesteld. Vervolgens is een ruimteclaim bij provincies en gemeenten neergelegd voor maatregelen die ruimte vragen om aan deze werknormen te voldoen. De provincies hebben

Figuur 3.2 Riolerings- en grondwateropgave

Bron: Voortgangsrapportage NBW-actueel 2010

daarna een integrale afweging van de ruimtebehoefte gemaakt. Waar nodig is de ruimtebehoefte vastgelegd in provinciale waterplannen en omgevingsplannen. Bij de gemeenten bevat 84 procent van de plannen een waterparagraaf, waarin de keuzes met betrekking tot de inpassing van water worden beargumenteerd. Hiervoor is het watertoetsproces doorlopen.

Tussen provincies, waterschappen en gemeenten zijn vervolgens gebiedsnormen voor wateroverlast afgesproken en afspraken gemaakt over financiering. De normen zijn nu in alle provincies juridisch verankerd [66]. Zeeland heeft de normen begin 2010 vastgelegd. In de provincie Groningen is begin 2011 de normering meegenomen in de gewijzigde Provinciale Omgevingsverordening.

De helft van de waterschappen en driekwart van de gemeenten verwachten dat alle maatregelen tegen regionale wateroverlast in 2015 zijn afgerond. De waterschappen zijn tevens op zoek naar mogelijkheden om maatregelen tegen wateroverlast te combineren met andere ruimtelijke ontwikkelingen c.q. ruimtelijke investeringen, bijvoorbeeld water en natuur of water en recreatie [67 en 69].

Actietabel wateroverlast

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
66	Regionale watersystemen meer ruimte geven voor opvang hogere neerslagintensiteiten en meer neerslaghoeveelheden							
67	Ruimte bieden voor vasthouden en bergen van water bij nieuw in te richten natuurgebieden							
68	Stedelijke wateropgave oplossen voor grondwater en riolering					●		●
69	Maatregelen zoveel als mogelijk koppelen aan andere opgaven waaronder de Kaderrichtlijn Water					●		
70	Evaluatie van het NBW-actueel	●						
71	Toetsing van het regionaal watersysteem aan de nieuwe KNMI scenario's			●				
72	Bezien of nieuwe afspraken nodig zijn om het watersysteem op orde te houden na 2015					●		

Figuur 3.3 Maatregelen in stedelijk gebied door gemeenten om wateroverlast te voorkomen

Bron: Riolering in Beeld, benchmark rioleringszorg 2010, Stichting RIONED

Stedelijk gebied

Van de Nederlandse gemeenten heeft 89 procent een verbreed gemeentelijk rioleringsplan (GRP) opgesteld. 79 Procent van de gemeenten heeft in het GRP de opgaven op het gebied van riolering en hemelwater beschreven. Alle gemeenten verwachten voor het eind van 2012 een verbreed GRP opgesteld te hebben.

Voor grondwater heeft 49 procent van de gemeenten inzicht in de problematiek. De verwachting is dat dit eind 2012 90 procent van de gemeenten is.

Maatregelen

Van de Nederlandse gemeenten neemt 92 procent maatregelen tegen wateroverlast in het stedelijk gebied, zoals afkoppeling. Daarbij maakt 83 procent onderscheid in hinderlijke situaties (waar de overlast binnen acceptabele grenzen blijft) en schade (waar de overlast onacceptabel is). Driekwart van de gemeenten verwacht deze maatregelen voor 2010 te hebben afgerond [68].

Bij hinderlijke situaties benutten gemeenten de bovengrondse mogelijkheden voor tijdelijke berging. In geval van schade zijn daadwerkelijke maatregelen nodig om herha-

Legenda

- geen maatregelen nodig
- maatregelen nodig; geen onderscheid overlast/schade
- maatregelen nodig; gemeente onderscheidt overlast/schade
- geen gegevens

Aantal Waterschappen	Vorbereidingen maatregelen
9	Voor alle maatregelen
10	Voor een deel van de maatregelen
1	Geen voorbereidingen
2	Niet van toepassing
2	Geen onderscheid tussen landelijk en stedelijk gebied
2	Ontbreekt informatie

Figuur 3.4 Maatregelen van waterschappen in het stedelijk gebied

Bron: Voortgangsrapportage NBW-actueel 2010

ling te voorkomen. De voornaamste maatregel die gemeenten toepassen is afkoppeling. Een andere maatregel is het vergroten van de bergings- en afvoercapaciteit van de huidige stelsels. Een kleine meerderheid van gemeenten voert bovengrondse aanpassingen uit om het hemelwater naar plaatsen te sturen waar het geen kwaad kan, bijvoorbeeld wegprofilering en verlaging van groenstroken.

Het aantal waterschappen dat voorbereidingen treft voor maatregelen in het stedelijk gebied staat in figuur 3.4.

Koppeling met andere opgaven

Waterschappen brengen de WB21- en KRW-eisen in bij andere opgaven. Daarbij wordt veelvuldig gebruikgemaakt van de door het rijk beschikbare KRW-synergiegelden [69]. Zie ook 3.4.

Alle gemeenten zoeken naar maximale meekoppeling, onder meer door het afstemmen van maatregelen- en investeringsplannen met andere gemeentelijke afdelingen, zoals groen- en wegbeheer en openbare ruimte.

3.4 Waterkwaliteit

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Vasthouden aan combinatie van aanpak van bronnen, hergebruik en zuivering en 'de vervuiler betaalt' als het gaat om de reductie van verontreinigde stoffen in oppervlaktewater en grondwater
- Zwaartepunt ligt bij het verbeteren van de natuurlijke inrichting van watersystemen, wat vorm krijgt door:
 - Uitvoering maatregelen uit stroomgebiedbeheerplannen 2009
 - Voorbereiden van stroomgebiedbeheerplannen 2015
- Implementeren Kaderrichtlijn Mariene Strategie

Mijlpalen 2010

- De maatregelen uit de stroomgebiedbeheerplannen worden uitgevoerd. De uitvoering ligt op schema
- De voorbereidingen voor de actualisatie van de stroomgebiedbeheerplannen zijn gestart. In november 2010 is het Werkprogramma stroomgebiedbeheerplannen 2015 vastgesteld
- De aanpak van verontreinigingsbronnen verloopt voorspoedig. Sinds 1 januari 2010 is het vierde actieprogramma Nitraatrichtlijn in uitvoering
- Er komt geen apart Besluit Landbouwactiviteiten, dit wordt ondergebracht in het Activiteitenbesluit

Voortgang

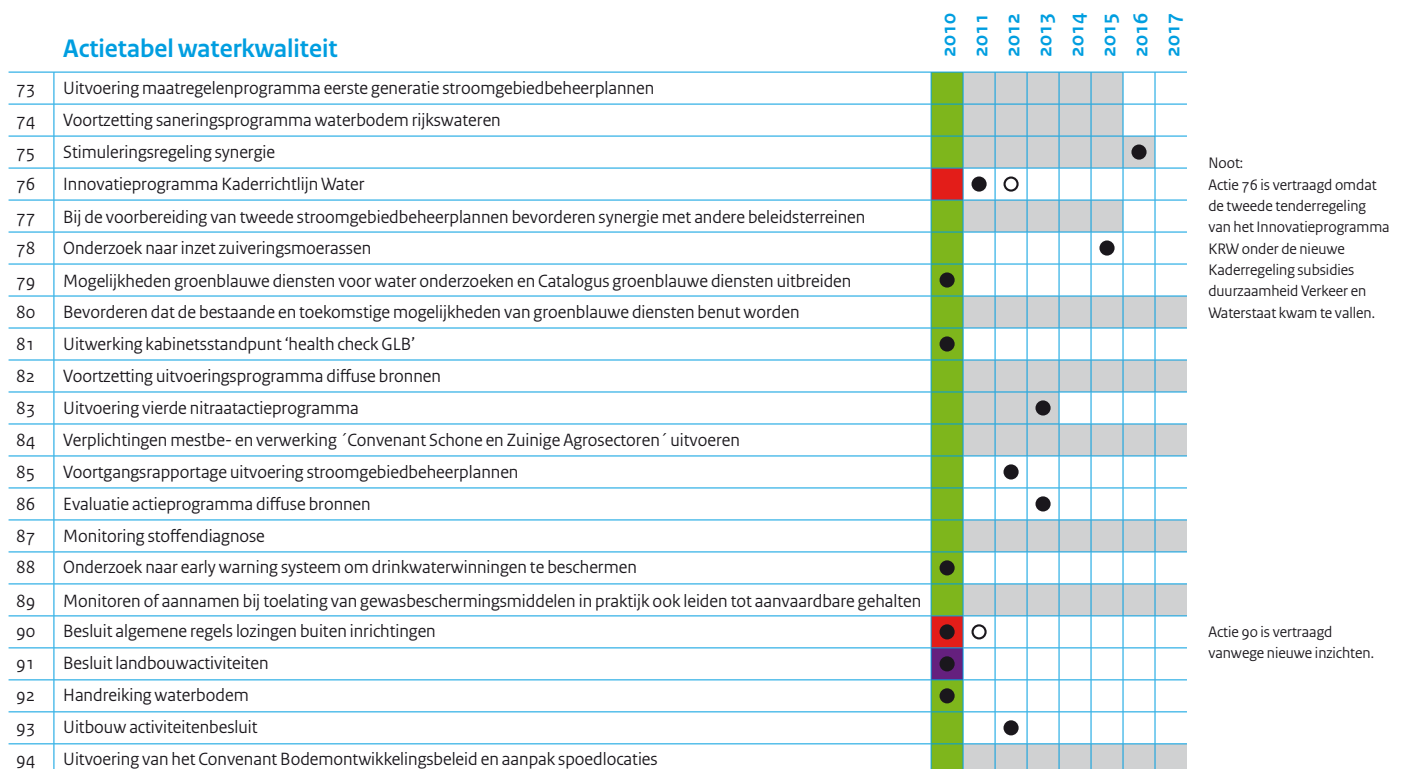
Uitvoering stroomgebiedbeheerplannen 2009-2015

Eén jaar na publicatie van de stroomgebiedbeheerplannen is voor de meeste maatregelen al meer dan 30 procent in uitvoering of gereed [73]. Figuur 3.5 geeft ter illustratie een overzicht van de stand van zaken van de uitvoering van een selectie van KRW-maatregelen.

	Totaal	Eenheid	Voorbereiding	In uitvoering	Gereed
			%	%	%
Vermindering belasting RWZI	50	stuks	54	26	20
Vispassages	628	stuks	71	18	10
Aanleg natuurvriendelijke oevers (verbreden, hermeanderen)	2539	km	70	16	19
Aanpakken riooloverstorten	110	stuks	63	12	5
Verwijderen verontreinigde bagger	3275	ha	33	39	27
Inrichting mest- / spuitvrijzone	236	ha	35	65	0
Actief vegetatie- / waterkwaliteitsbeheer	1021	ha	38	2	60
Uitvoeren onderzoek	1027	stuks	37	26	33

Noot: De cijfers in deze tabel wijken enigszins af van de totalen zoals genoemd in het Nationaal Waterplan 2009-2015 (p. 107), omdat daarin abusievelijk onjuiste totalen zijn opgenomen.

Figuur 3,5 Stand van zaken uitvoering KRW-maatregelen, 31 december 2010

(Deel)stromgebieden

Op basis van achterliggende informatie blijkt dat dit geldt voor maatregelen gericht op oppervlaktewater én op grondwater. De aanpak door waterbeheerders van puntbronnen en diffuse verontreinigingen naar het oppervlakte- en grondwater loopt voor op de gemiddelde voortgang. Hydrologische maatregelen zoals aanpassen waterpeil, verwijderen van stuwen en hermeanderen van stromende wateren lopen achter.

Een deel van de in de rijkswateren voorgenomen maatregelen wordt getemporeerd, als gevolg van afspraken in het regeerakkoord. Dit geldt voor 150 miljoen euro aan uitvoeringsmaatregelen door Rijkswaterstaat, ruim een derde van het budget dat tot en met 2015 door het rijk was gereserveerd.

Daarnaast kort het kabinet de ILG-gelden (Investeringsbudget Landelijk Gebied) en is er een herijking van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Dit heeft aanzienlijke gevolgen voor de werkzaamheden in het landelijk gebied. Pas na de zomer 2011 wordt duidelijk in hoeverre dit van invloed is op de uitvoering van de KRW-maatregelen.

De sanering van rijkswaterbodems is een belangrijk onderdeel van het Beheer- en Ontwikkelplan voor de Rijkswateren. Het Saneringsprogramma Waterbodems Rijkswateren verviel van rechtswege per 22 december 2009. Gevallen van waterbodemsanering waarvoor een saneringsbesluit is genomen onder de Wet bodembescherming zijn in het BPRW geprogrammeerd [74].

Vorbereiding tweede generatie stroomgebiedbeheerplannen (2015-2021)

In november 2010 stelde het Nationaal Wateroverleg het Werkprogramma stroomgebiedbeheerplannen 2015 vast. Er worden geen 'nieuwe' stroomgebiedbeheerplannen gemaakt, er wordt alleen een actualisatie uitgevoerd. De planvorm sluit nauwer aan bij de verplichte elektronische rapportage aan de Europese Commissie.

Verder wordt informatie per waterlichaam bij elkaar gezet in 'factsheets'; dit komt tegemoet aan de wens om een grotere transparantie te verkrijgen. Het werkprogramma geeft aan hoe de synergie met andere beleidsvelden wordt bevorderd [75].

Synergieprogramma KRW

De Rijksoverheid heeft een Synergieregeling KRW opgezet [75]. In totaal is 115 miljoen euro beschikbaar (Ministerraad 27 juni 2008). Hiervan wordt via het Investeringsbudget Landelijk Gebied 94 miljoen euro uitgekeerd aan projecten in het landelijk gebied. Van dit bedrag werd in 2010 29 miljoen euro overgeheveld naar de provincies voor maatregelen zoals beekherstel, aanleg van natuurvriendelijke oevers en vispassages. De projecten moeten uiterlijk

2012 gestart zijn. Daarnaast wordt 20,3 miljoen euro beschikbaar gesteld voor projecten in het stedelijk gebied. In totaal worden meer dan 120 projecten uitgevoerd.

Innovatieprogramma KRW

Het Innovatieprogramma KRW heeft tot doel kosteneffectieve oplossingen te vinden voor de knelpunten om een goede chemische en ecologische toestand te realiseren. Belangrijke knelpunten zijn de onnatuurlijke inrichting van wateren, de belasting van het water met meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen uit de landbouw, en de belasting met andere milieuschadelijke stoffen uit de afvalwaterketen en uit het verkeer en vervoer.

Voor de uitvoering van het Innovatieprogramma KRW is 75 miljoen euro beschikbaar [76]. Twee tenderregelingen hebben meer dan 160 innovatievoorstellen opgeleverd. In 2010 zijn goedgekeurde projecten uit de tweede tenderregeling van start gegaan. In totaal hebben 64 projecten via beide tenderregelingen een financiële bijdrage ontvangen met een totale omvang van ruim 73 miljoen euro.

De overige middelen zijn uitvoeringskosten, met inbegrip van projectoverstijgende activiteiten die gericht zijn op kennisverspreiding. De projecten dienen uiterlijk op 1 september 2012 te worden afgerond, zodat de resultaten kunnen worden meegenomen bij de verdere voorbereiding van de actualisatie van de stroomgebiedbeheerplannen. Het in het Nationaal Waterplan aangekondigde onderzoek naar zuiveringsmoerassen maakt onderdeel uit van het Innovatieprogramma KRW [78].

Groenblauwe diensten

Op basis van de huidige Catalogus groenblauwe diensten¹ kunnen diverse maatregelen worden genomen om de waterkwaliteit en het waterbeheer te verbeteren. Het gaat dan bijvoorbeeld om het beheer van akkerranden, het uitvoeren van slootonderhoud en ecologisch beheer van bestaande oevers, het creëren van waterberging door aanleg, beheer en onderhoud van natte oevers en de aanleg van moerasfiltersystemen in sloten op landbouwgronden. Naast de verdere uitbreiding van de Catalogus groenblauwe diensten, gaat het ook om het op grotere schaal inzetten van groenblauwe diensten. In het kader van het Innovatieprogramma KRW is in 2010 onderzoek voortgezet naar maatregelen, die in de vorm van groenblauwe diensten kunnen worden ingezet bij de verdere invulling van de KRW en de herziening van het Gemeenschappelijk landbouwbeleid vanaf 2014 [79, 80].

¹ De Catalogus groenblauwe diensten is een overzicht van vergoedingen die overheden in Nederland mogen geven aan grondeigenaren die een groenblauwe dienst leveren. Deze diensten kunnen gaan over natuur en landschap, cultuurhistorie, recreatie of waterbeheer. Zie ook www.groenblauwediensten.nl.

Herziening gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB)

De Health Check GLB (mid term review) leidde in 2009 tot een aanpassing van het Plattelantontwikkelingsprogramma 2007-2013 (POP2). Er werden extra middelen toegeedeeld aan verschillende nieuwe uitdagingen die door de Europese Commissie zijn benoemd, zoals waterbeheer, hernieuwbare energie, klimaatverandering, biodiversiteit en herstructurering van de zuivelsector. Voor waterbeheer is 17,4 miljoen euro aan maatregel 216 (verdrogingbestrijding) toegevoegd. Het huidige akkoord over het GLB loopt tot en met 2013. Over de nadere invulling van het GLB vanaf 2014 heeft de toenmalige minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit begin 2010 de Tweede Kamer geïnformeerd in de vorm van een zogenoemde Houtskoolschets. Daarbij is aandacht besteed aan de mogelijke herziening van de bedrijfstoelageregeling in relatie tot maatschappelijke diensten [81].

Om betere mogelijkheden te creëren in de toekomst is het wenselijk dat betalingen voor beheersmaatregelen ook aan collectieven van agrarische ondernemers mogelijk wordt. In 2010 is gestart met de voorbereidingen voor het uitvoeren van pilots, waarin de rol en de mogelijkheden van collectieven bij de vermaatschappelijking van het GLB nader worden uitgewerkt. Hierover is de Tweede Kamer op 14 oktober 2010 geïnformeerd door de minister van LNV en op 10 januari 2011 door de staatssecretaris van EL&I.

Beleid diffuse bronnen

Meststoffen

Vanaf 1 januari 2010 wordt het vierde actieprogramma Nitraatrichtlijn (2010-2013) uitgevoerd, zoals vastgelegd in de Meststoffenwet en in lagere regelgeving [83].

De uitvoering van het vierde actieprogramma verloopt zonder grote problemen. In onder meer de begrotingen en beleidsverslagen van EL&I wordt verantwoording afgelegd over de voortgang van het mestbeleid.

In 2010 is door EL&I een start gemaakt met de voorbereidingen van de Evaluatie Meststoffenwet 2012. De resultaten hiervan worden gebruikt bij het vormgeven van het vijfde Nitraatactieprogramma (2014-2017).

Convenant bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties

In het kader van het Convenant bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties (2009) zijn in 2010 al belangrijke zaken gerealiseerd [94]:

- Het wetsvoorstel gebiedsgerichte aanpak van de verontreiniging van het diepere grondwater is opgesteld. Dit wetsvoorstel geeft criteria voor het in samenhang saneren/beheren van 'verontreinigingspluimen' in een bepaald afgebakend gebied die zijn vermengd, zodat niet is vast te stellen welke veroorzaker voor welk deel van de verontreiniging kan worden aangesproken.

- Geldstromen zijn gedecentraliseerd naar decentralisatie-uitkeringen in het provincie- en het gemeentefonds.
- De werkvoorraad humane spoedlocaties is geïnventariseerd.
- Er is een visie op de ondergrond aangeboden aan de Tweede Kamer. Met name bij het duurzame gebruik van de ondergrond komen (grond)water en bodembeleid en energie en klimaatbeleid samen.

Handreiking waterbodems

In november 2010 is de Handreiking beoordeling waterbodems vastgesteld. Deze was toegezegd in de Memorie van Toelichting bij de Invoeringswet Waterwet. De handreiking is een hulpmiddel bij de beoordeling of een ingreep in de waterbodem aan de orde is [92].

Modernisering en vereenvoudiging regelgeving

De modernisering en vereenvoudiging van de regelgeving voor lozingen werd voortgezet. Lozingen die samenhangen met bedrijfsmatige activiteiten worden zo veel mogelijk onder het Activiteitenbesluit gebracht. Inmiddels is besloten geen apart Besluit Landbouwactiviteiten voor agrarische activiteiten op te stellen, maar dit ook onder het Activiteitenbesluit te brengen [91]. Het ontwerp wijzigingsbesluit hierover is eind 2010 in de Staatscourant voor inspraak gepubliceerd. Dit treedt naar verwachting in 2012 in werking. Het Activiteitenbesluit heeft daarmee ook betrekking op lozingen die samenhangen met agrarische activiteiten, zoals open teelt, glastuinbouw en veehouderijen. Ook agrarische lozingen die buiten inrichtingen plaatsvinden, zoals lozingen op landbouwgronden, worden hierin meegenomen.

De uitbreiding van de werkingssfeer van het Activiteitenbesluit gebeurt stapsgewijs in een aantal tranches [93]. Op 1 januari 2010 trad de eerste tranche van de uitbreiding in werking, waarmee ongeveer 3.500 inrichtingen onder het Activiteitenbesluit werden gebracht. Op 1 januari 2011 volgde de tweede tranche, waarmee circa 3.600 inrichtingen onder het besluit zijn gebracht. De derde tranche is in voorbereiding. Hiermee worden circa 2.500 inrichtingen onder het Activiteitenbesluit gebracht.

Ook de overige lozingen buiten inrichtingen worden zo veel mogelijk algemeen geregeld. In het Nationaal Waterplan is daartoe het besluit lozen buiten inrichtingen aangekondigd. Dit besluit treedt op 1 juli 2011 in werking [90].

Drinkwater

In 2010 startte het ministerie van Infrastructuur en Milieu een project om voor de tweede generatie stroomgebiedbeheerplannen de stoffenlijsten te actualiseren. Dit met het oog op het normeren van de meest relevante stoffen. De actualisatie van de stoffenlijsten komt voor uit de Ministeriële regeling monitoring KRW en het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water voor drinkwater-

relevante stoffen. Tevens wordt gewerkt aan het opstellen van de zogenoemde aandachtstoffenlijst, zoals aangekondigd in het Nationaal Waterplan [87].

Het onderzoek naar een early warning systeem om drinkwaterwinningen te beschermen, is in 2010 uitgevoerd [88]. De resultaten zijn begin 2011 besproken met vertegenwoordigers van drinkwaterbedrijven. De reacties uit deze bespreking worden verwerkt in de rapportage die in 2011 verschijnt.

Medicijnen

In 2010 hebben de waterschappen de bestaande activiteiten rond de monitoring van medicijnresten gecontinueerd en onderzoek uitgevoerd naar mogelijkheden om medicijnresten uit de afvalwaterketen te verwijderen. Door IenM is onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden om medicijnresten middels end-of-pipe technieken in rioolwaterzuiveringsinstallaties te verwijderen.

Kaderrichtlijn Mariene Strategie

In 2010 is een belangrijke basis gelegd voor de door Nederland op te stellen mariene strategie. Er is gewerkt aan de eerste drie basisonderdelen voor deze strategie, namelijk de Initiële Beoordeling, de bepaling van Goede Milieutoestand en bijbehorende doelen en indicatoren (zie 4.6).

3.5 Gebruik van water

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Benut synergievoordelen met andere opgaven bij investeringen in waterbeheer
- Publiek-private samenwerking en gebiedsontwikkeling bieden kansen
- Rijksoverheid gastheer op rijkswateren middels een 'ja, mits...'-houding

Mijlpalen 2010

- Voor Warmte Koude Opslag is in januari 2010 een samenwerkingsprogramma vastgesteld tussen overheden, brancheverenigingen en kennisinstellingen
- Op 1 juli 2010 is door de toenmalige minister van LNV de Strategie Water en Natura 2000 naar de Tweede Kamer gestuurd
- Voor drinkwater is in 2010 een plan van aanpak opgesteld voor een leidraad gebiedsgericht waterkwaliteitsbeleid

Voortgang

Recreatie

Het vorige kabinet heeft geld beschikbaar gesteld voor de realisatie van het Basistoervaartnet [95a]. Dit is het hoofdnet van waterwegen voor de pleziervaart. Hierover zijn per provincie afspraken gemaakt. Een klein deel van de opgave (4 procent) is inmiddels gerealiseerd en 19 procent is in uitvoering. Het oplossen van knelpunten in het vaarwegennet vraagt een lange voorbereiding, omdat er meerdere partijen bij zijn betrokken. Ook zijn de oplossingen doorgaans kostbaar (baggeren, aanleg van sluizen, kades, etcetera). Indertijd is afgesproken dat de sector een Toekomstvisie opstelt voor het verder verbeteren van de kwaliteit van het basistoervaartnet. Deze is op 1 maart 2011 verschenen onder de titel 'Toekomstvisie Waterrecreatie 2025'[95b].

Energie

Er vindt onderzoek plaats naar mogelijkheden om energie op te wekken bij de Afsluitdijk en de Brouwersdam. Dit onderzoek maakt onderdeel uit van de lopende MIRT-verkenningen Toekomst Afsluitdijk, respectievelijk Grevelingen [96a].

Actietabel gebruik van water

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
95a	Stimulering knelpuntvrij Basistoervaartnet	●			●				
95b	Kabinetsstandpunt toekomstige financiering watersportvoorzieningen	●	○						
96a	Onderzoek mogelijkheden energie bij de projecten Afsluitdijk en Brouwersdam						●		
96b	Rijksbeleid voor warmte-koude opslag						●		
97	Onderzoek naar effecten klimaatverandering op scheepvaart in kader van landelijke verkenning zoetwatervoorziening						●		
98	Verkenning mogelijkheid bestuurlijke en planmatige integratie van Natura 2000 en KRW-proces						●		
99a	Opstellen leidraad grondwaterbeschermingsgebieden	●	○						
99b	Afspraken realisatie gebiedsdossiers	●							
99c	Verkenning consequenties klimaatverandering voor drinkwatervoorziening	●	○						

Noot:
Actie 95b, 99a en 99c zijn iets vertraagd en zullen naar verwachting in de eerste helft van 2011 worden afgerond.

Voor Warmte Koude Opslag (WKO) is in januari 2010 een samenwerkingsprogramma vastgesteld. Hierin participeren ministeries, provincies, gemeenten, waterschappen, brancheverenigingen en kennisinstituten [96b]. Het programma omvat een groot aantal acties en moet in twee jaar zijn uitgevoerd. Inmiddels is een zogenoemde WKO-tool gereed. Ook is een handreiking voor combinaties van bodemsanering en WKO uitgebracht en zijn er afspraken gemaakt die moeten leiden tot een certificeringstelsel. Er is een Algemene Maatregel van Bestuur Bodemenergie voorbereid.

Natuur

Op 1 juli 2010 stuurde de toenmalige minister van LNV de Strategie Water en Natura 2000 naar de Tweede Kamer. Met deze strategie kunnen de waterparagraaf in Natura-2000-beheerplannen en de natuurparagraaf in Waterbeheerplannen worden opgesteld. In de verdere uitwerking hiervan hebben het Regiebureau Natura 2000 en de ministeries van EL&I en IenM nadere afspraken gemaakt over de samenhang tussen doelen en maatregelen die voortvloeien uit de verschillende richtlijnen, zoals de KRW [98].

Verdroging

De afspraken binnen het Nationaal Bestuursakkoord Water-actueel over de bestrijding van droogte en verdroging worden uitgevoerd [60].

Bij de uitvoering van maatregelen voor de bestrijding van wateroverlast en het bereiken van de ecologische doelen, worden de watersystemen zo ontworpen dat watertekort als opgave tenminste niet verergert. De NBW-partijen spannen zich zo veel mogelijk in om het watersysteem minder kwetsbaar te maken voor tekortsituaties. Voor watertekort wordt geen norm afgesproken.

Een bedreiging voor een deel van de beschermde natuurgebieden is verdroging. Drastische maatregelen zijn nodig om verdroogde natuurgebieden te herstellen waar nodig. De maatregelen worden voornamelijk uit het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) gefinancierd. Naar aanleiding van de mid term review van het ILG is 17,4 miljoen euro extra toegevoegd.

In het deelprogramma Zoetwater van het Deltaprogramma worden de effecten van klimaatverandering en sociaal economische ontwikkelingen op de watervragende functies (zoals landbouw, natuur, scheepvaart, industrie, energie, visserij en recreatie) onderzocht en de consequenties en kansen in beeld gebracht [97]. Bij natuur zal daarbij ook aandacht zijn voor de effecten op verdroginggevoelige natuur.

Drinkwater

Naast het uitvoeren van het algemeen waterkwaliteitsbeleid wordt gebiedsgericht waterkwaliteitsbeleid gevoerd. Het rijk wil bevorderen dat het provinciaal beleid over grondwaterbeschermingsgebieden op gemeenschappelijke uitgangspunten is gebaseerd. In 2010 is met de betrokken partijen (provincies en drinkwaterbedrijven) in beeld gebracht waar een leidraad/handreiking toegevoegde waarde zou kunnen bieden ten opzichte van de huidige situatie [99a]. Dit heeft geresulteerd in een plan van aanpak. Eind 2010 is gestart met de uitvoering daarvan. De uitvoering loopt door in 2011. Ter ondersteuning van het bijzonder beschermingsbeleid worden gebiedsdossiers opgesteld. Hierin wordt informatie gebundeld die relevant is voor de waterkwaliteit ter plaatse van de winning. Op basis van deze informatie kunnen effectieve beschermingsmaatregelen worden ontwikkeld, gericht op preventie en risicobeheersing. De landelijke afspraken over de realisatie van gebiedsdossiers zijn in juni 2010 vastgesteld in het Nationaal Water Overleg [99b]. Ook is een actueel protocol voor het maken van gebiedsdossiers opgesteld. De gebiedsdossiers voor kwetsbare winningen voor openbaar drinkwater worden afgerond in 2012, de overige in 2014.

Wat betreft de kwantitatieve beschikbaarheid van drinkwater op lange termijn is in 2010 gestart met een toekomstverkenning voor de drinkwatervoorziening in 2040. Klimaatverandering is daarbij één van de uit te werken thema's. In deze verkenning worden dezelfde scenario's gebruikt als voor de verkenningen in het kader van het Deltaprogramma. Met deze verkenning worden de beleidsvragen in beeld gebracht die in de Nota Drinkwater verder moeten worden uitgewerkt. De rapportage vindt medio 2011 plaats [99c].

Scheepvaart

Tijdens de begrotingsbehandeling kwam aan de orde in hoeverre 'vrij eroderende' natuurvriendelijke oevers de bevaarbaarheid van de grote rivieren kunnen beïnvloeden. Wanneer deze maatregelen voor een natuurlijker watersysteem aan de orde zijn, worden deze getoetst aan de wettelijke eis dat ze moeten passen binnen de randvoorwaarden van hoogwaterveiligheid én behoud van het vaarprofiel. Uit onderzoek is gebleken dat de aanleg van 120 km natuurvriendelijke oevers langs de Maas een geringe bijdrage levert aan de jaarlijkse sedimentvracht die in de vaargeul terechtkomt. Na realisatie van zulke oevers worden mogelijke veranderingen de eerste jaren gemeten, opdat waar nodig passende maatregelen kunnen worden genomen om te zorgen dat de bevaarbaarheid door de beroepsscheepvaart gewaarborgd blijft.

Legenda

- verbindingswater voor motorboten
- verbindingswater voor zeil- en motorboten
- - - ontsluitingswater voor motorboten
- ontsluitingswater voor zeil- en motorboten
- ontsluitingswater voor motorboten met geringe doorvaartbeperking
- ontsluitingswater voor motorboten met grote doorvaartbeperking
- vaarwegen buiten Nederland

4 Waterbeleid in gebieden

4.1 Kust

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Lopend kustbeleid wordt voortgezet
- Kustfundament laten meegroeien met zeespiegelstijging door zandsuppletie
- Stimuleren evenwichtige ontwikkeling natuur, economie en bereikbaarheid
- Verkenning haalbaarheid zandige zeewaartse uitbreiding over grote stukken van de kust

Mijlpalen 2010

- Pilot Zandmotor voorbereid
- De Basiskustlijn is gehandhaafd

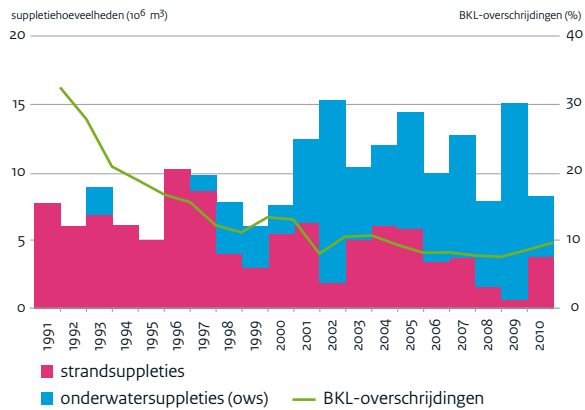
Voortgang

Zandsuppletie

In 2009 is 15,1 en in 2010 8,2 miljoen kubieke meter zand gesuppleerd op de Nederlandse Noordzeekust [101]. Het aantal overschrijdingen van de basiskustlijn (BKL) blijft daardoor onder de geaccepteerde 10 procent. Het kustfundament is deels meegegeerd met de zeespiegelstijging. Zandverliezen richting de Waddenzee en Westerschelde worden gecompenseerd.

Zwakke schakels

Op verschillende locaties langs de Nederlandse kust worden de zeeweringen versterkt én moet de ruimtelijke kwaliteit worden verbeterd. Onder regie van de provincies zijn oplossingen voor de versterking van acht prioritaire zwakke schakels onderzocht. Zuid-Holland en Zeeland hebben de regie voor de uitvoering overgedragen aan de waterschappen. Vijf van de zwakke schakels zijn inmiddels versterkt. In 2010 is gestart met de aanpak van de zwakke schakel Scheveningen. Voor de zwakke schakels in Noord-Holland loopt de planstudie nog.

Figuur 4.1 Zandsuppleties en overschrijding van de basiskustlijn

Beschermingsniveaus kustplaatsen

In 2006 besloot het kabinet om het beschermingsniveau in bestaande buitendijkse, bebouwde gebieden aan de kust op het huidige niveau te houden. Hiermee worden woongebieden die vóór de waterkering liggen beschermd tegen de zeespiegelstijging. Het behoud van de huidige bescherming biedt zekerheid en is daarmee ook gunstig voor investeringen in deze toeristische trekpleisters. De kustplaatsen verschillen veel van elkaar. Elke kustplaats kent daarom een ander beschermingsniveau.

Betrokken overheden brachten eind 2010 advies uit over hoe de beschermingsniveaus kunnen worden bepaald, vastgesteld en gehandhaafd [100]. Het kabinet zal een besluit nemen over het beschermingsniveau in de kustplaatsen, waar dat met zandsuppleties kan worden gehandhaafd.

Actietabel kust

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
100		●						
101								
102	●	○						
103		●						
104			○		●			
105								
106		●						
107		●	○					
108								
109		●						
110	●	○						
111						●		
112								

Noot:
Actie 110 zal in 2011 worden opgepakt door het Deltaprogramma.

Zandmotor

De Zandmotor is een pilotproject waarbij 21,5 miljoen kubieke meter zand voor de Delflandse kust wordt aangebracht [106]. Dit deel van de kust groeit daarna door natuurlijke processen aan. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de kustveiligheid op langere termijn en ontstaat meer ruimte voor natuur en recreatie.

De Zandmotor is een innovatieve pilot om kennis op te doen over kustontwikkeling, bouwen met de natuur en nieuwe manieren om de kust te versterken. Als blijkt dat de Zandmotor effectief is, dan kan worden besloten of deze aanpak ook op andere plekken langs de kust bruikbaar is. Gekozen is om de Zandmotor in de vorm van een strandhaak ten noorden van Ter Heide aan te leggen. Deze haak is bij aanleg circa 75 hectare en steekt ongeveer een kilometer de zee in. De basis van de haak is twee kilometer breed. Het rijk brengt 58 miljoen euro in voor de uitvoering van de Zandmotor, de provincie Zuid-Holland 12 miljoen euro. Met de uitvoering is in januari 2011 gestart.

Uitbouw van de kust

Binnen het deelprogramma Kust van het Deltaprogramma verkent het rijk samen met regionale overheden de haalbaarheid van uitbouw van de kust. De eerste fase van een (voor)verkenning naar de technische, juridische en economische mogelijkheden voor kustuitbreiding is afgerond in 2010. Daarnaast wordt voor de lange termijn verkend hoe op een duurzame en efficiënte wijze veiligheid vanuit zee kan worden gehandhaafd [102,103,104,105,107,108,111,112].

Onderdeel van het deelprogramma Kust is ook integrale gebiedsontwikkeling, waarbij ruimtelijke ontwikkeling samengaat met veiligheid. De vier kustprovincies komen in 2011 met provinciale kustvisies of strategische agenda's over de toekomstige ontwikkeling van het kustgebied [107].

4.2 Rivieren

Beleidskeuzes Nationaal Waterplan

In het Nationaal Waterplan zijn de volgende beleidskeuzes gemaakt over de grote rivieren:

- Huidige afvoerdeling handhaven
- Bestaande buitendijkse ruimte behouden, beschermen en beheren
- Ruimte voor de rivier om het riviersysteem op orde te brengen
- Anticiperen op hogere rivierafvoeren en een hogere zeespiegel
- Duurzaam behouden van bevaarbaarheid voor scheepvaart

Mijlpalen

- Tien maatregelen Ruimte van de Rivier zijn in uitvoering
- Maasverruiming Herbricht, Hochter Bampd en Kotem (België) is gereed
- De stuw Sambeek is aangepast

Voortgang

De uitwerking van de beleidskeuzes en de bijbehorende acties ten behoeve van de lange termijn, worden veelal opgepakt binnen het deelprogramma Rivieren van het Deltaprogramma.

Ruimte voor de Rivier

Om te voldoen aan de maatgevende Rijnafvoer zijn in de Planologische Kernbeslissing (PKB) Ruimte voor de Rivier 39 maatregelen opgenomen [120]. De nadruk ligt op rivierverruimende maatregelen. Dijkverbetering wordt alleen uitgevoerd op trajecten waar andere maatregelen niet geschikt of te duur zijn. Deze maatregelen vormen samen het programma Ruimte voor de Rivier. De rivierverruimende

maatregelen bieden tevens kansen om de ruimtelijke kwaliteit te versterken. Het programma maakt deel uit van het Deltaprogramma. In totaal voeren zeventien partners van provincies, gemeenten, waterschappen en Rijkswaterstaat het programma Ruimte voor de Rivier uit. De staatssecretaris van IenM is eindverantwoordelijk, mede namens de staatssecretaris van EL&I.

In 2010 bevond Ruimte voor de Rivier zich in de overgang van de planstudiefase naar de uitvoering. Bij tien maatregelen is inmiddels de realisatiefase gestart. In 2010 is ook voor de laatste PKB-maatregel (Uiterwaardvergraving Meinerswijk) de planstudie gestart.

Voor twee PKB-maatregelen werd in 2010 de scope gewijzigd. De dijkverbetering Lek/Lopiker- en Krimpenerwaard is geschrapt, omdat de dijk volgens de huidige inzichten de komende dertig jaar aan de norm voldoet. Dit betekent dat eind 2010 in totaal drie PKB-maatregelen zijn geschrapt. De tweede scopewijziging betreft een uitbreiding van het plangebied bij de dijkeruglegging Lent, zodat er meer waterstanddaling wordt bereikt.

Er is besloten tot twee veranderingen. Dit betreft:

- het schrappen van twee maatregelen nabij Nijmegen, omdat de dijkeruglegging bij Lent meer waterstanddaling bereikt;
- bij de uiterwaardvergraving Millingerwaard wordt de hydraulische taakstelling iets meer bovenstrooms gehaald dan in de PKB is aangegeven.

Het lijkt mogelijk om de gewenste waterveiligheid eind 2015 te halen. Alleen de maatregelen hoogwatergeul Veessen Wapenveld, dijkeruglegging Lent en dijkerugleggingen Cortenoever en Voorsterklei zijn pas na 2015 gereed. Dit

Actietabel rivieren

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
113	●					●		
114	●					●		
115	●							
116	●					○		
117	■							
118	●							
119	●	●						
120	■							
121	●					●		
122	■							
123	●	○						
124	●	○						
125	■							
126	■		●					
127	■					●		
128	■					●		

Noot:
Actie 116 betreft wetgeving om te voorkomen dat vegetatie in de uiterwaarden het water ongewenst opstuwt. Hiervoor moet de toestand van de vegetatie formeel juridisch en normatief worden vastgelegd. De Waterwet wordt hiervoor aangepast.

Legenda

- in voorbereiding
- in uitvoering
- gereed

Dijkverbetering Neder-Rijn, Betuwe/
Tieler- en Culemborgerwaard (dijkkring 43)

Uiterwaardvergraving Honswijkerwaarden, stuweiland
Hagestein, Hagesteinse Uiterwaard en Heerenwaard

Dijkverbetering Lek, Alblasserwaard
en de Vijfheerenlanden (dijkkring 16)

Dijkverbetering Oude Maas/Voorne Putten

Dijkverbetering Oude Maas/Hoeksche Waard

Uiterwaardvergraving Bedrijventerrein Avelingen

Dijkverbetering Steurgat/ Land van Altena

Uiterwaardvergraving Brakelse Benedenwaarden
en dijkverlegging Buitenpolder Munnikenland

Kribverlagingen Waal (Kribverlaging Waalbochten & Kribverlaging Midden-Waal
& Kribverlaging Waal Fort Sint Andries & Kribverlaging Beneden-Waal)

Dijkverbetering Amer/Donge

Ontpoldering Overdiepsche Polder
(meestromend)

Dijkverbetering Bergsche Maas/Land van Altena

Berging op het Volkerak-Zoommeer

Uiterwaardvergraving De Tollewaard

Uiterwaardvergraving Middelwaard

Uiterwaardvergraving Meinerswijk

Uiterwaardvergraving Doorwerthsche Waarden

Dijkverbetering Lek, Betuwe, Tieler-
en Culemborgerwaard (dijkkring 47)

Uiterwaardvergraving Huissensche Waarden

Extra uiterwaardvergraving
Millingenwaard

Obstakelverwijdering
Suikerdam en Polderkade

Uiterwaardvergraving Keizers- en
Stobbenwaarden en Olsterwaarden

Uiterwaardvergraving
Bolwerksplas, Worp en Ossenwaard

Dijkverlegging Cortenoever

Dijkverlegging Voorsterklei

Uiterwaardvergraving Scheller en Oldener Buitenwaarden

Zomerbedverlaging
Beneden-IJssel

Dijkverlegging Westenholte

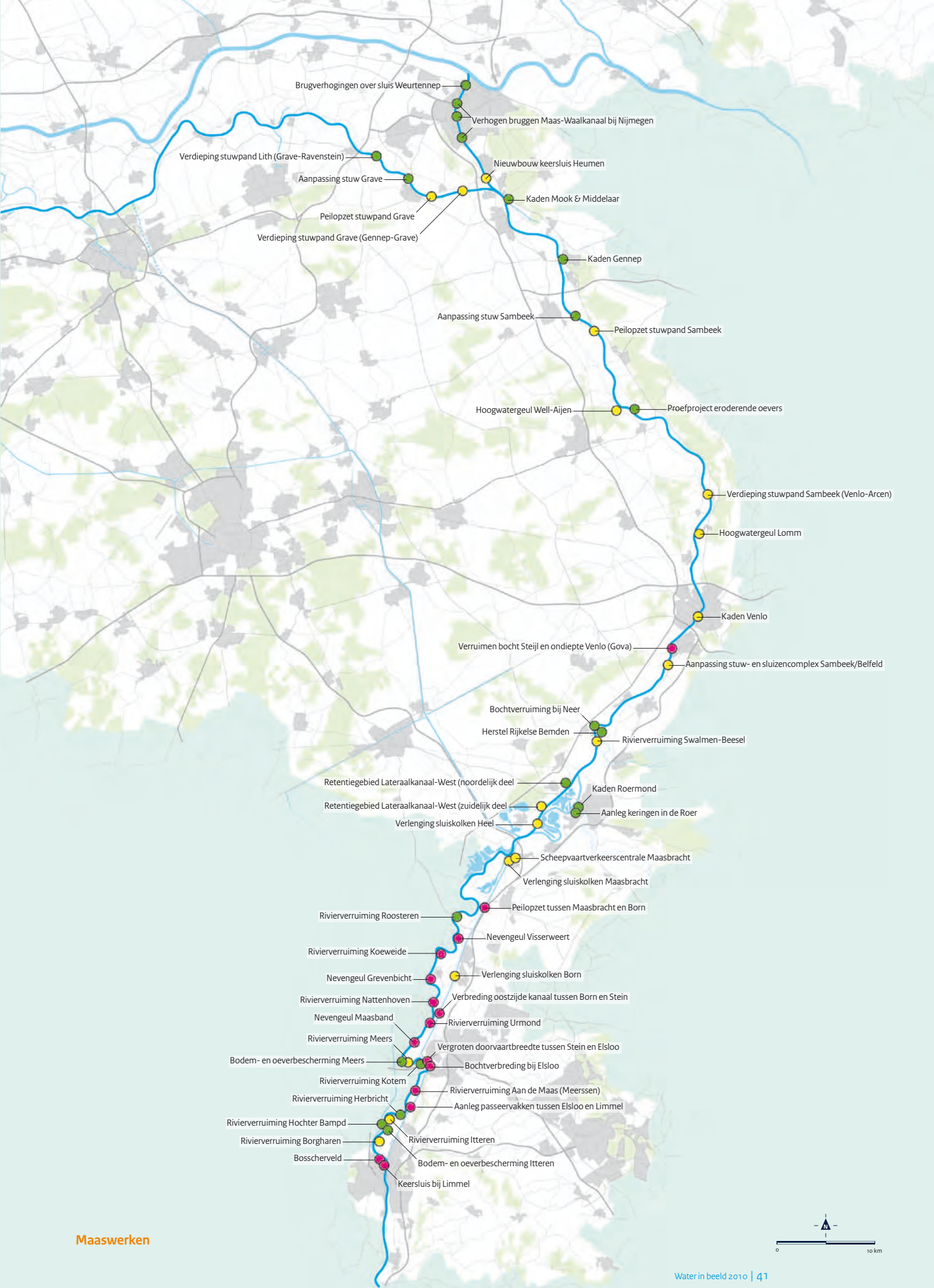
Hoogwatergeul
Veessen-Wapenveld

Dijkverbetering Neder-Rijn,
Arnhemse- en Velpsebroek (dijkkring 47)

Dijkverlegging Hondsbroeksche Pleij

Obstakelverwijdering
Suikerdam en Polderkade

Brugverhogingen over sluis Weurtennep

Verhogen bruggen Maas-Waalkanaal bij Nijmegen

Verdieping stuwpannd Lith (Grave-Ravenstein)

Nieuwbouw keersluis Heumen

Aanpassing stuw Grave

Kaden Mook & Middelaar

Peilopzet stuwpannd Grave

Verdieping stuwpannd Grave (Gennep-Grave)

Kaden Gennep

Aanpassing stuw Sambeek

Peilopzet stuwpannd Sambeek

Hoogwatergeul Well-Aijen

Proefproject eroderende oevers

Verdieping stuwpannd Sambeek (Venlo-Arcen)

Hoogwatergeul Lomm

Kaden Venlo

Verruimen bocht Steijl en ondiepte Venlo (Gova)

Aanpassing stuw- en sluisencomplex Sambeek/Belfeld

Bochtverruiming bij Neer

Herstel Rijkelse Benden

Rivierverruiming Swalmen-Beesel

Retentiegebied Lateraalkanaal-West (noordelijk deel)

Kaden Roermond

Retentiegebied Lateraalkanaal-West (zuidelijk deel)

Aanleg keringen in de Roer

Verlenging sluiscolken Heel

Scheepvaartverkeerscentrale Maasbracht

Verlenging sluiscolken Maasbracht

Rivierverruiming Roosteren

Peilopzet tussen Maasbracht en Born

Nevengeul Visserweert

Rivierverruiming Koeweide

Verlenging sluiscolken Born

Nevengeul Grevenbicht

Rivierverruiming Nattenhoven

Verbreding oostzijde kanaal tussen Born en Stein

Nevengeul Maasband

Rivierverruiming Urmond

Rivierverruiming Meers

Vergroten doorvaartbreedte tussen Stein en Elsloo

Bodem- en oeverbescherming Meers

Bochtverbreiding bij Elsloo

Rivierverruiming Kotem

Rivierverruiming Aan de Maas (Meerssen)

Rivierverruiming Herbricht

Aanleg passeervakken tussen Elsloo en Limmel

Rivierverruiming Hochter Bampd

Rivierverruiming Itteren

Rivierverruiming Borgharen

Bodem- en oeverbescherming Itteren

Bosscherveld

Keersluis bij Limmel

heeft voornamelijk te maken met verhuizingen van bewoners en bedrijven, wat om grote zorgvuldigheid en maatwerk vraagt.

Over Ruimte voor de Rivier zijn in 2010 twee voortgangsrapportages aan de Tweede Kamer aangeboden.

Maaswerken

Voor de Maas is het project Maaswerken in uitvoering [120]. Na de overstromingen van 1993 en 1995 was het duidelijk dat de Maas veiliger moest. Daarom werkt Rijkswaterstaat met het project Maaswerken van 2005 tot 2020 aan de Maas. De Maaswerken bestaan uit ongeveer vijftig verschillende projecten verdeeld over de Grensmaas, de Zandmaas en de Maasroute.

De Grensmaas is het onbevaarbare deel van de Maas, dat ten noorden van Maastricht begint en stroomafwaarts loopt tot en met Roosteren. In dit gebied wordt gewerkt aan de bescherming tegen hoogwater. De rivier krijgt meer ruimte door verbreding van de stroomgeul en verlaging van uiterwaarden. Dit zorgt bij hoogwater voor tot een meter lagere waterstanden. Tegelijkertijd levert de verruiming van de rivier meer natuur op. Op enkele locaties worden kades en oevers versterkt.

Het traject tussen Maasbracht en Den Bosch heet de Zandmaas. Ook hier krijgt de rivier meer ruimte: door de Maas te verdiepen en door hoogwatergeulen en een retentiebekken (overloopgebied) aan te leggen. Ook de aanleg en verhoging van kaden zorgen voor een betere bescherming.

Onder de noemer Maasroute wordt de vaarweg geschikt gemaakt voor schepen met een lengte van 190 meter, een breedte van 11,4 meter en een diepgang van 3,5 meter.

De projecten binnen de scope Zandmaas en Grensmaas lopen in het algemeen volgens planning. Er zijn wel signalen van de marktpartijen dat door de economische crisis in de woning- en utiliteitsbouw de vraag naar zand en grind gevolgen kan hebben voor de voortgang van de maatregelen.

Bij de Zandmaas stagneert de aankoop van gronden voor natuurontwikkeling in de nevengeulen. Van de doelstelling om 556 hectare nieuwe natuur te realiseren is nu 408 hectare gerealiseerd. Voor het verwerven van de nog nodige gronden zijn geen extra middelen beschikbaar. Daarvoor in de plaats wordt het instrument van particulier beheer ingezet.

Noemenswaardig zijn de realisatie in 2010 van de aangepaste stuw Sambeek en het gereedkomen van de renovatie van de westkolk in de sluis in het Julianakanaal te

Maasbracht. Ook de werkzaamheden in drie Vlaamse locaties, Herbricht, Hochter Bampd en Kotem, zijn afgerond. Daarmee is een belangrijke bijdrage gerealiseerd in de bescherming tegen hoogwater voor bewoners in het Maasdal.

De al gerealiseerde maatregelen aan Nederlandse én Vlaamse zijde zorgden in november 2010 voor een flinke waterstanddaling. Wegens hevige regenval was toen sprake van hoge rivierafvoeren.

Over de Maaswerken zijn in 2010 twee voortgangsrapportages aan de Tweede Kamer aangeboden.

Overige zaken

Wat betreft de uitvoering van de actiepunten uit het Nationaal Waterplan is voor 2010 noemenswaardig dat een robuustheidstoets als onderdeel van de Beleidslijn grote rivieren is opgesteld [115]. Voor het vegetatie- en sediment-beheer in de uiterwaarden respectievelijk het rivierbed, is wetgeving in voorbereiding om te voorkomen dat het water ongewenst opstuwt [116]. In ditzelfde kader is een uitvoeringsprogramma voorbereid voor het project Stroomlijn [117], gericht op het nemen van maatregelen om ongewenste vegetatie te verwijderen.

De Actieprogramma's hoogwater Rijn en Maas zijn in uitvoering [122]. Gestart is met een vijfjaarlijkse evaluatie van deze programma's. In de internationale riviercommissies van Rijn, Maas en Schelde zijn afspraken gemaakt over het opstellen van overstromingsrisicobeheerplannen (ORBP) voor de internationale stroomgebieden uit de Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR). Voor de Eems lopen de besprekingen nog. Uiterlijk in 2015 moeten voor de stroomgebieden van Rijn, Maas, Schelde en Eems de ORBP-en gereed zijn.

Het opnemen van ruimtelijke reserveringen langs de Maas is voorbereid in het kader van de AMvB Ruimte [123]. Hiermee wordt beoogd 'binnendijkse' gebieden langs de Maas te vrijwaren van grootschalige en/of kapitaalintensieve ontwikkelingen, die later een belemmering kunnen vormen voor rivierverruimende maatregelen. De AMvB Ruimte wordt in 2011 aan het parlement voorgelegd. De verkenning naar de wenselijkheid van een permanent voorkeursrecht met het oog op grondverwerving[124] is verschoven naar 2011.

4.3 IJsselmeergebied

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Versterking strategische zoetwaterfunctie IJsselmeergebied
- Op korte termijn beperkte aanpassing peilbeheer
- Studie peilstrategie lange termijn in relatie tot zoetwatervoorziening en veiligheid
- Peil Markermeer en Veluwerandmeren loskoppelen van IJsselmeer
- Versterking Afsluitdijk gecombineerd met multifunctionele inrichting
- Extra onderzoek naar verbetering natuurkwaliteit in Markermeer-IJmeer
- Streven naar duurzame visstand en daarbij behorende duurzame visserij
- Principebesluit over toekomst van ecologische ontwikkeling in het Markermeer en IJmeer
- Op zorgvuldige wijze ruimte geven aan nieuwe buitendijkse ontwikkelingen
- Principebesluit over grootschalige buitendijkse ontwikkeling bij Almere
- Besluit over plaatsing windturbines

Mijlpalen 2010

- Er zijn studies uitgevoerd ter voorbereiding van het kabinetsbesluit over de Afsluitdijk
- De handreiking Ruimtelijke kwaliteit is voorbereid
- Het inpassingsplan Windturbinepark Noordoostpolder is voorbereid
- Het IJsselmeergebied is aangewezen als Natura 2000-gebied

- Het visplan IJsselmeer-Markermeer is vastgesteld
- Er zijn voorverkenningen uitgevoerd voor het besluit IJsselmeerpeil 2013

Voortgang

De studies met het oog op de besluitvorming over de peilstrategie in het IJsselmeergebied worden uitgevoerd in het kader van het Deltaprogramma deelprogramma IJsselmeergebied. Het voorstel voor de deltabeslissing is voorzien in 2014.

Kabinetsbesluit Afsluitdijk

In het voorjaar van 2009 presenteerde het toenmalige ministerie van Verkeer en Waterstaat zes visies voor de renovatie van de Afsluitdijk. Twee van deze visies zijn door het ministerie zelf ontwikkeld en zijn puur gericht op de verbetering van de waterveiligheid en de afvoercapaciteit. In de andere visies schetsen vier consortia van marktpartijen niet alleen verbeteringen van de waterveiligheid en de afvoercapaciteit, maar ook voorstellen voor natuurontwikkeling, duurzame energieopwekking, recreatie en zilte landbouw ('de ambities').

In 2010 zijn de zogenoemde veiligheidskernen en 'de ambities' uit de zes visies uitgebreid beoordeeld (o.a. Plan-MER, risicobeoordeling Natura 2000, technische evaluaties, kosteneffectiviteitanalyse). Het besluit over een voorkeursbeslissing [137] voor het veiligheidsconcept is vanwege de demissionaire periode van het kabinet verschoven naar 2011.

Actietabel IJsselmeergebied

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
129 Synergiemogelijkheden HWBP veiligheid en ecologie								
130 Verkenning peilstijging IJsselmeer inclusief alternatieven					●			
131 Beleidsbesluit 2015 over streefpeil IJsselmeer voor lange termijn (na 2035) en uitvoeringsprogramma						●		
132 Herijking beschermingszones primaire waterkeringen								
133 Afwegingskader buitendijkse ontwikkelingen in relatie tot maatvoering beschermingszones			●					
134 Onderzoek voor peilbesluit IJsselmeergebied 2013			●					
135 Peilbesluit IJsselmeergebied 2013 (flexibel peil korte termijn)				●				
136 Onderzoek voor lange termijn naar peilstijging en -daling IJsselmeer en seizoensvolgend peil IJsselmeergebied						●		
137 Kabinetsbesluit Afsluitdijk	●	○						
138 Start realisatie extra spuicapaciteit (met vispassage) Afsluitdijk			●					
139 Extra spuisluis operationeel							●	
140 Aanwijzen IJsselmeergebied als Natura 2000 gebied	●							
141 Neergaande Trendstudie ecologie: Autonome Neergaande Trend (ANT)						●		
142 Evaluatie doelen Natura 2000						●		
143 Natuurpilot 'Natuurlijker Markermeer-IJmeer'						●		
144 Vaststellen visplan IJsselmeer – Markermeer	●							
145 Doorwerking ruimtelijk beleid IJsselmeergebied in tweede tranche AMvB Ruimte		●						
146 Instellen kwaliteitsteam en opstellen handreiking Ruimtelijke Kwaliteit voor buitendijkse ontwikkelingen	●	○						
147 Kabinetsbesluit over plaatsingsmogelijkheden windturbines in IJsselmeer		●						

Ruimtelijke kwaliteit

Het kabinet vindt de ruimtelijke kernkwaliteiten van het IJsselmeergebied belangrijk. Om hier op zorgvuldige wijze mee om te gaan is onder aanvoering van de provincies gewerkt aan een handreiking Ruimtelijke Kwaliteit voor buitendijkse ontwikkelingen [146].

Het nieuwe kabinet heeft de provincies een grotere rol gegeven bij het toetsen van de ruimtelijke kwaliteit. Daarom wordt bezien of het instellen van een kwaliteitsteam door het kabinet – zoals oorspronkelijk in 2010 werd beoogd – nog nodig is. In de op te stellen Algemene Maatregel van Bestuur wordt bekeken of een relatie in wettelijke zin kan worden opgenomen tussen toetsing door de provincies en het gebruik van de handreiking.

Windpark

In 2010 is het inpassingplan voor het Windturbinepark Noordoostpolder voorbereid [147]. Dit windpark bestaat uit turbineopstellingen bij de Noordermeerdijk, de Westermeerdijk en de Zuidermeerdijk. Door het al eerder schrappen van zeven buitendijkse turbines bij Urk gaat het om 38 turbines op land en 48 in het IJsselmeer. De windturbineparken krijgen een gezamenlijk vermogen van maximaal circa 450 megawatt, waarmee meer dan 400.000 huishoudens (bijna 1 miljoen mensen) van elektriciteit kunnen worden voorzien. Het windturbinepark Noordoostpolder wordt hiermee verreweg het grootste en meest productieve windpark van Nederland. Het inpassingsplan is begin januari 2011 vastgesteld.

Natura 2000-gebied

Bijna het gehele IJsselmeergebied is in 2010 aangewezen als Natura 2000-gebied [140]. Rijkswaterstaat heeft de maatregelen uit het Beheer- en Ontwikkelplan Rijkswateren (BPRW) uitgevoerd, opdat de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water en Natura 2000 worden gehaald.

4.4 Zuidwestelijke Delta

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Een klimaatbestendige en veilige, economisch vitale en ecologisch veerkrachtige delta
- Voldoende afvoer- en bergingscapaciteit om toename rivierafvoeren te verwerken
- Verkenning bestrijding zandhonger Oosterschelde
- Wateropgave combineren met wonen, werken, recreëren en natuurontwikkeling voor een impuls aan de economische ontwikkeling van het gebied en aan de ruimtelijke kwaliteit

Mijlpalen 2010

- De maatregelen uit het Zoetwateradvies zijn samengevat in het Spoorboekje Zoetwater
- De Tweede Kamer is geïnformeerd over de MIRT-verkenning Zandhonger Oosterschelde
- Het kabinet maakte het voornemen bekend om het Kierbesluit Haringvliet in te trekken
- Er is een succesvolle praktijkproef gehouden met zoutbeperkende maatregelen in de schutsluizen bij de Stevinsluizen in de Afsluitdijk. Op basis hiervan is een combinatie van maatregelen vastgesteld voor de Volkeraksluizen
- In 2009 en 2010 zijn de Oude Maas, Oosterschelde, Veerse Meer, Westerschelde en Vlakte van de Raan definitief als Natura 2000-gebieden aangewezen

Voortgang

De te nemen beleidsmaatregelen worden gecoördineerd respectievelijk voorbereid vanuit het Uitvoeringsprogramma Zuidwestelijke Delta (korte termijn) en het deelprogramma Zuidwestelijke Delta van het Deltaprogramma (lange termijn).

Uitvoeringsprogramma Zuidwestelijke Delta

In april 2010 is het ontwerp Uitvoeringsprogramma Zuidwestelijke Delta 2010-2015+ ter consultatie voorgelegd. De verwachting is dat het uitvoeringsprogramma in het voorjaar van 2011 definitief wordt. Daarnaast is door de regio een protocol opgesteld waarin de afspraken tot bestuurlijke samenwerking zijn opgenomen.

In februari 2011 hebben de staatssecretaris van IenM en de Stuurgroep Zuidwestelijke Delta afgesproken om gezamenlijk een stappenplan te maken voor een uitvoeringsstrategie van het Uitvoeringsprogramma Zuidwestelijke Delta. Aan de hand hiervan vindt in 2012 integrale besluitvorming plaats over de toekomst van het Volkerak-Zoommeer en de Grevelingen

Waterberging Volkerak-Zoommeer

In de PKB Ruimte voor de Rivier (2006) is de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer opgenomen, die in 2015 moet zijn gerealiseerd [148]. Met deze maatregel kan water worden geborgen in het Volkerak-Zoommeer bij een uitzonderlijke combinatie van hoge zeewaterstanden (waardoor stormvloedkeringen moeten worden gesloten) en een hoge rivierafvoer. Hierdoor worden de waterstanden in de Rijn-Maasmonding (Rijnmond-Drechtsteden) minder hoog. In 2010 is besloten om het uitvoeringsbesluit een jaar te vervroegen, van 2012 naar 2011. Tevens is in het kader van de planstudie Waterberging Volkerak-Zoommeer, een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd waarmee het no-regret gehalte van de PKB-maatregel is bepaald.

Grevelingen, inclusief Flakkeese Spuisluis

De in werking stelling van de Flakkeese Spuisluis als optie om (lokaal) de waterkwaliteit van de Grevelingen te verbeteren maakt onderdeel uit van de MIRT-verkenning Grevelingen [157].

Actietabel Zuidwestelijke Delta

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
148	Uitvoeringsbesluit waterberging Volkerak-Zoommeer (PKB Ruimte voor de Rivier)	○	●					
149	Onderzoek stoppen erosie Dordtsche Kil, Spui en Oude Maas					●		
150	Verkenning mogelijke oplossingen voor zandhonger Oosterschelde			●				
151	Uitvoering kierbesluit Haringvlietssluisen	●						
152	Evaluatie kierbesluit en besluit over verdere opening					●		
153	Uitvoering praktijkproef minimalisatie zoutlek Volkeraksluizen	○	●					
154	Nadere uitwerking advies over de zoetwatervoorziening van de Zuidwestelijke Delta			●				
155	Uitvoeringsbesluit over verzilting Volkerak-Zoommeer			●				
156	Uitvoeringsovereenkomst rijk-regio over uitvoering verzilting Volkerak-Zoommeer			●				
157	Besluit over inwerking stellen Flakkeese Spuisluis			●				
158	Afronding verkenning Grevelingenmeer en besluit over vervolgstap			●				
159	Evaluatie peilbesluit Veerse Meer en bezien of gelijk winter- en zomerpeil mogelijk is					●		
160	Uitvoering projecten Ontwikkelingsschets Schelde-estuarium	●						
161	Samen met Vlaanderen opbouw van benodigde kennis over Schelde							
162	Aanwijzing Natura 2000-gebieden	●						
163	Stimuleren van nieuwe, duurzame zoutwatereconomie							

Zuidwestelijke Delta

Zandhonger

De Oosterschelde heeft 'zandhonger' [150]. Hierdoor verdwijnen elk jaar tientallen hectares aan platen, slikken en schorren. Dit heeft negatieve gevolgen voor de veiligheid en de natuur. De Tweede Kamer is in december 2010 geïnformeerd over de MIRT-verkenning Zandhonger Oosterschelde. Inmiddels worden varianten ontwikkeld voor de voorkeursaanpak van dit probleem. De MIRT-verkenning wordt in 2013 afgerond. Tot die tijd wordt bezien hoe quick wins kunnen worden gestimuleerd om de zandhonger tegen te gaan.

Haringvlietssluis

Het kabinet maakte in november 2010 het voornemen bekend om het zogenoemde Kierbesluit in te trekken [151]. Deze maatregel was bedoeld om visintrek naar bovenstroomse paaigebieden mogelijk te maken. Er wordt aanvullend onderzoek verricht naar andere mogelijkheden om aan de internationale afspraken over vismigratie te kunnen voldoen. De staatssecretaris van IenM zal de Tweede Kamer hierover voor het zomerreces van 2011 informeren.

Gelet op het voornemen van het kabinet om het Kierbesluit in te trekken, zijn een evaluatie van het Kierbesluit en een besluit over verdere opening van de Haringvlietssluis niet aan de orde [151, 152].

Praktijkproef zoutlekbeperking

In 2010 is bij de Stevinsluizen in de Afsluitdijk een praktijkproef gehouden met zoutlekbeperkende maatregelen in

schutsluizen [153]. Op basis van de resultaten aldaar wordt gedacht aan een combinatie van maatregelen waardoor het lekken van zout water door de Volkeraksluizen én door de sluizen in de monding van de Brabantse rivieren sterk kan worden gereduceerd. Hierbij wordt rekening gehouden met vismigratie.

In 2012 wordt een integraal besluit genomen in samenhang met een besluit over de MIRT-verkenning Grevelingen (zie ook Uitvoeringsprogramma Zuidwestelijke Delta), [155, 156].

Westerschelde

De projecten van het Scheldeverdrag voor de uitvoering van de Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium zijn in principe in 2015 gereed [160]. Voor de ontpoldering van de Hedwigepolder voert de staatssecretaris van EL&I in overleg met het Vlaams Gewest onderzoek uit naar alternatieven, zoals afgesproken in het regeerakkoord. De derde verruiming van de vaargeul van de Westerschelde is eind december 2010 afgerond.

De samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen bij de opbouw van kennis over het Schelde-estuarium verloopt naar wens. In 2010 is een evaluatiemethodiek goedgekeurd waarmee kan worden getoetst of daadwerkelijk sprake is van een duurzame ontwikkeling van het Schelde-estuarium.

Rijn-Schelde Corridor en kanaalzone Gent-Terneuzen

Vanwege de te verwachten capaciteitsproblemen voor 2020 besloten het rijk en de regio in mei 2010 om een verkenning

te starten naar de capaciteit van de Volkeraksluizen. Vanwege de samenhang met lopende studies in het gebied is afgesproken dat de Stuurgroep Zuidwestelijke Delta zorgt voor de bestuurlijke gebiedsgerichte afstemming tussen het rijk, de provincies Zuid-Holland, Zeeland en Noord-Brabant en de waterschappen. De verkenning is in juli 2010 gestart. Het ministerie van IenM is trekker van de verkenning.

In 2009 is de verkenning afgerond naar de maritieme toegankelijkheid van de Kanaalzone Gent Terneuzen, waaronder de capaciteit van het sluisencomplex. In 2009 en 2010 zijn aanvullende onderzoeken uitgevoerd.

Natura 2000

In 2009 en 2010 zijn de volgende Natura 2000-gebieden in Zuidwestelijke Delta definitief aangewezen: Oude Maas, Oosterschelde, Veerse Meer en Westerschelde en Vlake van de Raan [162]. De aanwijzing van het Volkerak-Zoommeer als Natura 2000-gebied is uitgesteld in afwachting van besluitvorming over de verzilting van het Volkerak-Zoommeer.

4.5 Randstad

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Randstad blijft één van de best beschermde gebieden
- Ontwikkeling van overstromingsrisicozonering
- Rampenbeheersing op orde, evt. met ruimtelijke inrichtingsmaatregelen
- Rekening houden met verminderde zoetwateraanvoer
- Ook in polders met zoute kwel eventueel seizoensberging
- Ruimte voor piekberging in bebouwd gebied (meervoudig ruimtegebruik)
- Streven naar vergroting van peilvakken binnen polders
- Peilstrategie uit Nota Ruimte wordt onverkort voortgezet
- Aanpak verzilting en bodemdaling

Mijlpalen 2010

- Er is een vervolgstudie uitgevoerd op de studie waterveiligheid Centraal Holland
- In 2010 zijn voor het Uitvoeringsprogramma Westelijke Veenweiden ILG uitvoeringscontracten voor de negen deelgebieden getekend tussen rijk en betrokken provincies

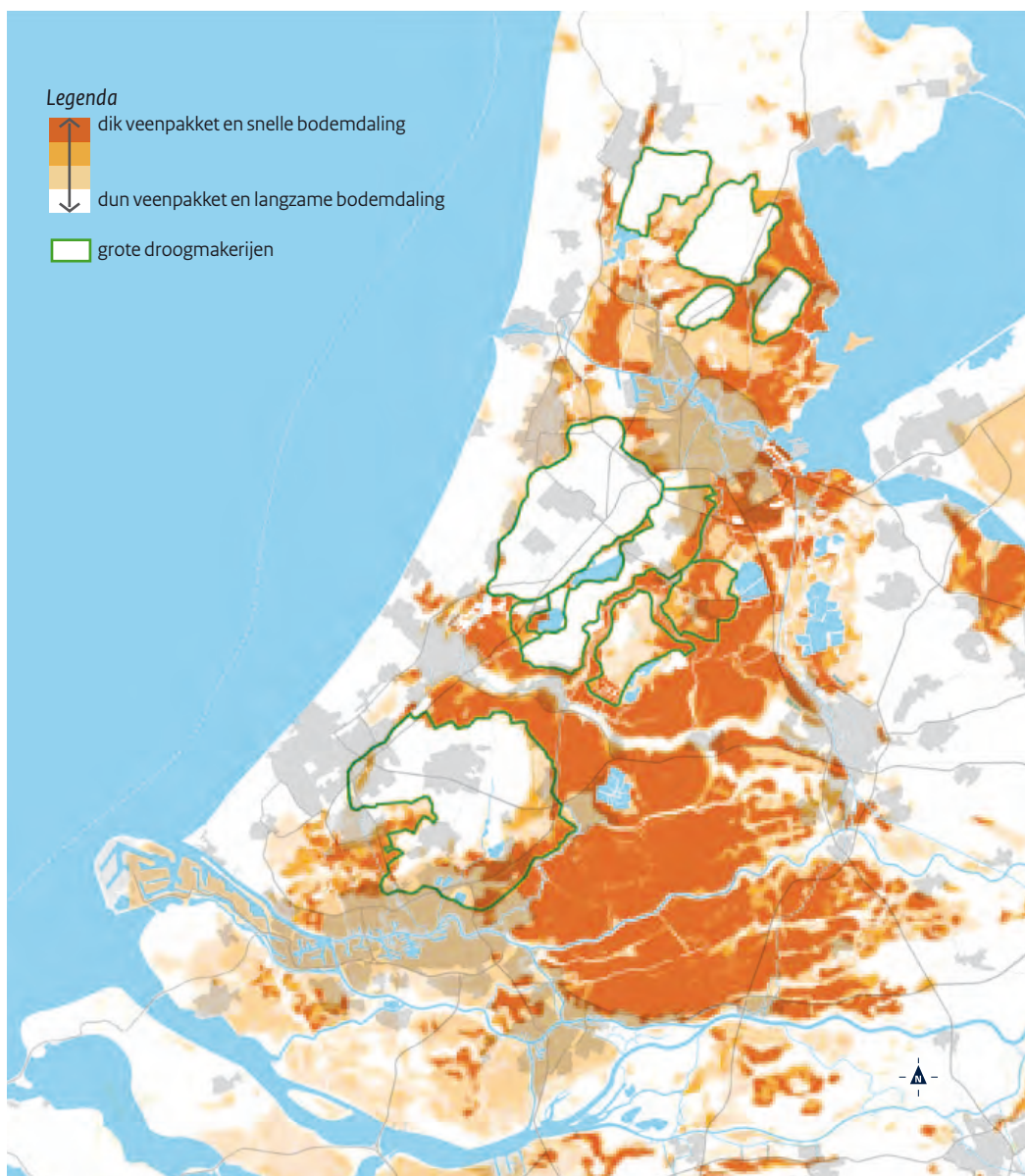
Voortgang

Veiligheid inclusief Randstad Urgent

Binnen het Randstad Urgent project is de studie waterveiligheid Centraal Holland uitgevoerd. Na afronding van deze studie is een vervolgstudie uitgevoerd buiten het programma Randstad Urgent [166]. Hierin stond de bedreiging vanuit het rivierengebied centraal. In plaats van het op orde brengen van de zogenoemde C-keringen tussen dijkkring 14 en de dijkringen 15 en 44 is een alternatief uitgewerkt, dat aanzienlijk goedkoper en minder ingrijpend is. Dat wordt met een regionaal bestuurlijk advies (van drie provincies en vijf waterschappen) in het voorjaar van 2011 aan de staatssecretaris van IenM aangeboden.

Actietabel Randstad

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
164						●		
165						●		
166		●						
167								
168	●							
169						●		

Bodemdaling veenweidegebieden en ligging grote droogmakerijen

Zoetwatervoorziening

In het kader van het deelprogramma Zoetwater van het Deltaprogramma worden strategieën onderzocht voor een duurzame zoetwatervoorziening in Nederland. Een belangrijk spoor in deze studie is een grotere regionale zelfvoorziening, waaronder het sterker ontkoppelen van watergebruik in polders van het hoofdwatersysteem [164,165,169].

Transitie Veenweidegebieden

In het kader van het Investeringsprogramma Nota Ruimte stelde het kabinet Balkenende IV 113 miljoen euro beschikbaar voor het Uitvoeringsprogramma Westelijke Veenweiden. Dit is gericht op het realiseren van een transitie met als doel de bodemdaling af te remmen en een

robuust watersysteem te ontwikkelen, dit laatste door versnippering van peilvakken tegen te gaan.

Per gebied wordt de afweging gemaakt in hoeverre functies kunnen worden geacommodeerd met bijbehorend peilvak [167]. In 2010 zijn voor de negen deelgebieden (waaronder Krimpenerwaard, Wormer en Jisperwater, en Zegveld-Portengen) de ILG uitvoeringscontracten tussen rijk en betrokken provincies getekend. Er is een monitoringprogramma in ontwikkeling om realisatie van de doelen van dit programma te volgen.

4.6 Noordzee

Het kabinet kiest voor een duurzaam, ruimte-efficiënt en veilig gebruik van de Noordzee in evenwicht met het mariene ecosysteem zoals vastgelegd in de Kaderrichtlijn Mariene Strategie, de Kaderrichtlijn Water en de Vogel- en Habitatrichtlijn. Er wordt ingezet op de verduurzaming van de visserij in de Noordzee.

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Prioriteit voor zandwinning en suppletie, duurzame (wind)energie, olie- en gaswinning, CO₂-opslag, zeescheepvaart en defensiegebieden
- Recreatie en visserij in kustzone niet beperkt door permanente bouwwerken
- Handhaving vrij zicht op horizon vanaf de kust

Mijlpalen 2010

- Actualisering Integraal Beheerplan Noordzee 2015 is gestart
- De regelgeving over luchtverontreiniging door zeeschepen is aangescherpt
- De Vlake van de Raan is aangewezen als Habitatrichtlijngebied
- De kustzone ten noorden van Bergen is aangewezen als Vogel- en Habitatrichtlijngebied
- Er zijn varianten ontwikkeld voor potentiële windenergiegebieden voor de Hollandse kust en boven de Waddeneilanden

Voortgang

Als verdere uitwerking van het Nationaal Waterplan is in 2010 gestart met de actualisatie van het Integraal Beheerplan Noordzee voor 2015 (IBN 2015) [170]. In 2012 moeten de doelen voor een Goede Milieutoestand van de Noordzee in 2020 zijn vastgesteld, op grond van de Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRM). In 2010 is een belangrijke basis gelegd voor de op te stellen mariene strategie. Er liggen adviesrapporten voor de Initiële Beoordeling van de milieutoestand van het Nederlandse deel van de Noordzee, de bepaling van een Goede Milieutoestand en het vaststellen van Milieudoelen en bijbehorende indicatoren [172]. Het in OSPAR-verband in 2010 opgestelde Quality Status Report is daarbij een belangrijk referentiedocument.

Nederland bevordert in internationaal verband maatregelen om (lucht)verontreiniging door scheepvaart terug te dringen, bijvoorbeeld in het kader van het MARPOL-verdrag [173]. Een aanscherping van internationale regelgeving voor luchtverontreiniging door zeeschepen (Marpol Annex VI) werd op 1 juli 2010 van kracht.

In het Nationaal Waterplan is aangegeven dat zandwinning prioriteit heeft boven andere gebruiksfuncties in de zone tussen de doorgaande NAP-20 meter dieptelijn en de 12-mijlsgrens [180]. In 2010 is een aanzet gemaakt voor een proces, waarbij op langere termijn de doelen van kustbescherming ook andere belangen dienen, zoals natuur. Deze zandwinstrategie wordt nu nader uitgewerkt.

Actietabel Noordzee

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
170	Partiële herziening Integraal Beheerplan Noordzee 2015	●						
171	Verkenning borging van afweging ruimtelijke claims, onder andere optie Rijksbestemmingsplan		●					
172	Maatregelenpakketten KRM gereed					●		
173	Terugdringen verontreiniging zeescheepvaart in kader van MARPOL-verdrag en het zeehavenbeleid					●		
174	Inzet op duurzame visserij in Europees verband van EVF en GVB			●				
175	Doggers- en Klaverbank, Friese Front, Westerscheldemonding/Vlake van de Raan en delen kustzee: Natura 2000 gebied	●						
176	Natuurbeschermingswet 1998, Flora- en Faunawet, in Nederlandse EEZ van toepassing verklaren	●	○					
177	Beheerplan Natura 2000-gebieden op zee			●				
178	Onderzoek bescherming van ecologisch waardevolle gebieden in kader van Natura 2000 en KRM			●				
179	Besluitvorming over meer beschermde gebieden op zee Natura 2000 en KRM			●				
180	Vaststellen strategie en locaties winning suppletie- en ophoogzand	●						
181	Besluit aanwijzen windenergiegebieden binnen zoekgebieden voor Hollandse kust en boven Wadden	●	○					
182	Aanpassing beleidsregels Waterwet ten behoeve van vergunningverlening windturbineparken	●	○					
183	Publiek-privaat implementatietraject windenergie op de Noordzee	●	○					
184	Onderzoek samengaan recreatie, duurzame visserijtechnieken en windturbineparken	●						
185	Besluit over eiland voor energieopslag en winning					●		
186	Twee pilots voor CO ₂ -opslag					●		
187	Aanpassing Maasgeul, Eurogeul, IJ-geul en Eemsgel. Besluitvorming ankergebied Eemshaven	●						
188	Internationaal gemeenschappelijke uitgangspunten in de ruimtelijke ordening op zee				●			
189	Internationale strategie voor de zuidelijke Noordzee				●			

ROAD-project

Vogel- en Habitatrichtlijngebieden

Het kabinet heeft op 27 december 2010 de Vlake van de Raan aangewezen als Habitatrichtlijngebied samen met de Noordzee Kustzone ten noorden van Bergen als Vogel- en Habitatrichtlijngebied [175]. Beheerplannen voor de aangewezen gebieden dienen uiterlijk drie jaar na aanwijzing te worden vastgesteld. Om drie Natura 2000-gebieden in de Exclusieve Economische Zone (EEZ) als beschermde gebieden aan te kunnen wijzen, is uitbreiding van de werkingssfeer van de Natuurbeschermingswet en de Flora- en faunawet naar de EEZ noodzakelijk [173]. Het gaat om de Doggersbank, Klaverbank en het Friese Front. In juli 2009 is het wetsvoorstel hiertoe aangeboden.

Visserij

De herziening van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) moet uiterlijk in 2012 een feit zijn [174]. In 2010 is de Nederlandse visie 'Vis, als duurzaam kapitaal' ingebracht in de besprekingen over de herziening van het GVB. Hierbij zijn drie speerpunten gedefinieerd:

1. duurzaam gebruik van ecologisch kapitaal (visbestanden en hun ecosystemen);
2. een grotere rol voor de markt;
3. besluitvorming dichtbij de praktijk en regio's, met een grotere rol van belanghebbenden.

Energie

In 2010 is de zoekopdracht voor aanvullende windgebieden voor de Hollandse kust en boven de Waddeneilanden afgerond en besproken met de stakeholders in het Overlegorgaan Water en Noordzee [181]. In de studie zijn varianten ontwikkeld voor potentiële windenergiegebieden.

De ruimte voor windenergie is in een brede maatschappelijke kosten-effectiviteitanalyse vergeleken met de eventuele consequenties voor overige gebruikers en gebruiksfuncties van de Noordzee. Er zijn een specifieke en gedetailleerde

Plan-MER en Passende Beoordeling en een Formal Safety Assessment opgesteld. Hierover heeft naast nationale ook informele consultatie met de buurlanden plaatsgevonden. Als onderdeel van de zoekopdracht naar aanvullende windenergiegebieden, zijn in 2010 ook de opties onderzocht voor de situering van een nieuw ankergebied en een verkeersscheidingstelsel in de aanlooproute voor de scheepvaart naar IJmuiden. Dit leidt tot een vlotter en veiliger afwikkeling van het scheepvaartverkeer van en naar de haven van Amsterdam. In nauwe samenhang met de uitwerking van de paragraaf over duurzame energie uit het regeerakkoord neemt het kabinet in 2011 een standpunt in over de aanvullende zoekgebieden. De besluitvorming over aanvullende windenergiegebieden binnen de zoekgebieden voor de Hollandse kust en ten noorden van de Waddeneilanden, kan niet los worden gezien van besluitvorming over de verlenging van windenergievergunningen tot 2020. Deze besluitvorming zal plaatsvinden mede naar aanleiding van de motie Van Veldhoven nr. 52 (32500-A) van december 2010. Daarin wordt gepleit voor deze verlenging en het verhandelbaar maken van vergunningen. Het kabinet heeft het bedrijfsleven uitgenodigd met een voorstel te komen voor een eiland voor energieopslag en -productie. In 2010 is een voorstel voor een haalbaarheidsstudie ontvangen voor een haveneiland voor de bouw van windturbines dat met financiële steun van de minister van EL&I nader wordt uitgewerkt. Naast het gebied Borssele wordt gekeken naar het gebied ten noorden van de Wadden [185].

CO₂-opslag is mogelijk onder voorwaarde van een vergunningsprocedure, conform OSPAR Decision 2007/2 en de EU-richtlijn voor geologische opslag van kooldioxide (CCS-Richtlijn). Een concreet CCS-project is in 2010 verder uitgewerkt, te weten het ROAD-project (Rotterdam Opslag en Afdwang Demonstratie) voor opslag van CO₂ dat afkomstig is van de energiecentrale Maasvlakte Power Plant 3. De Europese Commissie heeft voor dit project een subsidie van 180 miljoen euro ter beschikking gesteld [186].

Ruimtelijke ordening

In 2010 is de verkenning afgerond naar de mogelijke verbreding van de Maasgeul. In 2011 volgt de planstudie en wordt een projectbesluit genomen, waarna eventueel de verbreding wordt uitgevoerd. In 2010 zijn met betrokken partijen tevens de opties onderzocht voor de situering van een nieuw ankergebied ten zuiden van de IJ-geul [187]. Nederland zet in op actieve samenwerking met de buurlanden voor de zuidelijke Noordzee. Binnen OSPAR-verband is in 2010 gewerkt aan een kaart met het gebruik en plannen voor de zuidelijke Noordzee [188]. Op basis van dit beeld en aan de hand van concrete planvorming door de buurlanden wordt de internationale samenwerking in 2011 verder vormgegeven. Evenals de buurlanden is Nederland niet overtuigd van de noodzaak om te komen tot een

Legenda

basis

- grens territoriale wateren (12 mijlsgrens)
- doorgaande NAP -20 m dieptelijn
- equidistantielijn voor territoriale zee in 2009
- Eems-Dollard verdragsgebied 2009

scheepvaart infrastructuur

- begrenzing verkeersscheidingstelsels
- ankergebieden
- verkeersscheidingstelsels separatiezone
- clearways
- zoekgebied ankergebieden voor Eemshaven (die in de Duitse EEZ liggen – ter informatie)
- geulen: aanpassing in studie

platforms voor olie- en gaswinning

- platforms
- onderwaterplatform

zandwinning

- reserveringsgebied voor suppletie- en ophoogzand
- reserveringsgebied voor beton- en metselzand

defensie

- oefengebieden (incl. munitiestortplaats)

marien ecologisch systeem

- ecologische hoofdstructuur
- in 2010 aan te wijzen Natura 2000 gebieden
- aangewezen Natura 2000 gebieden
- andere mogelijk ecologisch waardevolle gebieden
- a Voordelta
- b Noordzeekustzone
- c Vlake van de Raan
- d Uitbreiding Noordzeekustzone
- e Friese Front
- f Klaverbank
- g Doggersbank
- h Zeeuwse Banken
- i Kustzee
- j Bruine Bank
- k Borkumse Stenen
- l Centrale Oestergronden
- m Gasfonteinen

windenergiegebieden

- windturbineparken
- windenergiegebied
- 1 Borssele
- 2 IJmuiden
- zoekgebied windenergiegebied, te concretiseren in 2011-2012
- 3 zoekgebied Hollandse kust
- 4 zoekgebied ten noorden van de Waddeneilanden

aanlandingspunt voor windenergie

- Borssele; Eemshaven; IJmuiden; Maasvlakte
- Oterleek (mogelijk aanlandingspunt)
- zoekgebied windenergiekabels naar aanlandingspunt

duurzame energie op langere termijn

- ontwikkelingsrichting duurzame energie na 2020
- zoekgebied eiland voor energie-opslag en -productie
- pilots CO₂ opslag vóór 2015

geldend voor de gehele EEZ:

- zoekgebied olie- en gaswinning
- zoekgebied CO₂-opslag
- recreatie, mits verenigbaar met activiteiten van nationaal belang
- visserij, mits verenigbaar met activiteiten van nationaal belang

EU-strategie voor de Noordzee. Een zogenoemd scoping document van de Europese Commissie op dit punt werd in 2010 verwacht, maar is niet verschenen.

De Europese Commissie deelde eind december 2010 mee dat een effectenanalyse wordt gestart voor een mogelijke Richtlijn voor richtinggevende principes voor ruimtelijke ordening op zee, mede in relatie tot de kustgebieden. Met de structuurvisiekaart en bijbehorend afwegingskader in het Nationaal Waterplan en de actualisatie van het Integraal Beheerplan Noordzee 2015, is de afweging tussen de diverse gebruikers en waarden op de Noordzee in de planperiode voldoende geborgd. De Rijksoverheid verkent echter of de wijze waarop de ruimtelijke afweging nu wordt geborgd ook op de lange termijn nog steeds effectief zal zijn [171]. Dit mede naar aanleiding van de motie Polderman, die in de Kamerbehandeling van het NWP (december 2010) opnieuw ter sprake is gebracht. In 2010 is het ministerie van IenM gestart met een juridische verkenning. Op voorhand kan nog niet worden geconcludeerd of een Rijksbestemmingsplan - binnen de context van internationale regelgeving en de wijze waarop de zee wordt gebruikt - daartoe het meest effectieve instrument is. Het kabinet brengt de voors en tegens van een Rijksbestemmingsplan op zee voor de zomer van 2011 in beeld.

4.7 Noord-Nederland en Waddenzee

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Voormalige zeedijken achter de primaire keringen krijgen opnieuw waterkerende functie
- Wateroverlast wordt aangepakt volgens de afspraken in het NBW-Actueel
- Onderzoek naar mogelijkheden om water regionaal vast te houden
- Waddenzee vitaal houden door maatregelen uit PKB Derde Nota Waddenzee
- Zandsuppleties Noordzeekust dragen bij aan groei Waddengebied

Mijlpalen 2010

- Als voltooiing van de Deltawerken is de keermuur in Harlingen gereedgekomen
- Het golfslagmodel Waddenzee en Eems Dollard is opgeleverd

Voortgang

Met de ingebruikname van de keermuur in Harlingen is in augustus 2010 na bijna zestig jaar de bedijking rond Nederland helemaal op Deltahoogte gebracht. De watersnood van 1953 vormde de aanleiding tot de Deltawerken. Dat Harlingen het laatst aan bod kwam lag aan het afronden van de stedelijke ontwikkelingen in deze Friese zeehavenstad. De waterkering, die 6,75 meter boven NAP ligt, is 500 meter lang.

Het model voor golfslag Waddenzee en Eems Dollard is in 2010 opgeleverd. Op grond hiervan kunnen nieuwe hydraulische randvoorwaarden worden opgesteld ten behoeve van de zesjaarlijkse toetsing van de sterkte van de primaire waterkeringen [109].

Gekoppeld aan het MIRT voor Noord-Nederland wordt gewerkt aan een probleemanalyse over bodemdaling door veenoxidatie. Er worden langetermijnperspectieven geschetst die voor dit probleem een oplossing kunnen bieden [194].

Actietabel Noord-Nederland en Waddenzee

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
190	Model voor golfslag Waddenzee en Eems Dollard	●							
191	Onderzoek naar alternatieven zandsuppletie Waddenzeekant waddeneilanden						●		
192	Onderzoek veiligheid Noord-Nederland en Waddeneilanden						●		
193	Herijking ruimtelijke reservering primaire waterkeringen	■							●
194	Uitwerken gezamenlijke strategie terugdringen bodemdaling door veenoxidatie						●		
195	Uitvoering Beheer- en Ontwikkelingsplan Waddenzee en Eems Dollard conform PKB Derde Nota Waddenzee								
196	Onderzoek naar effecten klimaatverandering binnen het onderzoeksprogramma Kennis voor Klimaat						●		

Alternatieven voor zandsuppleties aan de Waddenkant van de eilanden worden onder meer gezocht in klimaatbuffers. Deze kunnen mogelijk een rol spelen bij de veiligheid. Bij zuidwest Ameland wordt onderzocht in hoeverre deze wijze van innovatief handelen daadwerkelijk toepasbaar is én resultaat oplevert [191].

Het Beheer en Onderhoudplan Waddenzee en Eems Dollard wordt in afstemming met de regionale partners uitgevoerd [195]. Binnen de Rijksoverheid wordt gewerkt aan meer samenwerking tussen de verschillende inspectiediensten op de Waddenzee.

Vanuit het deelprogramma Wadden van het Deltaprogramma is een samenwerking met Kennis voor Klimaat gestart. Dit is een onderzoeksprogramma naar de gevolgen van klimaatverandering. Resultaten van de samenwerking worden gebruikt bij de voorbereiding voor een lange termijn veiligheidsstrategie voor de Wadden [196].

Het onderzoek veiligheid Noord-Nederland en Waddeneilanden is onderdeel van het deelprogramma Wadden van het Deltaprogramma [192, 193].

4.8 Hoog Nederland

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- (Grond)watersystemen op orde brengen

Mijlpalen 2010

- 19 waterschappen hebben het GGOR in hun waterbeheerplan opgenomen
- 12 waterschappen hebben het GGOR opgesteld voor Natura 2000- en verdrogingsgebieden uit de TOP-lijst

Voortgang

De afspraken in het NBW-actueel om de (grond)watersystemen in 2015 op orde te brengen, worden gecombineerd uitgevoerd [197]. Uitgangspunten hierbij zijn het zoveel mogelijk herstellen van het beekdalsysteem, het handhaven van het stand-stillbeginsel ten aanzien van grondwateronttrekkingen, het gebruik maken van groene inrichtingsmaatregelen en het afstemmen van ruimtelijke functies op de draagkracht van het (grond)watersysteem.

Voor Hoog Nederland zijn met name de maatregelen van belang die bijdragen aan de verdrogingsbestrijding van de verdroogde natuurgebieden die door de provincies zijn opgenomen op de zogenoemde TOP-lijsten. Van de 26 waterschappen hebben 19 waterschappen het Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime (GGOR) opgenomen in hun waterbeheerplan (peildatum 1 januari 2010), zij het nog niet overal gebiedsdekkend. Voor Natura 2000- en verdrogingsgebieden uit de TOP-lijst hebben 12 van de 26 waterschappen het GGOR opgesteld. Het herstel van natuurlijke processen – met name van de beekdalen en de sponswerking van brongebieden – behoort tot de maatregelen van het Nationaal Bestuursakkoord Water [198]. Deze liggen in het algemeen goed op koers, maar specifieke informatie over dit type maatregelen ontbreekt.

Deltaprogramma

In het deelprogramma Zoetwater van het Deltaprogramma wordt ook de problematiek van Hoog Nederland meegenomen [200]. De samenwerking en afstemming met regio's vormen belangrijke pijlers voor de kwaliteit en het draagvlak van het deelprogramma Zoetwater. De regio's zijn

Actietabel Hoog Nederland

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
197 (Grond)watersystemen op orde brengen volgens afspraken NBW-actueel	■					●		
198 Herstel van natuurlijke processen met name van de beekdalen en de sponswerking van brongebieden						●		
199 Onderzoek samenvallen piekafvoeren hoofdsysteem en regionaal systeem	■		●					
200 Onderzoek zoetwatervoorziening, specifiek voor Hoog Nederland	■					●		
• De haalbaarheid van herstel sponswerking in hoge gronden om tekorten te voorkomen en overlast te beperken	■					●		
• Nut, noodzaak en haalbaarheid voor hergebruik van gezuiverd afvalwater	■					●		
• De haalbaarheid van het herstel van bestaande zoetwatervoorzieningen ten behoeve van land- en tuinbouw	■					●		

verantwoordelijk voor het onderzoek naar de regionale zoetwatervoorziening. Deze onderzoeken zijn afhankelijk van elkaar en hebben grote onderlinge samenhang. Innovatieve maatregelen zoals hergebruik van afvalwater worden in dit deelprogramma met de regio's op haalbaarheid beoordeeld, evenals herstel van bestaande zoetwatervoorzieningen voor de land- en tuinbouw.

4.9 Stedelijk gebied

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Urgente knelpunten uiterlijk in 2015 aangepakt, de overige uiterlijk in 2027
- Verstedelijkingsopgaven worden integraal aangepakt
- Bij locatieontwikkeling streven naar per saldo toename van groen en water
- Maatregelen combineren met herstructurering bestaand bebouwd gebied
- Water op straat wordt deels geaccepteerd, mits geen onaanvaardbare schade en overlast
- Internationaal best practices verkennen
- Kennisnetwerken op het gebied van stedelijk water worden verstevigd

Mijlpalen 2010

- De problematiek van wateroverlast in het stedelijk gebied wordt voortvarend aangepakt. Voor stedelijk oppervlakte-water neemt 92 procent van de gemeenten maatregelen om wateroverlast te voorkomen, zoals afkoppeling
- Er wordt een internationale verkenning uitgevoerd om de best practices te inventariseren die elders in de wereld worden toegepast. Nederlandse steden worden hierbij betrokken

Voortgang

Wateroverlast

De problematiek van wateroverlast in het stedelijk gebied wordt voortvarend aangepakt (zie ook 3.3) [201].

Waterkwaliteit

De problematiek van waterkwaliteit wordt voortvarend opgepakt door het uitvoeren van maatregelen die in de eerste generatie stroomgebiedbeheerplannen zijn aangekondigd. Een aantal van de maatregelen wordt uitgevoerd in het kader van het Synergieprogramma KRW en Innovatieprogramma KRW [202, 203].

Actietabel stedelijk gebied		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
201	Ontwikkelen beleid voor regenwater en grondwater			●					
202	Aanpak van urgente knelpunten wateroverlast en waterkwaliteit						●		
203	Aanpak overige knelpunten wateroverlast en waterkwaliteit								
204	Adoptie waterwoonwijk								
205	Helpdesk voor kennisverspreiding over waterwonen	●							
206	Wereldwijde verkenning best-practices in bestaand (groot)stedelijk gebied						●		
207	Ontwikkeling innovatieprogramma duurzaam stedelijk watersysteem	●							

Synergieregeling en Innovatieprogramma

Uit het Synergieprogramma KRW is een bedrag van circa twintig miljoen euro beschikbaar voor het stedelijk gebied. Het gaat daarbij om zo'n veertig projecten gericht op onder meer de aanleg van vispassages, sanering van overstorten en de aanleg van natuurvriendelijke oevers. Een voorbeeld hiervan is de Kralingse Plas (zie kader). Daarnaast worden projecten voor stedelijk waterbeheer uitgevoerd vanuit het innovatieprogramma KRW.

Waterketen

Het Bestuursakkoord Waterketen dat in 2007 is afgesloten, loopt tot 2011. De speerpunten zijn samenwerking, benchmarking, inzicht in kosten, innovatie en betrokkenheid van de burger. Uit de tussentijdse evaluatie in 2010 bleek dat met de uitvoering van het Bestuursakkoord Waterketen in de regio een goede basis is gelegd voor de veranderingen die de komende jaren nodig zijn in het kader van doelmatig beheer in de waterketen.

Door de Stichting RIONED is de Benchmark rioleringszorg 2010 uitgebracht. Alle 430 gemeenten hebben hieraan deelgenomen. Uit de benchmark blijkt er geen vervangingsachterstand van de riolen is. Het aantal klachten is sinds 2005 gedaald. Zo'n 98% van de Nederlanders is tevreden of zeer tevreden over de riolering. Alle rioelstelsels zijn aangesloten op rioolwaterzuiveringen die voldoen aan Europese richtlijnen. Alle overstorten die ook maar enigszins een risico vormden voor de volkgezondheid of vee zijn aangepakt.

Waterwoonwijk

De adoptie van een waterwoonwijk is in voorbereiding: er zal worden bepaald wat de adoptie inhoudt en welke wijken daarvoor geschikt zijn [204]. Om de kennisverspreiding over waterwonen te bevorderen is in 2010 een helpdesk Waterwonen [205] ingesteld. De helpdesk heeft inmiddels vijftig vragen uit de praktijk beantwoord; 40 procent daarvan betreft juridische zaken.

Best practises

Er wordt een internationale verkenning uitgevoerd naar best practises van waterbeheer in (groot)stedelijke omgeving [206]. Centraal hierbij staan het oplossen van waterproblemen en het benutten van kansen voor vergroting van de leefbaarheid in bestaand stedelijk gebied. Deze actie loopt door tot 2015, zoals gepland in het Nationaal Waterplan.

Duurzame Dynamiek in de Delta

De indieners van het projectvoorstel 3D (Duurzame Dynamiek in de Delta) kregen in juni 2010 vijf miljoen euro van het kabinet uit het Fonds Economische

Kralingse Plas

De waterbodem van de Kralingse Plas is verontreinigd met lood. Dit lood is afkomstig van twee loodwit-fabrieken die in Kralingen stonden en in de negentiende eeuw zijn gesloten. Loodwit werd gebruikt als een kleurstof voor witte verf. Het water van deze fabriek werd geloosd op de Kralingse Plas. Het doel van de waterbodemsanering is het wegnemen van het risico voor de planten en dieren in de plas. Er is geen gevaar voor de volksgezondheid.

Een voorwaarde voor het uitvoeren van de sanering is dat er een integraal plan wordt opgesteld voor de verbetering van de waterkwaliteit. Het doel van dit plan is te onderzoeken welke maatregelen noodzakelijk zijn om de waterkwaliteit van de Kralingse Plas structureel te verbeteren in combinatie met de waterbodemsanering. Onderdelen uit dit plan worden ook ingepast als verbetering van de buitenruimte, zoals de aanleg van een nieuwe steiger en een vistrap.

Bron: Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard

Structuurversterking om het voorstel verder uit te werken. Er wordt onderzocht hoe invulling kan worden gegeven aan de duurzame inrichting van de Nederlandse stedelijke gebieden. Daarbij zal rekening moeten worden gehouden met de toekomstige ontwikkelingen op het terrein van water, natuur, landbouw, wonen, werken, recreatie en mobiliteit.

Het project maakt deel uit van een cluster van programma's onder de noemer van 'Verbinden van duurzame steden'. Het gaat hierbij, naast het project Duurzame Dynamiek in de Delta, om de volgende initiatieven: Duurzame bereikbaarheid van de Randstad/stedelijke regio's, Joint Programming Initiative Urban Europe en het Nicis-programma Kennis voor Krachtige steden.

5 Nederland werkt wereldwijd met water

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Een gedifferentieerde inzet in landen waarmee Nederland samenwerkt
- Het aangaan van langjarige samenwerkingsrelaties met een beperkt aantal deltagebieden
- Het voorzetten en versterken van de structurele samenwerking met overheden, private partijen, kennisinstututen en non-gouvernementele organisaties in Nederland, met name binnen het programma Partners voor Water
- Het ontwikkelen van een internationaal marketingprogramma, gericht op de exportpositie en kennisoverdracht van de Nederlandse watersector en het hooghouden van de wereldwijde reputatie van Nederland op het gebied van delta- en watertechnologie

Mijlpalen 2010

- Het uitvoeringsprogramma Water Mondiaal
- Strategische samenwerking tussen Vietnam en Nederland

Voortgang

Mondiaal beleid

De mondiale waterinzet kent als hoofdlijnen het benadrukken van het belang en het bijdragen aan klimaatadaptatie, bijdragen aan de millenniumdoelen en het creëren en benutten van economische kansen.

Nederland richt zich op een intensieve lange termijn samenwerking met vijf landen in laaggelegen deltagebieden: Vietnam, Egypte, Indonesië, Mozambique en Bangladesh.

In 2010 is het uitvoeringsprogramma van het Nationaal Waterplan, het zogeheten programma “Water Mondiaal” opgesteld [209]. Het programma (2010-2015) heeft als doelstelling om met de Nederlandse watersector actief samen te werken in de vijf deltagebieden om de kwetsbaarheid voor overstromingen en de gevolgen van klimaatverandering tegen te gaan. Ook wordt ondersteuning geboden in het bereiken van de millenniumdoelstellingen van de Verenigde Naties voor voldoende schoon drinkwater en sanitatie. De uitwerking van het programma gebeurt samen met de betrokken landen.

Water Mondiaal bouwt op dit moment op de pijlers Kennis – Overheid – Bedrijfsleven. Deze pijlers komen helder en concreet over in het buitenland.

Indonesië

De samenwerking met Indonesië op het gebied van watermanagement kent een lange traditie. De formele en strategische samenwerking tussen beide overheden is vastgelegd in een Memorandum of Understanding (MoU). Deze MoU is voorwaardenscheppend voor een sterkere (economische) relatie met Indonesië op het gebied van water.

In 2010 zijn door het gezamenlijke Joint Steering Committee (JSC) afspraken gemaakt over het voortzetten van de huidige samenwerking en verlenging van de MoU. De focus blijft daarbij gericht op waterveiligheid, Lowland Development, de VN Millenniumdoelen over sanitatie, de bestuurlijke organisatie en klimaat als algemene thema's.

Vietnam

Vietnam heeft de ambitie om naar het voorbeeld van Nederland in de komende tien tot vijftien jaar een deltaplan voor de Mekongdelta en Ho Chi Minh City te ontwikkelen. Daarvoor maakt het land graag gebruik van de Nederlandse expertise.

Actietabel Nederland werkt wereldwijd met water

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
208	●							
209	●							
210	●				●			
211	○							

Noot:
Actie 211 wordt in 2011 opgepakt.

In 2009 is hiervoor een Memorandum of Understanding getekend. Voorjaar 2010 is op ministerieel niveau tussen beide landen gesproken over nauwere samenwerking op het terrein van klimaatverandering en watermanagement.

Op 4 oktober 2010 is vervolgens door de Vietnamese premier Nguyen Tan Dung en toenmalig premier Balkenende een Strategic Partnership Arrangement on Climate Change Adaptation and Water Management (SPA) getekend. Via de SPA is het voornemen bekrachtigd om een langetermijn 'preferred partnership' te realiseren tussen Vietnam en Nederland. De SPA beschrijft de context en strategische doelstellingen van de samenwerking tussen Vietnam en Nederland op het gebied van klimaatadaptatie en integraal waterbeheer.

Concrete projecten en activiteiten die in de SPA worden benoemd zijn:

- het gezamenlijk ontwikkelen van een deltaplan voor de Mekong Delta;
- het gezamenlijk ontwikkelen van een masterplan "Ho Chi Minh City moving towards the sea";
- het verder uitbouwen van de kennisuitwisseling tussen Nederlandse en Vietnamese kennisinstututen;
- het bevorderen van business to business activiteiten tussen Vietnam en Nederland door onder meer het oprichten van een Nederland-Vietnam Water Business Forum.

Egypte, Mozambique en Bangladesh

In 2010 is een begin gemaakt met het verder vormgeven van de deltasamenwerking met Egypte, Mozambique en Bangladesh.

Gericht op Egypte is een landenplatform opgezet en een business development strategie ontwikkeld voor de private watersector.

Met het oog op de samenwerking met Mozambique is een bijeenkomst met de Nederlandse watersector gehouden en is hun aanbod geïnventariseerd.

De ontwikkeling van een deltavisie voor de Zuidelijke Delta van Bangladesh is geïdentificeerd als een katalyserend initiatief voor het versterken van de samenwerking tussen beide landen. Eind 2010 is een marktscan uitgevoerd om de kansen voor versterking van de positie van de Nederlandse watersector te verkennen.

Marketingplan

Het ministerie van EL&I heeft het initiatief genomen om een internationaal marketingplan te ontwikkelen gericht op de exportpositie van de Nederlandse watersector en het hooghouden van de wereldwijde reputatie van Nederland op het gebied van delta- en watertechnologie. Dit initiatief sluit aan bij de recent uitgebrachte Visie Water 2020 van de Nederlandse watersector, alsmede bij de prominente positionering van het Nederlandse waterbeleid als topsector

en het doel van ontwikkelingssamenwerking zoals dat is opgenomen in het regeerakkoord. Het plan wordt later dan bedoeld in 2011 opgeleverd [211].

Verenigde Staten

Behalve tussen de vijf deltalanden en Nederland bestaat er ook een nauwe samenwerking op het gebied van waterveiligheid en watermanagement met de Verenigde Staten.

Deze samenwerking is geïntensiveerd sinds de orkaan Katrina in 2005 grote schade veroorzaakte in New Orleans en omgeving.

6 Financiële en economische aspecten

De totale uitgaven aan watertaken

De totale uitgaven van rijk, provincies, waterschappen en gemeenten aan watertaken bedroegen in 2010 ruim 5,2 miljard euro. Dit is ruim 700 miljoen euro meer ten opzichte van 2005 (gecorrigeerd voor inflatie). Het aandeel van de uitgaven van het ministerie van IenM in de totale uitgaven steeg. Hiertegenover staat een daling van het aandeel van de waterschappen.

In maart 2010 sloten de Unie van Waterschappen en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten een samenwerkingsovereenkomst, gericht op kostenbesparingen in het beheer van de afvalwaterketen.

In 2010 betaalde een gemiddeld huishouden voor waterverbruik en het watersysteem in totaal 577 euro aan waterschappen en gemeenten.

Het bedrag voor waterverbruik (448 euro) is opgebouwd uit zuiveringsheffing (113 euro) en betalingen voor rioolheffing (161 euro) en drinkwater (174 euro). Voor het watersysteembeheer betaalden huishoudens in 2010 129 euro.

Evenals in 2009 is in 2010 extra geld uitgetrokken voor de stimulering van de Nederlandse economie. Voor het hoofdwatersysteem werd in 2010 50 miljoen euro extra beschikbaar gesteld.

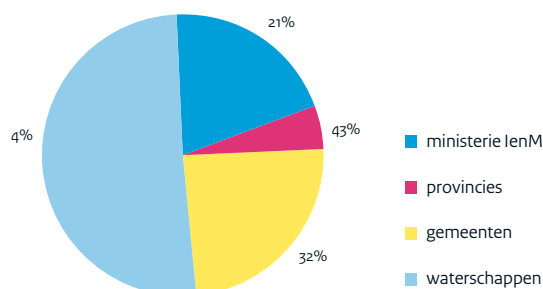
Door tientallen projecten versneld uit te voeren, gaven de waterschappen de regionale economie in 2009 en 2010 een extra stimulans ter grootte van ruim 155 miljoen.

Uitgaven en ontvangsten van de overheid

De totale uitgaven van de overheid aan watertaken bedroegen in 2010 ruim 5,2 miljard euro. De uitgaven voor de rijksvaarwegen maakten in voorgaande jaren onderdeel uit van de over watertaken gepresenteerde cijfers in Water in Beeld. Met ingang van dit jaar zijn deze cijfers voor het waterbeheer hierop gecorrigeerd. De correctie voor rijksvaarwegen bedraagt in 2009 814 miljoen euro en in 2010 874 miljoen euro.

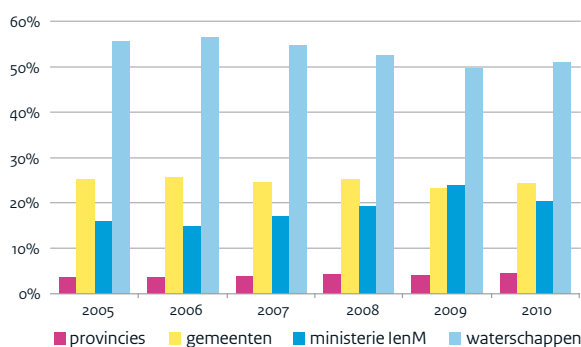
In figuur 6.1 zijn de uitgaven verdeeld naar de vier betrokken (groepen van) overheden: het ministerie van IenM, de waterschappen, provincies en gemeenten. In de paragrafen hieronder wordt inzicht gegeven in de afzonderlijke uitgaven van deze partijen.

In de periode van 2005 tot en met 2010 stegen de totale uitgaven, gecorrigeerd voor inflatie, van 4,5 miljard euro naar 5,2 miljard euro. De verdeling van de uitgaven verschuift (zie figuur 6.2). Het aandeel van het ministerie van IenM in de totale uitgaven stijgt, het aandeel van de waterschappen daalt. Het aandeel van gemeenten en provincies blijft ongeveer gelijk.

Figuur 6.1 Verdeling totale uitgaven overheid voor watertaken in 2010

Bron: CBS, Unie van Waterschappen, ministerie van IenM, februari 2011

Figuur 6.2

Ontwikkeling verdeling totale uitgaven overheid voor watertaken in 2010

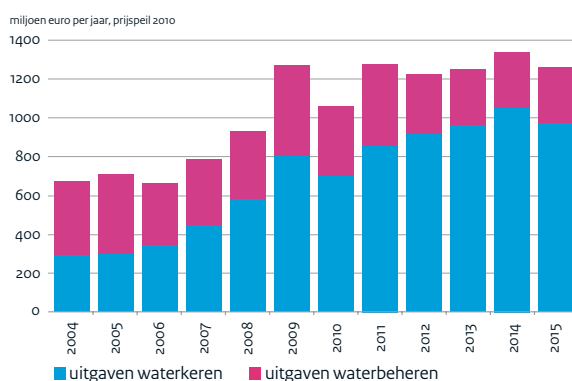
Bron: CBS, Unie van Waterschappen, ministerie van IenM, februari 2011

Bij de totale uitgaven van de overheid aan watertaken is geen correctie gemaakt voor de onderling verstrekte subsidies. De subsidies van het ministerie van IenM aan waterschappen, provincies en gemeenten en de subsidies van provincies aan waterschappen leveren een dubbelrekening op. De waterschappen, provincies en gemeenten geven het ontvangen subsidiegeld uit en nemen deze bedragen op als kosten. IenM verstrekte in 2010 ongeveer 174 miljoen euro aan subsidies aan waterschappen, provincies en gemeenten.

Tegenover de uitgaven staan ontvangsten. De uitgaven van IenM worden voor het grootste deel gefinancierd uit de belastingopbrengsten (algemene middelen). Bij de provincies zijn de ontvangsten afkomstig uit de grondwaterheffing en algemene middelen, zoals het provinciefonds. Bij gemeenten zorgen vooral de rioolheffingen voor de ontvangsten. Bij de waterschappen bestaan de opbrengsten met name uit zuiveringsheffing en watersysteemheffing. Alle bedragen in dit hoofdstuk zijn weergegeven in constante prijzen op basis van het prijspeil van 2010 (gecorrigeerd voor inflatie).

Uitgaven van het ministerie van Infrastructuur en Milieu

IenM gaf in 2010 ruim 1 miljard euro uit aan watertaken op het gebied van het hoofdwatersysteem (zie figuur 6.3). Het betreft uitgaven voor watermanagement, beheer en onderhoud, aanleg en verkenningen en planstudies. Het hoofdwatersysteem omvat het geheel van oppervlaktewater, waterbodems en oevers.

Figuur 6.3 Ontwikkeling uitgaven ministerie van IenM naar taak

Bron: Ministerie van Infrastructuur en Milieu, februari 2011

Vanaf 2004 zijn de uitgaven van het ministerie fors toegenomen. Eén van de oorzaken van deze toename zijn de uitgaven voor het project Ruimte voor de Rivier. Daarnaast stijgen de uitgaven voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Onder dit programma vallen de verbetermaatregelen die zijn voortgekomen uit de vijfjaarlijkse toetsingen conform de Wet op de waterkering. Inmiddels is deze toetsing vervangen door een zesjaarlijkse toetsing op grond van de Waterwet. Er worden vanuit dit programma met name subsidies verstrekt aan waterschappen om de vereiste verbetermaatregelen uit te voeren.

In juli 2010 is het HWBP opnieuw vastgesteld. Tot en met 2010 heeft IenM het HWBP volledig gefinancierd. In het kader van doelmatig waterbeheer leveren de waterschappen met ingang van 2011 jaarlijks een financiële bijdrage aan het HWBP. De jaarlijkse bijdrage en de wijze van verdeling over de waterschappen wordt in de Waterwet geregeld.

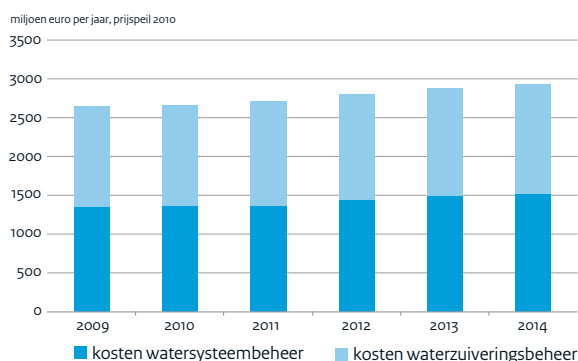
De begrote totale uitgaven van het ministerie van IenM van 2011 tot en met 2015 liggen jaarlijks rond de 1,25 miljard euro. Het aandeel waterkeren wordt in de totale uitgaven steeds groter. Dit wordt veroorzaakt door een stijging van de uitgaven op het gebied van waterveiligheid. Ruim 40 procent van de begrote totale uitgaven betreft uitgaven voor het project Ruimte voor de Rivier en het HWBP.

In het Aanvullend Beleidsakkoord 'Werken aan toekomst' is een pakket maatregelen van het kabinet opgenomen om de gevolgen van de economische crisis te bestrijden. Voor het hoofdwatersysteem is voor 2009 en 2010 130 miljoen euro beschikbaar gesteld, waarvan 30 miljoen euro versneld en 100 miljoen euro extra. Door deze maatregelen namen de uitgaven van het ministerie in 2009 en in 2010 toe.

Kosten en opbrengsten van waterschappen

De totale bruto kosten voor de waterschappen ten behoeve van het regionale waterbeheer bedroegen in 2010 ruim 2,6 miljard euro. Dit is inclusief de kosten van het wegenbeheer dat in 2010 door zes waterschappen werd uitgevoerd en de kosten voor vaarwegen. Het aandeel van deze kosten in het totaal is gering (ca. 3 procent).

Waterschappen zorgen voor het keren van zee- en rivierwater, regelen de waterhoeveelheid, zorgen voor de kwaliteit van het oppervlaktewater en zijn belast met afvalwaterzuivering. Er zijn in 2010 26 waterschappen. Voor de jaren 2009 en 2010 bleven de totale bruto kosten van de waterschappen (gecorrigeerd voor inflatie) ongeveer gelijk (zie figuur 6.4).

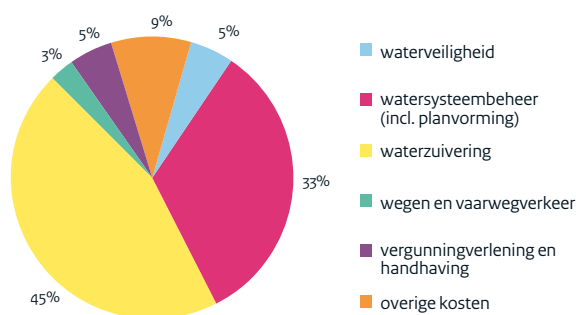
Figuur 6.4 Ontwikkeling kosten waterschappen naar taak

Bron: Unie van Waterschappen, februari 2011

De kosten voor watersysteembeheer maken in 2010 51 procent uit van de totale kosten, de kosten voor waterzuiveringsbeheer 49 procent. De verdeling van de totale kosten over deze twee categorieën blijft over de jaren heen min of meer constant.

Om meer inzicht te geven in de activiteiten waarvoor de waterschappen kosten maken, geeft figuur 6.5 de verdeling van de geraamde netto kosten in 2010 over de verschillende beleidstaken weer. De kosten voor het bestrijden van wateroverlast maken deel uit van het watersysteembeheer.

Bodemdaling, klimaatveranderingen, aangescherpte (Europese) milieueisen en verstedelijking noodzakende waterschappen elk jaar tot omvangrijke investeringen. In de periode 2007, 2008 en 2009 hebben de waterschappen gemiddeld iets meer dan 1 miljard euro per jaar bruto

Figuur 6.5 Verdeling netto kosten waterschappen over beleidsstaken in 2010
Bron: Waterschapspeil, Unie van Waterschappen, oktober 2010

geïnvesteed. In de periode 2010 tot en met 2013 verwachten de waterschappen ongeveer 1,3 miljard euro per jaar bruto te investeren. Ten opzichte van de periode 2007-2009 verschuift in de periode 2010-2013 de aandacht van afvalwaterzuivering naar waterveiligheid en watersysteembeheer.

De waterschappen ondersteunden in 2009 en in 2010 het beleid van het kabinet om de gevolgen van de economische crisis te bestrijden. In 2009 en 2010 zijn investeringen versneld of extra uitgevoerd. Hierdoor werd de regionale economie met ruim 155 miljoen euro extra gestimuleerd. Het gaat met name om dijkversterkingen, baggerwerkzaamheden in waterlopen en het toepassen van innovatieve technieken en duurzaamheidsmaatregelen in de afvalwaterzuivering.

Om hun taken te bekostigen kennen de waterschappen sinds 2009 drie belastingen:

- een watersysteemheffing voor de kosten van 'droge voeten en schoon oppervlaktewater';
- een zuiveringsheffing voor de kosten van de zuivering van afvalwater;
- een verontreinigingsheffing voor rechtstreekse lozingen in oppervlaktewater.

Deze belastingen dekken het grootste deel van de kosten van de waterschappen. Daarnaast bekostigen de waterschappen hun taken uit subsidies, eigen financieringsmiddelen (zoals reserves en voorzieningen) en overige inkomsten.

De watersysteemheffing wordt geheven van de huishoudens, alsmede van de eigenaren van gebouwen (huizen en bedrijfspanden), van onbebouwde gronden (vooral agrariërs) en van natuurterreinen. De toedeling van de kosten aan deze vier categorieën gaat volgens een methode die in de Waterschapswet is vastgelegd. Het kostenaandeel van de huishoudens wordt gebaseerd op de bevolkingsdichtheid in het waterschapsgebied. De resterende kosten worden verdeeld over de eigenaren van de gebouwen, van de onbebouwde gronden en de natuurterreinbeheerders.

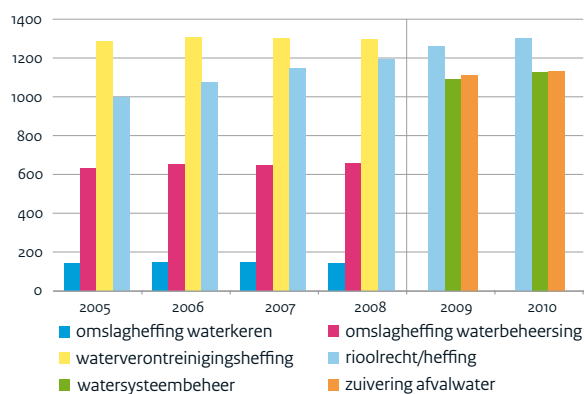
Dit gebeurt op basis van de totale waarde van deze onroerende zaken in het economisch verkeer (de 'WOZ-waarden'). De zuiveringsheffing heeft betrekking op de kosten van het transporteren en zuiveren van afvalwater. Deze heffing wordt opgelegd aan huishoudens en bedrijven. De grondslag wordt gevormd door het aantal vervuilingseenheden.

De verontreinigingsheffing wordt gebruikt voor de kosten van maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren. Deze heffing wordt opgelegd aan huishoudens en bedrijven die rechtstreeks afvalwater lozen in oppervlaktewater.

In figuur 6.6 maken de opbrengsten van de verontreinigingsheffing onderdeel uit van de opbrengsten watersysteemheffing, omdat de verontreinigingsheffing ten gunste komt van het watersysteembeheer.

Van de ruim 2,2 miljard euro aan belastingopbrengsten van waterschappen in 2010 bestaat 50 procent uit watersysteemheffing en 50 procent uit zuiveringsheffing. De totale belastingopbrengsten stegen in 2010 (gecorrigeerd voor inflatie) met 2,8 procent ten opzichte van 2009. De stijging wordt in belangrijke mate veroorzaakt door de omvangrijke investeringen die de waterschappen uitvoeren om in te spelen op klimaatveranderingen en op aangescherpte (Europese) milieueisen.

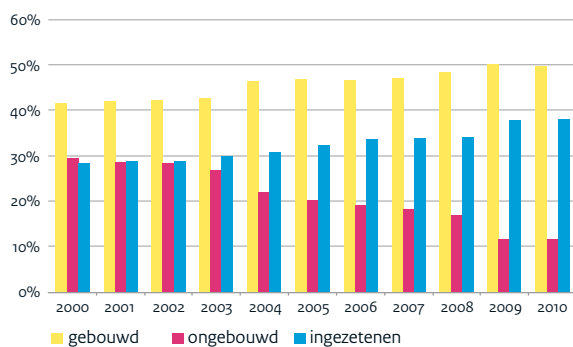
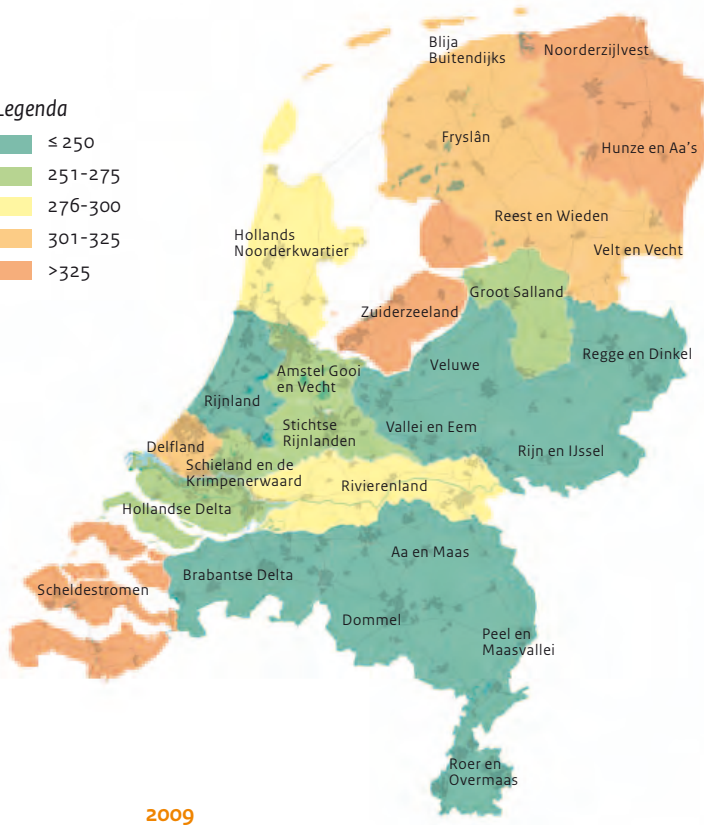
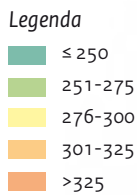
In figuur 6.6 zijn ook de opbrengsten van rioolrechten opgenomen die gemeenten ontvangen.

Figuur 6.6 Ontwikkeling inkomsten waterschappen (heffingen) en gemeenten (rioolrechten)

Bron: CBS, Unie van Waterschappen, februari 2011

Van de totale zuiveringsheffing van 1,1 miljard euro wordt in 2010 73 procent betaald door huishoudens en 27 procent door bedrijven.

Figuur 6.7 Aandeel belangcategorieën in opbrengst watersysteembeheer
Bron: Atlas van de lokale lasten 2010, COELO, februari 2011

Figuur 6.7 geeft weer welk aandeel van de waterschapshetfing wordt betaald door huishoudens (ingezetenen), eigenaren van gebouwen (gebouwd) en eigenaren van grond (ongebouwd; tot 2009 inclusief natuur). De opbrengst uit de categorie natuur is gering in 2009 en 2010 (1 miljoen euro) en daardoor niet zichtbaar in de figuur. In de periode 2000-2010 daalt de opbrengst uit de heffing voor eigenaren van grond van 30 procent naar 12 procent. De opbrengst uit de heffing voor huishoudens steeg in deze periode van 28 procent naar 38 procent. De opbrengst uit de heffing voor eigenaren van gebouwen ging omhoog van 42 procent naar 50 procent.

Figuur 6.8 Lastendruk in euro per jaar per vierpersoonshuishouden met een eigen woning van 200.000 euro in 2009 en 2010

Bron: Unie van Waterschappen, februari 2011

De verschuiving vóór 2009 komt doordat waterschappen meer werk zijn gaan doen, dat in het belang is van huiseigenaren en inwoners in het algemeen en minder voor grondeigenaren. Van 2008 op 2009 is er een relatief grote verschuiving in opbrengstverdeling van grondeigenaren naar huishoudens. Dit komt omdat in 2009 de Wet Modernisering Waterschapsbestel van kracht is geworden. Het nieuwe belastingstelsel leidde tot een verschuiving van lasten tussen de verschillende groepen van belastingplichtigen.

Figuur 6.8 geeft de waterschapslasten in 2009 en 2010 weer voor vierpersoonshuishoudens met een eigen woning van 200.000 euro. Het gemiddelde bedrag dat deze huishoudens betaalden, steeg gecorrigeerd voor inflatie van 271 euro in 2009 naar 281 euro in 2010. Het totaal van de watersysteemheffing en zuiveringsheffing is het laagst in het gebied van het waterschap De Dommel (180 euro in 2009 en 182 euro in 2010) en het hoogst in het gebied van het waterschap Zeeuws-Vlaanderen (363 euro in 2009 en 412 euro in 2010). Het verschil tussen het waterschap met de hoogste lasten voor huishoudens en de laagste lasten, groeide van 183 euro in 2009 naar 230 euro in 2010.

De lasten die waterschappen bij een huishouden in rekening brengen, verschillen dus behoorlijk van elkaar. Deze verschillen hebben diverse achtergronden. Een belangrijke verklarende factor is de fysieke gesteldheid van het gebied. Veel of weinig water, hoog- of laaggelegen, grondsoort, landelijk of verstedelijkt zijn voorbeelden van factoren die een behoorlijke invloed hebben op de werkzaamheden van een waterschap en dus ook op de kosten. Een andere verklarende factor is het financieel draagvlak. In dichtbevolkte gebieden zijn er meer huishoudens en bedrijven die de kosten kunnen dragen dan in dunbevolkte gebieden.

Uitgaven en ontvangsten van provincies en gemeenten

Provincies stellen de kaders en normen vast voor het beleid op het gebied van het regionale watersysteem. Provincies gaven in 2010 in totaal 233 miljoen euro uit voor de waterhuishouding. Het aandeel van de uitgaven van de provincies in de totale uitgaven van de overheid aan watertaken ligt tussen de 3 en 4 procent vanaf 2005. Van de totale uitgaven van de provincies is 39 procent bestemd voor de waterkeringen in 2010 en 34 procent voor uitgaven die samenhangen met het kwantitatief beheer van oppervlaktewater en grondwater.

De uitgaven voor de bestrijding van de muskusrat (35 miljoen euro per jaar, waarvan de provincies 25 miljoen euro voor hun rekening namen) maken onderdeel uit van de uitgaven voor de waterkeringen. Deze uitgaven nemen de waterschappen over van de provincie in 2011.

Gemeenten gaven in 2010 1,3 miljard euro uit aan watertaken. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de inzameling, afvoer en zuivering van het huishoudelijk- en het bedrijfsafvalwater en voor de inzameling en de afvoer van het hemelwater. De uitgaven hiervoor mag een gemeente aan burgers en bedrijven doorrekenen via de rioolheffing. De in 2010 geheven rioolheffing vervangt het tot en met 2009 bestaande rioolrecht. In 2008 en 2009 konden gemeenten kiezen welke variant ze gebruikten. Vanaf 2010 kon alleen de nieuwe rioolheffing worden geheven. Doordat het rioolrecht een retributie was, konden uit de opbrengst (in principe) alleen activiteiten worden bekostigd die de individuele belastingplichtige ten goede kwamen. Het gemeentelijk waterbeheer omvat echter steeds meer werkzaamheden die niet aan individuele belangen zijn toe te rekenen, zoals het afvoeren van regenwater en het grondwaterbeheer. Om die reden is het rioolrecht vervangen door de bredere rioolheffing. Dit is een bestemmingsbelasting waaruit het volledige gemeentelijk waterbeleid kan worden bekostigd.

Tegenover de uitgaven van gemeenten aan watertaken in 2010 stond 1,3 miljard euro aan ontvangsten uit de

rioolheffing. De gemiddelde rioolheffing voor huishoudens stijgt al jaren flink (zie figuur 6.6). Een van de redenen hiervoor is dat gemeenten aanzienlijk moeten investeren als gevolg van aangescherpte milieueisen op het gebied van oppervlakte- en grondwater. Daarnaast zijn de uitgaven voor het beheer van het rioolstelsel de laatste jaren fors gestegen door de aanpak van het achterstallig onderhoud. Vanaf 2007 stijgen de ontvangsten elk jaar minder hard. Dit komt vooral doordat steeds meer gemeenten de kosten van het riool al bijna volledig dekken uit de opbrengst van de rioolheffing. De rioolheffingen dekten in 2010 voor 97 procent de gemeentelijke uitgaven voor riolering. De hoogte van de rioolheffing verschilt per gemeente.

Naast verschillen in kostendekkingsgraad, is de grote variatie in tarieven te verklaren uit verschillen in de hoogte van de kosten en verschillen in de verdeling van de lasten over groepen burgers. Kostenverschillen kunnen samenhangen met verschillen in bodemgesteldheid en met de dichtheid van de bebouwing. Gemiddeld bedroeg de rioolheffing voor eenpersoonshuishoudens in 2010 153 euro. Het tarief varieert van 24 euro tot 368 euro. Voor meerpersoonshuishoudens varieert het tarief van 43 euro tot 442 euro. Het gemiddelde ligt op 165 euro.

Stichting RIONED voerde in 2010 de benchmark rioleringszorg 2010 uit. Deze benchmark is een middel voor gemeenten om te ontdekken waar in hun werkprocessen verbeteringen mogelijk zijn. Alle gemeenten hebben aan de benchmark meegedaan. Het koepelrapport Riolering in Beeld is in november 2010 gepubliceerd. Centraal staan hoe de riolering functioneert, hoe het beheer is georganiseerd en hoe prestaties en ambities van gemeenten aansluiten bij de wettelijke zorgplichten voor stedelijk afvalwater, hemel- en grondwater. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek kan gesteld worden dat de hoofddoelen van de riolering (volksgezondheid, droge voeten en waterkwaliteit) bereikt worden.

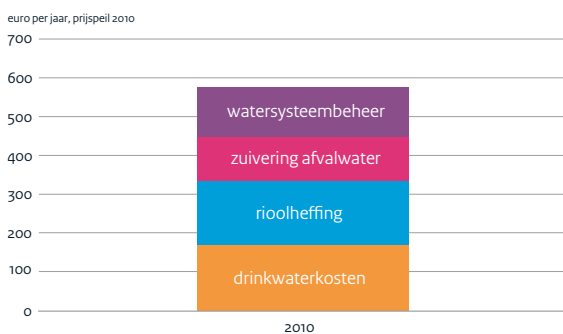
Tegelijk met de publicatie van het koepelrapport heeft elke gemeente een individuele rapportage met een selectie van vergelijkingen en indicatoren over aanwezige voorzieningen, functioneren en presteren, beheer en financiën ontvangen. Op basis hiervan kunnen gemeenten deelnemen aan een leer- en verbetertraject.

De riolering en afvalwaterzuivering samen worden de afvalwaterketen genoemd. Gemeenten en waterschappen werken steeds vaker samen aan het beheer van deze afvalwaterketen om zo besparingen te realiseren. Om deze samenwerking verder te stimuleren hebben de Unie van Waterschappen en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in 2010 een samenwerkingsovereenkomst gesloten.

Gemiddelde kosten van waterschapsheffingen, rioolheffing en drinkwater voor burgers

Huishoudens betalen verschillende heffingen voor het gebruik en beheer van water. Waterschappen leggen de watersysteemheffing, de zuiveringsheffing en de verontreinigingsheffing op. Gemeenten leggen rioolheffing aan huishoudens op. Daarnaast betalen huishoudens voor de levering van drinkwater aan drinkwaterbedrijven.

De zuiveringsheffing, de rioolheffing en de kosten voor drinkwater hebben betrekking op het waterverbruik. In 2010 betaalde een huishouden voor het waterverbruik 448 euro in een jaar (zie figuur 6.9). Van dat bedrag ging 113 euro naar de waterschappen (zuiveringsheffing) en 161 euro naar gemeenten (rioolheffing). Het resterende deel (174 euro op jaarbasis) werd betaald voor de levering van drinkwater door de drinkwaterbedrijven.

Figuur 6.9 Gemiddelde kosten voor waterverbruik en voor het watersysteem betaald aan waterschappen en gemeenten per huishouden in 2010

Bron: CBS, COELO en VEWIN Waterleidingstatistiek 2011

Huishoudens betaalden tevens in 2010 watersysteemheffing en verontreinigingsheffing aan het waterschap. In 2010 betaalden huishoudens in totaal 129 euro voor het watersysteembeheer.

Aan directe belastingen en verbruik betaalde een gemiddeld huishouden in 2010 577 euro voor waterverbruik en het watersysteem. In 2009 was dit gecorrigeerd voor inflatie 571 euro.

Het bedrag dat een gemiddeld huishouden in totaal voor waterverbruik en het watersysteem betaalde, stijgt gecorrigeerd voor inflatie met gemiddeld 2 procent per jaar de afgelopen acht jaar. Het bedrag voor rioolrecht, dat onderdeel uitmaakt van dit totaal, ging in dezelfde periode met bijna 5 procent gemiddeld per jaar omhoog.

Bijlage

Afkortingen en begrippen

AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
BKL	Basiskustlijn
BPRW	Beheer- en Ontwikkelplan voor de Rijkswateren (2010-2015)
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CPB	Centraal Planbureau
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
Deltares	Kennisinstituut voor deltatechnologie
EEZ	Exclusieve Economische Zone
EL&I	Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
EVF	Europees Visserij Fonds
GGOR	Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime
GVB	Gemeenschappelijk Visserij Beleid
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma
IBN	Integraal Beheerplan Noordzee
IenM	Ministerie van Infrastructuur en Milieu
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change, panel van de Verenigde Naties
KNAG	Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap
KNMI	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
KRM	Kaderrichtlijn Mariene Strategie
KRW	Kaderrichtlijn Water
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
MARPOL	Internationaal verdrag (1973/1978) ter voorkoming van vervuiling door zeeschepen
MIAW	Maatschappelijke Innovatie Agenda Water
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
NBW	Nationaal Bestuursakkoord Water
NIBI	Nederlands Instituut voor Biologie
Nicis	Maatschappelijk topinstituut voor steden
NKIAW	Nationale Kennis- en Innovatie Agenda Water
NWO	Nationaal Water Overleg (rijk, provincies, gemeenten en waterschappen)
NWP	Nationaal Waterplan (2009-2015)
OSPAR	Verdrag ter bescherming van het mariene milieu (Oslo-Parijs, 1992)
PBL	Planbureau voor de Leefomgeving
PKB	Planologische Kernbeslissing
RDO	Raad voor Deltaonderzoek
SBIR	Small Business Innovation Research. Via het Small Business Innovation Research Programma van Agentschap NL besteedt de overheid maatschappelijk relevant innovatief onderzoek uit bij het innovatieve bedrijfsleven
TOP-gebieden	Gebieden waar verdroging wordt bestreden, die door de provincies worden aange- wezen. Er zijn in Nederland driehonderd TOP-gebieden.
UvW	Unie van Waterschappen
VEWIN	Vereniging voor Waterbedrijven in Nederland
VGN	Vereniging van docenten in geschiedenis en staatsinrichting in Nederland
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
WB21	Waterbeheer 21ste eeuw
WGC	Water Governance Centre, netwerkorganisatie die adviseert over bestuurlijke vraag- stukken op het gebied van nationaal en internationaal waterbeheer
WLO	Welvaart en leefomgeving, scenariostudie voor Nederland in 2040 van het Centraal Planbureau, het Milieu- en Natuurplanbureau en het Ruimtelijk Planbureau

Colofon

Dit is een uitgave van het ministerie van Infrastructuur en Milieu, in samenwerking met de partners in het Nationaal Water Overleg (samenwerkingsverband tussen Rijksoverheid, Interprovinciaal Overleg, Unie van Waterschappen en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten).

Meer informatie kunt u vinden op:
www.rijksoverheid.nl/ministeries/ienm
Hier kunt u ook een pdf-versie downloaden.

Tekstredactie:

Gerard Haverkamp, Alphen aan den Rijn

Vormgeving, cartografie en realisatie:

Mijs Cartografie en Vormgeving, Rotterdam

Fotografie:

Omslag:

Kees de Gooijer/Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (Dag van de Dijk)

Binnenwerk:

Inzendingen National Geographic Fotowedstrijd 2010/
Nederland leeft met Water van:

Guido Akster (2),

Jacq Beckers (6),

OTTI Fotografie (10),

Ad van Halem (20),

Luud Riphagen (36),

Ruben Snitslaar (56),

Anita Eijlers (59),

Mark Scheper (60),

Gerrit Boxem (68)

Jaap van Peperstraten (70)

Drukwerk:

Samplonius & Samplonius, Berkel en Rodenrijs

ISSN-nummer: 1388-6622

Den Haag, mei 2011

Water in beeld

Voortgangsrapportage Nationaal Waterplan over het jaar 2010

Rijksoverheid, provincies, gemeenten en waterschappen werken nauw samen aan een duurzaam Nederlands waterbeleid. Het Nationaal Waterplan 2009-2015 is daarbij richtinggevend.

In Water in beeld wordt gerapporteerd over de stand van zaken rond de uitvoering van de ruim 200 acties uit het Nationaal Waterplan en over de uitvoering van de KRW-maatregelen uit de stroomgebiedbeheerplannen.

Na een algemeen hoofdstuk, waarin op hoofdpunten een terugblik wordt gegeven op 2010, volgen overeenkomstig de indeling van het Nationaal Waterplan hoofdstukken waarin achtereenvolgens het samenwerken, de thema's en de verschillende gebieden aan de orde komen. Afgesloten wordt met een financieel economisch overzicht.

Dit is een uitgave van het

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Postbus 20904 | 2500 EX Den Haag
T 070 - 456 0000
www.rijksoverheid.nl

Mei 2011 | AM